

ผลกระทบจากการคบคนพาลในพระสุตตันตปิฎก
THE IMPACT OF ASSOCIATION WITH THE FOOLS IN
SUTTANTAPITAKA

พระครูสิทธิเจติยานุกูล (นิกร สอนป็น)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

ผลกระทบจากการคบคนพาลในพระสุตตันตปิฎก

พระครูสิทธิเจติยานุกุล (นิกร สอนป็น)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Impact of Association with the Fools in Suttantapitaka

Phrakru Sirichetiyankul (Nikorn Sonpan)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of

The Requirement For The Degree of

Master of Arts

(Buddhist Studies)

Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Bangkok, Thailand

C.E. 2010

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา

.....

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(พระมหาทวี มหาปญฺโญ,ผศ.,ดร.)

..... กรรมการ

(พระครูปริยัติยานุศาสน์,ดร.)

..... กรรมการ

(พระมหาดวงจันทร์ กุศุตสีโล,ดร.)

..... กรรมการ

(ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง)

..... กรรมการ

(พระครูวิทิศานาทร,ดร.)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูปริยัติยานุศาสน์,ดร.

ประธานกรรมการ

พระมหาดวงจันทร์ กุศุตสีโล,ดร.

กรรมการ

ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง

กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์ : ผลกระทบจากการคบคนพาลในพระสุตตันตปิฎก
- ผู้วิจัย : พระครูสิริเจติยานุกูล (นิกร สอนปิ่น)
- ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
- : พระครูปริยัติยานุศาสน์,ดร. ป.ธ.๔,B.A. (Philosophy),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Philosophy)
- : พระมหาดวงจันทร์ กุตุตสีโล,ดร. ป.ธ.๕, พธ.บ. (ศาสนา),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)
- : ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง ป.๑-๒, พธ.บ. (ศาสนา),
ศศ.บ. (ไทยคดีศึกษา), M.A. (Buddhist Studies),
Ph.D. (Pali & Buddhism)
- วันสำเร็จการศึกษา : / / ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความหมาย ลักษณะ และประเภทของคนพาลในพระสุตตันตปิฎก เพื่อศึกษาคนพาลในพระสุตตันตปิฎก และเพื่อศึกษาผลกระทบจากการคบคนพาล โดยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่า

คนพาล หมายถึง คนที่คิดชั่ว พูดชั่ว ทำชั่ว เป็นปกติ กล่าวคือ บุคคลผู้เป็นอยู่สักแต่ว่ามีลมหายใจเข้าออกไม่เป็นอยู่ด้วยปัญญา เป็นคนโง่ไม่รู้จักดีชั่วบาปบุญคุณโทษประโยชน์และมิใช่ประโยชน์เป็นผู้ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นในสังคมได้แม้ในภพนี้และในภพหน้า ลักษณะคนพาล จะพึงทราบด้วยอำนาจทวารทั้ง ๓ ประการ คือ กายทวาริต วจิตทวาริต และมโนทวาริต คนพาลใน โลกนี้ย่อมเป็นผู้คิดแต่เรื่องที่ชั่ว พูดแต่คำพูดชั่ว และทำแต่กรรมที่ชั่ว ประเภทของคนพาล ประกอบด้วยลักษณะภายนอกและลักษณะภายใน ลักษณะภายนอกของคนพาลนั้น หมายถึง บุคคลที่มีปกติประพฤติชั่วทางกาย วาจา ใจ ซึ่งอยู่รอบตัวเราไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพหรือสถานที่ใดก็ตามย่อมชักนำให้คนอื่นเข้าสู่ภาวะความเป็นคนพาลและประสบภัยอันตรายได้ ส่วนลักษณะของพาลภายในนั้น ย่อมปรากฏโดยความเป็นคนโง่เขลาเบาปัญญาไม่รู้แจ้งในธรรมมีอริยสัจ ๔ เป็นต้น คนพาลในพระสุตตันตปิฎก ประกอบด้วยคนพาลเพราะปัจจัยภายใน และพาลเพราะปัจจัยภายนอก ตัวอย่างคนพาลเพราะปัจจัยภายใน ได้แก่ พระเทวทัต นางฉินฺจมาณวิกา คนพาลเพราะปัจจัยภายใน คือคนที่ประกอบด้วยอำนาจแห่งอวิชชา

ความหลงและอกุศลธรรมที่เป็นไปในอำนาจของโลภะโทสะโมหะ มีพระเจ้าสุปปพุทธะ นันทมานพ และโกกาลิกภิกษุ เป็นต้น คนพาลเพราะปัจจัยภายนอก คือ การเข้าไปคบหาอยู่ร่วมกับคนชั่ว เพราะการคบคนเช่นใดย่อมเป็นเหมือนคนเช่นนั้น ในตัวอย่างนี้ คือพระองคุลิมาลและพระเจ้าอชาตศัตรู เป็นต้น

ผลกระทบจากการคบคนพาล ปรากฏต่อบุคคลผู้คบหาโดยความเป็นส่วนตัว ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ และพระพุทธศาสนาทั้งด้านนามธรรมและรูปธรรม อันเป็นเหตุให้บุคคลเสื่อมจากความดี อกุศลธรรมลากัดการะสุขและสุคติตลอดถึงพระนิพพาน ซึ่งผลกระทบจากการคบคนพาลดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมที่บุคคลจะพึงได้รับโดยส่วนเดียว เนื่องจากการคบหาสมาคมกับคนพาลเป็นเหตุและส่งผลให้ได้รับความเสียหายโดยส่วนเดียว อันกระทบต่อสถานภาพของบุคคลในหลาย ๆ ด้านดังกล่าวมา

Thesis Title : The Impact of Association with Fools in Suttantapitaka
Researcher : Phrakru Sirichetiyankul (Nikorn Sonpan)
Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee:

: Phrakrupariyatyanusat, Dr. Pali IV., B.A. (Philosophy),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Philosophy)
: Phramaha Duangchan Kuttasilo, Dr. Pali V., B.A. (Religion),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)
: Asst.Prof.Dr.Thepprawin Chanreang Pali I-II., B.A. (Religion),
B.A. (Thai Studies), M.A. (Buddhist Studies),
Ph.D. (Pali & Buddhism)

Date of Graduation : / / 2554

Abstract

This thesis aims at a study of the meanings, characteristics and the categories of Balajana (the fools) which are found in the Suttantapitaka and to find out the impact of being associated with Balajana. All data were analyzed by the descriptive method.

The results are shown that the Balajana means ones who regularly misconducts by their mental actions, verbal actions and bodily actions or men who live their lives without wisdom. They are fools and never know what is called wholesomeness and unwholesomeness, utilized and unutilized. They are unable to develop themselves and others in this life and life after. The characteristic of Balajana can be recognized by the three evil conducts, namely, evil conduct in act, word and thought. The Balajana in this world always misconducts in thought, word and action. The classification of the fools (Balajana) has their own visible and invisible characteristics, that is to say, the invisible characteristic of the fools can be defined as ones who always misconduct in act, word and thought. They live their lives in the society and can persuade other down to the state of fools and face with trouble. The invisible characteristics of fools are appeared in the form of the defective person and never know the Four Noble Truths. The Balajana

which is found in the Suttantapitaka is consisting of the Balajana by birth, external factor and internal factor. The examples of the Balajana by birth were Phra Devadata, Cincamanavika. The Balajana by the internal factor were the ones who consist of ignorance, delusion and unwholesomeness leading to greed, hatred and delusion. The examples of the Balajana by internal factor found in Suttatpitaka were King Suppabuddha, Nandamanava and Kokalika Bhikkhu. The Balajana by external factor were the persons who are associated with the fools as Phra Angulimala and King Ajattasattu.

The affectation of association with the fools (Balajana) not only appeared to ones who are associated with them individually but also to their families, communities, countries and Buddhism in term of concrete and abstract. All of these are causes of the deterioration of the goods such as wholesomeness, acquisition, happiness and Nibbana. Those affectations have shown only the degeneration to ones associating with the fools as mentioned above.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ผลกระทบจากการคบคนพาลในพระสูตรต้นฉบับฎีก สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จาก พระครูปริยัติยานุศาสน์,ดร. พระมหาดวงจันทร์ กุตุตสีโล,ดร. และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษาปรับปรุงแก้ไขให้ ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ดำเนินไปตามแนวทางที่ถูกต้องจนสำเร็จด้วยดี ขอขอบคุณอนุโมทนาคุณะกรรมกรทั้ง ๓ ท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณหลวงปู่ พระเทพวรสิทธิ์อาจารย์ (ชงชัย สุวณฺณสิริ ป.ธ.๙) รองเจ้าคณะภาค ๙ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุคอกยสุเทพราชวรวิหาร ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาแบบต่อเนื่อง พร้อมสนับสนุนทุนการศึกษาด้วยดีมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูโฆสิตปริยัตยาภรณ์ (ธีรพงษ์ สิรินุชโร) รองอธิการบดี วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่ให้ความเมตตาดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ขอขอบคุณศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยในการศึกษาและทำการวิจัยใน ครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาดวงจันทร์ กุตุตสีโล,ดร. เลขาธิการศูนย์บัณฑิตศึกษา ที่ได้ เมตตากระตุ้นให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา ขออนุโมทนาคุณจิตรกร จันทร์ศิลป์ เจ้าหน้าที่ศูนย์ บัณฑิตศึกษา ที่ได้เป็นภาระธุระคอยอำนวยความสะดวกทุกอย่าง

ขออนุโมทนาเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต เชียงใหม่ ที่ได้อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยเพื่อใช้ประกอบในการทำ วิทยานิพนธ์

บุญใดกุศลใดอันเกิดจากการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา และขอ น้อมบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และผู้มีพระคุณทุก ท่าน ตลอดถึงสรรพสัตว์ในจักรวาลของได้รับผลานิสงส์โดยทั่วกัน.

พระครูสิริเจตยานุกูล (นิกร สอนปิ่น)

๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๕
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
บทที่ ๒ คนพาลในพระสุตตันตปิฎก	๑๐
๒.๑ ความนำ	๑๐
๒.๒ ความหมายของคนพาล	๑๐
๒.๓ ลักษณะของคนพาล	๑๒
๒.๓.๑ ลักษณะภายนอกของคนพาล	๑๖
๒.๓.๒ ลักษณะภายในของคนพาล	๑๘
๒.๔ ประเภทของคนพาล	๒๐
๒.๔.๑ คนพาลภายนอก	๒๑
๒.๔.๒ คนพาลภายใน	๒๖
๒.๕ ปัจจัยที่ทำให้เป็นคนพาล	๒๖
๒.๕.๑ ปัจจัยภายนอก	๒๗
๒.๕.๒ ปัจจัยภายใน	๓๐
๒.๖ คนพาลเพราะปัจจัยภายใน	๓๒
๒.๗ คนพาลเพราะปัจจัยภายนอก	๔๕

บทที่ ๓ ผลกระทบจากการคบคนพาลในพระสูตรตันตปิฎก	๕๖
๓.๑ ความนำ	๕๖
๓.๒ ผลกระทบจากการคบคนพาลต่อบุคคล	๕๗
๓.๒.๑ ผลกระทบที่มีต่อบุคคลด้านสถานภาพและหน้าที่	๕๗
๓.๒.๒ ผลกระทบที่มีต่อหน้าที่การงาน	๖๓
๓.๒.๓ ผลกระทบที่มีต่อการเลี้ยงชีพ	๖๔
๓.๒.๔ ผลกระทบที่มีต่อความสุข	๖๖
๓.๒.๕ ผลกระทบที่มีต่อบุคคลด้านจริยธรรมและพรหมจรรย์	๗๑
๓.๒.๖ ผลกระทบที่มีต่อบุคคลด้านคุณธรรม	๗๓
๓.๓ ผลกระทบจากการคบคนพาลต่อสังคม	๗๕
๓.๔ ผลกระทบจากการคบคนพาลต่อครอบครัว	๗๗
๓.๕ ผลกระทบจากการคบคนพาลต่อพระพุทธศาสนา	๗๘
บทที่ ๔ สรูปและข้อเสนอนณะ	๘๓
๔.๑ สรูปผลการวิจัย	๘๓
๔.๒ ข้อเสนอนณะ	๘๔
บรรณานุกรม	๘๖
ประวัติผู้วิจัย	๘๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๕ โดยได้กล่าวถึงที่มา เล่ม / ชื่อ / หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๔/๒๒๕ = ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ ๑๐ ชื่อ ๑๘๔ หน้า ๒๒๕

ส่วนคัมภีร์อรรถกถา จะแจ้งที่มา เล่ม / หน้า เช่น ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๓/๑๓๒ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายถึง ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา เล่ม ๓ หน้า ๑๓๒ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระสูตรต้นตปิฎก

ที.ม.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปิณธาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิณธาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปิณธาสก์	(ภาษาไทย)
สั.น.	(บาลี) =	สูตรต้นตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นันทาวรรค	(ภาษาบาลี)
สั.สพ.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพายนวรรค	(ภาษาไทย)
สั.ม.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุต.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตุตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.สตุตติ.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	ขุททกนิกาย	สตุตตินิบาต	ชาดก (ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเส	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.สง.	(ไทย) =	อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)
อภิ.วิ.	(ไทย) =	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ขุ.ธ.อ.	(ไทย)	ขุททกนิกาย	ธรรมบทอรรถกถา	(ภาษาไทย)
---------	-------	------------	---------------	-----------

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องดำเนินชีวิต อยู่ร่วมกับบุคคลและสิ่งแวดล้อม เมื่อต้องอยู่ในสังคมการคบหาสมาคมด้วยบุคคลในฐานะหรือสถานะต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ต้องมีความระมัดระวังใช้สติปัญญาพิจารณาให้ดีในการรับข้อมูลข่าวสาร การคบหา หรือการเข้าไปเสพ เข้าไปร่วมสมาคมกับบุคคลหรือกลุ่มคน ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนเราต้องมีความรอบคอบในการเลือกคบหาสมาคมกับบุคคลในสังคม ดังนัยแห่งมงคล ๓๘ ประการ ที่พระพุทธองค์ ตรัสสอนให้เว้นจากการเสพ การคบหากับคนพาล ว่าเป็นมงคลสูงสุด เป็นปฐมบท ตามความแห่งมงคลสูตรที่ทรงแสดงไว้แล้ว^๑

ลักษณะคนพาลนั้น พึงทราบด้วยอำนาจทุจจริตมีความคิด เรื่องที่คิดชั่วเป็นต้น เพราะคนพาล เมื่อคิด ย่อมคิดแต่เรื่องที่ชั่ว ด้วยอำนาจอภิชฌา พยาบาท และมิถนาทิจ्ञุญ แม้เมื่อพูด ก็พูดจำเพาะแต่คำที่พูดชั่ว ต่างโดยวิทุจจริตมีมุสาวาทเป็นต้น แม้เมื่อทำ ก็ทำจำเพาะแต่กรรมที่ทำชั่ว ด้วยสามารถกายทุจจริต มีปาณาติบาตเป็นต้น เพราะเหตุนี้ ทุจจริตทั้งหลายมีความคิดเรื่องที่คิดชั่วเป็นต้นของเขา ท่านจึงเรียกว่า พาลลักษณะ ในพาลบัณฑิตสูตร^๒ อุปริปัญญาสกั พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย พาลลักษณะ พาลนิมิต พาลापทานของคนพาล ๓ ประการเหล่านี้ ๓ ประการอะไรบ้าง ? ภิกษุทั้งหลาย คนพาลในโลกนี้ ย่อมเป็นผู้คิดแต่เรื่องที่คิดชั่ว พูดแต่คำที่พูดชั่ว ทำแต่กรรมที่ทำชั่ว” ในมงคลัตถทีปนี กล่าวว่า “ชนจำพวกใด ตัดเสียซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ ถือเอาแต่สิ่งอันมิใช่ประโยชน์ทั้ง ๒ ชนจำพวกนั้นชื่อว่าพาล ความจริงท่านเรียกชนจำพวกนั้นว่าพาล ก็เพราะถือเอาซึ่งสิ่งอันมิใช่ประโยชน์ทั้ง ๒ และเรียกว่าพาล ก็เพราะตัดเสียซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒”^๓

^๑ ส.นิ. (บาลี) ๑๖/๕๕/๖๗., พระสิริมงคลอาจารย์, มงคลสูตรที่ปณียา ปจโหม ภาค, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาหมกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕.

^๒ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๐๑/๓๑๑.

^๓ พระสิริมงคลอาจารย์, มงคลัตถทีปนี แปล เล่มที่ ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาหมกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๓.

การคบคนพาลย่อมมีโทษโดยฝ่ายเดียว ชักนำไปในทางที่ผิด ก่อให้เกิดความเสียหาย ความเดือดร้อน ความวิบัติและความล้มเหลวในการดำรงชีพ ถูกเพ่งเล็งและมองในแง่ร้ายไม่ได้รับความไว้วางใจจากบุคคลทั่วไป ย่อมอึดอัดใจ คนพาลแม้เราจะพูดดีด้วยก็มักโกรธ ทำให้หมุ่คณะแตกความสามัคคี ภัยอันตราย ปัญหาอุปสรรค ต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นกับตัว สังคมและประเทศชาติ ในที่สุดเมื่อละ โลกนี้ไปย่อมเข้าสู่อบายภูมิเป็นที่สุด หากว่าเราขาดการพินิจพิจารณาและการใช้สติปัญญาอย่างรอบคอบแล้วเข้าไปคบหาสมาคม หรือเสพบุคคล กลุ่มคนและข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะของคนพาล ก็ย่อมจะนำไปสู่ความผิดพลาดและความเสียหายได้ พระธรรมปิฎกได้กล่าวไว้ว่า “คนดีหรือคนชั่ว ที่จะคบหา นั้น ไม่ใช่เฉพาะคนที่พบปะพูดคุยกันเท่านั้น แต่ปัจจุบันนี้ยังมีคนที่พูดที่แสดงออกมาให้เราคบทางหนังสือและสิ่งตีพิมพ์ที่อ่าน วิทยู เทปที่ฟัง ทีวี วีดีโอที่ดูเป็นต้นอีกด้วย”^๔

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการเข้าไปคบหา และสมาคมด้วยกับคนพาลหรือสภาพแวดล้อมอันเป็นเหตุให้เกิดหรือนำไปสู่ความเป็นพาล ลักษณะและพาลบุคคล ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวตลอดถึงสังคมในวงกว้าง ด้วยเหตุที่คนพาลมีอิทธิพลเป็นอย่างยิ่งในการชักนำบุคคลและสังคม ไปสู่ความเสื่อมและเสียหาย ที่บุคคลควรทราบและตระหนัก เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดจากการคบคนพาล

จากมูลเหตุข้างต้นดังกล่าวมาแล้วนี้เป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยต้องการจะทำการศึกษาและวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดจากการคบคนพาลที่ปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก ซึ่งจะทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่เข้าไปคบหากับคนพาล ทั้งด้านผลกระทบที่เกิดกับตนเองโดยส่วนบุคคลและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับครอบครัวและสังคมในมิติต่าง ๆ ด้วย โดยที่ผู้วิจัยจะได้นำเอาพุทธคำรัสและชาดกที่เกี่ยวกับคนพาลอันเป็นอุทาหรณ์ที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงคนพาล ซึ่งปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎกมาศึกษาและวิเคราะห์แล้วนำมาเสนอถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นทิวทัศน์นึกแก่ผู้สนใจและใคร่ในการศึกษา เพื่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การดำเนินชีวิต สังคม ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เมื่อได้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการคบกับคนพาลโดยลำดับ

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสูตรต้นตปิฎกเป็นคัมภีร์หลัก รวมทั้ง อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส และคัมภีร์อื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนา เช่น มังคลัตถทีปนี พุทธธรรม เป็นต้น โดยสังเคราะห์และวิเคราะห์ เพื่อเสนอคำตอบประเด็นปัญหาดังกล่าวแล้วและเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการสืบไป

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *พัฒนาปัญญา*, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๗.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาคนพาลในพระสุตตันตปิฎก
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาผลกระทบจากการคบคนพาลในพระสุตตันตปิฎก

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยจะทำการค้นคว้าและศึกษาเรื่องคนพาลและผลกระทบจากการคบคนพาลที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก โดยที่จะทำการศึกษาวิจัยถึงความหมาย ลักษณะ ประเภทของคนพาล เหตุปัจจัยที่ทำให้เป็นคนพาล ลักษณะคนพาลในพระพุทธศาสนา ตัวอย่างคนพาลในพระพุทธศาสนา และผลกระทบจากการคบคนพาล

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก โดยเฉพาะในพระสุตตันตปิฎก รวมทั้งอรรถกถา ฎีกา อнуฎีกา ปกรณวิเสส มังคลัตถทีปนี พุทธธรรม และตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนา วารสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๔.๑ คนพาลในพระสุตตันตปิฎกเป็นอย่างไร
- ๑.๔.๒ ผลกระทบที่เกิดจากการคบคนพาลในพระสุตตันตปิฎกเป็นอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

คนพาล หมายถึง คนที่คิดชั่ว พูดชั่ว และทำชั่ว หรือคนที่ทำชั่วทางกาย วาจา และใจ
 การคบ หมายถึง การเข้าไปนั่งใกล้ การสนทนา ร่วมทำกิจกรรม และประพฤติตาม
 ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดจากคนพาลอันส่งผลให้เกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง หรือผลลัพธ์อันเป็นไปในทางลบต่อบุคคลผู้เข้าไปคบหาสมาคมด้วย

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสาร

๑) พระสิริมังคลาจารย์^๕ กล่าวถึงคนพาล ดังความว่า สัตว์เหล่าใดเหล่าหนึ่งผู้ประกอบด้วย อกุศลกรรมบถ ๑๐ มีปาณาติบาตเป็นต้น เชื่อว่าคนพาล มีอุทาหรณ์ เช่น ครูทั้ง ๖ มี ปุณณ กัสสปะ เป็นต้น และปาปบุคคลเหล่าอื่น เช่น พระเทวทัต และโกกาลิกภิกษุเป็นต้น ฟังทราบว่าเป็น “คนพาล” คนเหล่านั้น ท่านเรียกว่าคนพาล เพราะไม่เป็นอยู่ด้วยปัญญา เป็นอยู่ด้วยอาการสักว่า หายใจ ด้วยเหตุนี้ ในอรรถกถา ท่านจึงกล่าวว่า “ชนเหล่าใด เป็นอยู่ อธิบายว่า ดำรงชีพอยู่ ด้วยอาการสักว่าลมหายใจเข้าออก หายใจเป็นอยู่ด้วยปัญญาอันประเสริฐไม่ เหตุนี้ ชนเหล่านั้น จึงชื่อว่า พาล” อีกนัยหนึ่ง ท่านแก้พาลศัพท์ ว่า ชนจำพวกใด ตัดเสียซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ ถือเอาแต่สิ่งอันมิใช่ประโยชน์ทั้ง ๒ ชนจำพวกนั้น ชื่อว่าพาล พร้อมกันนี้ท่านได้รจนาดังคนทีควร เสพและไม่ควรเสพ กล่าวคือ ในคนพาลและบัณฑิตทั้ง ๒ พวกนั้น พวกบัณฑิตท่านนั้นควรเสพ พวกคนพาล ไม่ควรเสพ พวกคนพาลเป็นเช่นกับปลาเน่า ผู้เสพคนพาลนั้น ก็เช่นกับใบไม้ห่อปลาเน่า ถึงความเป็นผู้อันวิญญูชนทั้งหลายควรทิ้งและเกลียดชัง เพราะบุคคลคบคนเช่นใดก็มีคนเช่นนั้นเป็นคติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คนพาลย่อมปรากฏโดยความเป็นผู้ประกอบด้วยอกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นผู้ดำรงชีพอยู่ คือมีชีวิตอยู่สักแต่ว่ามีลมหายใจเข้าออก เป็นอยู่โดยปราศจากปัญญาใคร่ครวญในสิ่งอันเป็นประโยชน์หรือไม่ใช่ประโยชน์ อยู่ในฐานะอันวิญญูชนไม่ควรเข้าไปคบหาเพราะคนพาลเป็นเหตุนำมาซึ่งสิ่งอันหาประโยชน์มิได้ โดยประการดังกล่าวข้างต้นซึ่งผู้วิจัยจะได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและขยายความเชื่อมโยงกับเรื่องที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎกอีกด้วย

๒) พระมหาสมปอง มุทิโต^๖ กล่าวว่า พาลศัพท์ และ คนพาล ได้แก่ บุคคลผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญหาบ่อย มีศัพท์ที่เป็น ไวยากรณ์ เดียวกันที่กล่าวถึงและใช้ในอรรถและความหมายของพาลศัพท์ โดยใช้แสดงและให้ความหมายเกี่ยวกับคนพาล ดังนี้

๑. คนพาล ได้แก่ บุคคลผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญหาบ่อย หมายถึงบุคคล ผู้มีชีวิตอยู่สักว่า หายใจออกหายใจเข้าเท่านั้น ไม่เป็นอยู่ด้วยปัญญาชื่อว่า พาละ

๒. คนพาล ได้แก่ บุคคลผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญหาบ่อย หมายถึง บุคคลผู้ที่เขาเร่งเกียด ชื่อว่าทัตตุ

๓. คนพาล ได้แก่ บุคคลผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญหาบ่อย หมายถึงบุคคลผู้โง่เขลา ชื่อว่าชพะ

^๕ พระสิริมังคลาจารย์, มงคลตลปิณี แปล เล่มที่ ๑, หน้า ๒๗.

^๖ พระมหาสมปอง มุทิโต, คัมภีร์อิทธิขานวรรณนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๘๖๕.

๔. **คนพาล ได้แก่** บุคคลผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคลผู้มีลักษณะแห่ง โหมงปริสา คือบุรุษผู้ว่างเปล่าโง่เขลา

๕. **คนพาล ได้แก่** บุคคลผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคล ผู้เขลา เชื่อว่ามันทะ คือผู้มีปัญญาเขลา

๖. **คนพาล ได้แก่** บุคคลผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคล ผู้ไม่รู้แจ้ง เชื่อว่า อวิญญู

๗. **คนพาล ได้แก่** บุคคลผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคลผู้โง่เขลาข่มลูก ไรภักย์เป็นต้นและความทุกข์เบียดเบียนอยู่ประจำเพราะมีความโง่เขลา

๓) **พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)**^๓ กล่าวถึงคนพาล การคบคนพาลและผลกระทบที่เกิด จากการคบหาสมาคมด้วยกับคนพาลด้วยการยกธรรมภาษิตเกี่ยวกับเรื่องการคบคนพาลมาเป็น ตัวอย่างในการกล่าวถึงคนพาล เป็นต้นว่า “การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต และการบูชาคนที่ควร บูชา นี่เป็นอุดมมงคล” “คบคนเช่นใด ก็เป็นคนเช่นนั้น” “ผู้ใด แม้มิได้ทำความชั่ว แต่เกลือกกลัว กับผู้ทำบาป ผู้นั้นย่อมพลอยถูกระวางใน กรรมชั่ว และเสื่อมเสียชื่อเสียงยิ่ง ๆ ขึ้น” นอกจากนี้ยัง กล่าวถึงบุคคล ๓ จำพวก โดยเฉพาะบุคคลพวกที่ ๑ คือ คนที่ไม่ควรเสวนา ไม่ควรคบ ไม่ควรหมั่น เข้าหา ซึ่ง ได้แก่ บุคคลบางคนเป็นผู้ทรามกว่าโดยศีล โดยสมาธิ โดยปัญญา บุคคลอย่างนี้ไม่ควร เสวนา ไม่ควรคบ ไม่ควรหมั่นเข้าหา นอกจากจะเอื้อเอ็นดู นอกจะอนุเคราะห์ กระทำด้วยเมตตา กรุณา ดังความว่าที่ท่านอธิบายว่าด้วยบุคคลพวกที่ ๑ ซึ่งไม่ควรคบนั้น มีหลักการคบที่ควรยำไว้ อีก อย่างหนึ่งว่า ตามคำสอนทั่วไปซึ่งได้พบกันอยู่เสมออัน ท่านไม่ให้คบคนเลว แต่ท่านก็มีข้อยกเว้น ให้ เหมือนกันว่า จะคบได้ต่อเมื่อกระทำด้วยเมตตากรุณา ในเมื่อจะช่วยเหลือเขา อยากรู้ก็ตาม ผู้ที่ คิดจะไปช่วยเหลือเขาอย่างนี้ ก็ควรพิจารณาความพร้อมของคนให้ดีก่อนด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่ง ที่ ต้องระวัง ไม่ให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเหตุปัจจัย แห่งมิจฉาทิฏฐิ ก็คือ อปรโตโมสะ (ปรโตโมสะ ที่ไม่ดี) และ อโยนิโสมนสิการ

๔) **พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ**^๔ กล่าวเกี่ยวกับคนพาล ว่า คนพาล คือคนที่มีใจขุนมัว เป็นปกติ เป็นผลให้มีความเห็นผิด ยึดถือค่านิยมผิด ๆ และมีวินัยน้อยเสีย คือ ‘ไม่รู้ว่าจะไรดี อะไรชั่ว

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรมฉบับปรับปรุง**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๖๓๔.

^๔ พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, **มงคลชีวิต ฉบับ “ทางก้าวหน้า”**, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การ พิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔-๑๗.

อะไรควร อะไรไม่ควร ขึ้นชื่อว่าคนพาลแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีความรู้ความสามารถก็ไม่ใช่ความรู้ความสามารถในทางที่ถูกที่ควร เพราะเขาแสดงต่อความดี อุปมาเหมือนคนไข้แสดงต่อน้ำเย็น

ลักษณะของคนพาล เนื่องจากคนพาลมีใจขุ่นมัวอยู่เสมอ ทำให้ไม่สามารถควบคุมใจให้คิดไปในทางที่ถูกที่ควรได้ คนพาลจึงมีลักษณะวิปริตผิดจากคนทั้งหลาย ๓ ประการ คือ ชอบคิดชั่วเป็นปกติ ชอบพูดชั่วเป็นปกติ และชอบทำชั่วเป็นปกติ นอกจากนี้ ยังได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับโทษของความเป็นคนพาล วิธีสังเกตคนพาล ประเภทของคนพาล หลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับคนพาลและอานิสงส์การไม่คบคนพาล

๕) สมเด็จพระสังฆราช^๕ กล่าวว่า คนพาล ว่า คนพาล หมายถึง “อ่อน” หมายความว่า อ่อนความคิดไม่อาจคิดริเริ่มสร้างชีวิตให้ดีขึ้นกว่าภาวะเดิมได้ คนอ่อนสติไม่มีกำลังของจะปลุกดันให้ตื่นตัวตื่นใจ อ่อนปัญญาไม่มีปรีชาความสามารถที่จะรู้ดีรู้ชั่วหรือรู้เหตุรู้ผล และตัดเสียซึ่งประโยชน์ทั้งสองที่ตนควรบำเพ็ญ และคนพาล แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ พาลภายนอก ได้แก่คนอื่นที่เป็นพาล และ พาลภายใน ได้แก่ ตัวเราเป็นผู้ที่มีใจชั่ว กายชั่ว และวาจาชั่ว

๖) นาวาตรีอ่อน บุญพันธุ์^๖ ได้สรุปพฤติกรรมที่เรียกว่าการคบไว้ ในหนังสือ “ที่พึ่งของคน” ว่ามี ๓ ประการคือ

๑. การร่วมมือ หมายถึง การตกลงใจร่วมกัน เช่น ร่วมกิน ร่วมนอน ร่วมงาน ร่วมพรรค ร่วมพวก ร่วมสุข ร่วมทุกข์ และร่วมคิด เป็นต้น

๒. การรับ หมายถึง รับเป็นเพื่อน รับเป็นนาย รับเป็นลูกน้อง รับเป็นสามี รับเป็นภรรยา รับเป็นผู้อุดหนุน และรับเป็นอื่น ๆ

๓. การให้ หมายถึง ให้ความไว้วางใจ ให้ความสนับสนุนทุกอย่าง เช่น ให้ยศ ให้ตำแหน่ง ให้คำชมเชย ให้คะแนนเสียง ให้เกียรติ ที่สุดแม้แต่การปรบมือ

ในสังคมมนุษย์คงหลีกเลี่ยงการคบค้าสมาคมกันไม่ได้ เพราะมนุษย์คือสัตว์สังคมและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการดำรงชีพ และในสังคมที่เราพบปะนั้นมีทั้งคนดีและคนไม่ดี เมื่อคนในสังคมมีทั้งคนดีและคนไม่ดีเช่นนี้ การเลือกคบคนจึงเป็นเรื่องสำคัญ จะเสียก็เพราะคน จะร้ายก็เพราะคน จะล้มจมก็เพราะคน เพราะฉะนั้น การจะเลือกใครสักคนมาเป็นมิตรต้องใช้สติปัญญาพิจารณาให้ถี่ถ้วน มองคนให้มองถึงข้างในจิตใจ ไม่ใช่มองแต่ภายนอกซึ่งไม่ใช่การตัดสินใจว่ามีมิตรคนนั้นดีจริง

^๕ สมเด็จพระสังฆราช (พิมพ์ ธรรมธโร), มงคลยอดชีวิต เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๗), หน้า ๘.

^๖ นาวาตรีอ่อน บุญพันธุ์, ที่พึ่งของคน, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ม.ป.ป.), หน้า ๕๑.

การคบมิตรที่จะทำให้คบกันได้ยาวนานนั้นต้องรู้นิสัยของกันและกันก่อน จึงจะปรับตัวเข้าหากันได้ดี หลักที่จะทำให้ทราบอุปนิสัยคนได้ดีที่สุดในทางพระพุทธศาสนาก็คือหลักของจริต ๖ เพราะถือว่าเป็นหลักที่บ่งชี้เกี่ยวกับอุปนิสัยของคน เป็นแบบแห่งพฤติกรรมที่ทำงานเป็นนิสัย เพราะคนเราส่วนมากคบกันตามจริต คนที่มีจริตคล้ายกันจะคบกันได้ดี ถ้าจริตต่างกันต้องรู้จริตของกันและกัน จึงจะคบกันได้ยาวนาน จริตคือลักษณะพื้นฐานของจิต มี ๖ ประการ ได้แก่

๑. **ราคจริต** : ผู้มีลักษณะโน้มเอียงไปทางด้านราคา เช่น เป็นคนปกติรักสวยรักงามรักความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทำอะไรทุกอย่างต้องมีความประณีต จะเป็นคนที่แต่งตัวดี เขียนหนังสือสวย เป็นคนใจเย็น และรักศิลปะ

๒. **โทสจริต** : ผู้มีลักษณะโน้มเอียงไปทางด้านโทสะ ชอบโกรธง่าย ใจร้อน และมักนิยมความรุนแรง

๓. **โมหจริต** : ผู้มีลักษณะโน้มเอียงไปทางด้านโมหะ คือ ความเขลา งมงาย เสรีซิม เป็นพวกที่เชื่อซา คิคซ่า และไม่ชอบฟังเรื่องที่ยาก ๆ

๔. **วิตกกจริต** : ผู้มีลักษณะโน้มเอียงไปทางด้านวิตกกังวล ลังเล ฟุ้งซ่าน ตัดสินใจอะไรไม่ค่อยได้

๕. **สัทธาจริต** : ผู้มีลักษณะโน้มเอียงไปทางด้านศรัทธาความเลื่อมใส คลั่งใคล้ ซาบซึ้ง มักเป็นคนที่เชื่อง่าย หูเบา

๖. **พุทธิจริต** : ผู้มีลักษณะโน้มเอียงไปทางด้านการใช้ความคิด ความรู้ พิจารณา ใฝ่รู้ และช่างสงสัย ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ช่างถามช่างเถียง

๑.๖.๒ งานวิจัย

๑) **พระมหาทองพูน^{๑๑}** เสือเขียว กล่าวถึงผลกระทบจากการคบคนพาล ไว้ในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา” ว่า การคบคนพาลจัดเป็นอัปมงคล เพราะเป็นเหตุให้ผู้คบมีแต่ความเสื่อมเสียทำให้ฐานะของตนตกต่ำกว่าภาวะเดิม มีใจเลวร้ายและกิริยาจาจัดต่อความดีงามและความสงบสุขของสังคม ชีวิตเดือดร้อนวุ่นวายด้วยภัยอุบาทว์และอุปสรรค จึงได้เสนอแนะให้ทำการศึกษาผลที่เกิดจากการคบมิตรให้ละเอียดยิ่งขึ้น

^{๑๑} พระมหาทองพูน เสือเขียว, “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

๒) พระมหารุ่ง ชาญญาณ (แรกชำนาญ)^{๑๒} ได้กล่าวถึงการสมาคมด้วยกับสัตบุรุษ และเว้นจากการเสวนากับอสัตบุรุษ อันได้แก่คนพาล ซึ่งเป็นเหตุปิดกั้นไม่ให้บรรลุธรรม เพราะคนพาลย่อมตัดเสียซึ่งประโยชน์ทั้งสอง เป็นไปเพื่อความเสื่อม ย่อมมีอบายและทุกติเป็นที่ไปเบื้องหน้า นำบุคคลให้ห่างจากความเป็นอริยะและการบรรลุธรรมเพราะการคบคนพาลนำมาซึ่งความทุกข์ฝ่ายเดียว ในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์สถานภาพ คุณสมบัติ และบทบาทของพระโศดบันในพระพุทธศาสนาเถรวาท” อันจะนำมาสู่การเปรียบเทียบเพื่อสื่อให้เห็นผลกระทบจากการคบคนพาลได้อีกมิติหนึ่ง ได้เป็นอย่างดี

๓) วิไลรัตน์ พุกยาภิรมย์^{๑๓} ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจากการคบปาปมิตร หรือคนที่เราควรคบหา ที่จะทำให้เสียประโยชน์ในชีวิตปัจจุบัน ไม่มีความพร้อมคือการดำเนินชีวิตและการพัฒนาที่เป็นไปโดยไม่ถูกต้องหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนาแล้วยังกล่าวถึงปัจจัยภายนอก ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของเรา ไว้ในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินภายนอกตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพฯ” พอที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากการคบปาปมิตร เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดจากการคบหากับคนพาลได้ อีกแนวทางหนึ่ง

๔) พระมหาอำนาจ อานนุโ (จันทร์เปล่ง)^{๑๔} กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเรื่องการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท” โดยในวิทยานิพนธ์เล่มนี้แสดงให้เห็นถึงการที่บุคคลเลือกคบ หรือเข้าไปเสวนากับอสัตบุรุษหรือคนพาลย่อมจะได้รับผลกระทบทั้งในปัจจุบันและสัมปรายภพเป็นแน่แท้ ด้วยอสัตบุรุษหรือคนพาลยอมนำผู้ที่คบหาให้ได้รับความเดือดร้อนและมีอบายเป็นที่ไปเบื้องหน้า

^{๑๒} พระมหารุ่ง ชาญญาณ, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์สถานภาพ คุณสมบัติ และบทบาท ของพระโศดบันในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๓} วิไลรัตน์ พุกยาภิรมย์, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมิน ภายนอกตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพฯ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๔} พระมหาอำนาจ จันทร์เปล่ง, “การศึกษาเรื่องการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

๕) สมศรี ปทุมสูตร^{๑๕} ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง “จรณะ ๑๕ ทางเอกแห่งการบรรลุนิพพานอย่างพระพุทธเจ้ามีผลจริง พิสูจน์ได้แม้ในปัจจุบัน” กล่าวถึงลักษณะอันเป็นนัยตรงกันข้ามกับปฏิบัติของพระอริยเจ้าทั้งหลายว่า เมื่อบุคคลถูกชักนำหรือครอบงำด้วยบุคคลหรือวัตถุแห่งพาลย่อมตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งทั้งปวงได้โดยง่ายเพราะเหตุแห่งความเป็นพาลภายใน ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของ ความโลภ ความโกรธ ความหลง

จากเอกสารและรายงานการวิจัยดังกล่าวมานั้น แสดงให้เห็นถึงกรคบคนพาล มีแต่เสียประโยชน์ ทำให้ประโยชน์ตนและประโยชน์ส่วนรวมอันจะพึงมี ต้องสูญเสียไปเพราะเหตุคบคนพาล ซึ่งการคบคนพาลมีแต่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ดังนั้น บุคคลผู้ต้องการความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ควรหลีกเลี่ยงการคบคนพาล ไม่ควรเสวนากับคนพาล เพราะการคบคนพาลย่อมนำมาซึ่งผลเสียต่อผู้คบอย่างแน่นอน

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนา คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสศ มังคลัตถทีปนี พุทธธรรม เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ วารสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมข้อมูลในด้านเอกสาร และศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเรียบเรียง สรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัยตามขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัยต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๘.๑ ทำให้ทราบคนพาลในพระสูตรต้นตปิฎก
- ๘.๒ ทำให้ทราบผลกระทบจากการคบคนพาลในพระสูตรต้นตปิฎก

^{๑๕} สมศรี ปทุมสูตร, งานวิจัยเรื่องจรณะ ๑๕ ทางเอกแห่งการบรรลุนิพพานอย่างพระพุทธเจ้ามีผลจริง พิสูจน์ได้แม้ในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๑๗๕-๑๗๖.

บทที่ ๒

คนพาลในพระสุตตันตปิฎก

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นพาลในพระสุตตันตปิฎก โดยศึกษาถึงความหมาย ลักษณะ ประเภทของคนพาลที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก และสาเหตุที่ทำให้เป็นคนพาลเพราะปัจจัย ภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดเป็นลำดับต่อไป

๒.๑ ความนำ

คนพาล ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษา โดยนัยแห่งมงคลสูตร หมายถึง บุคคลผู้เป็นอยู่สักแต่ว่ามี ลมหายใจเข้าออก เป็นคนผู้ไม่รู้ดี ไม่รู้ชั่ว ไม่รู้ว่าอะไรเป็นบาปหรือบุญ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นประโยชน์ หรือมิใช่ประโยชน์ เป็นผู้เขลาเบาปัญญา เป็นบ่อเกิดหรือเหตุนำมาซึ่งความหายนะทั้งปวงโดยฝ่าย เดียว ด้วยเหตุนี้คนพาลซึ่งปรากฏโดยลักษณะและประเภทที่แตกต่างกันย่อมทำให้เราสามารถที่จะ พิจารณาและเลือกสรรในการคบหาหรือสมาคมด้วย หากเขาปรากฏโดยลักษณะของคนพาล เราก็ สามารถที่จะหลีกเลี่ยงหรือไม่สมาคมด้วยเพื่อการป้องกันตนจากความชั่วและภัยอันตรายทั้งปวงอัน เป็นผลกระทบที่เกิดจากการคบกับคนพาล ตามนัยแห่งมงคลสูตรว่า การไม่คบคนพาลเป็นมงคล ชีวิตสูงสุด

ดังนั้น การอยู่ในสังคมใดก็ตาม ย่อมมีทั้งคนดีและคนไม่ดี หรือมีทั้งบัณฑิตและคนพาล แต่ จะทำอะไร เมื่ออยู่ในสังคมของคนพาล ต้องศึกษาเรียนรู้ลักษณะ ประเภท และหลีกเลี่ยงการคบ หรือการสมาคมกับคนพาล เพื่อความเจริญแห่งชีวิตสืบไป

๒.๒ ความหมายของคนพาล

ในพระสุตตันตปิฎก พาลวรรค ให้ความหมายของคนพาลว่า คนพาล^๑ หมายถึง คนโง่ ไม่มีปัญญา ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกนี้ ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกหน้า ไม่รู้จักพระสัทธรรม มีโพธิ ปักจियธรรมและอริยสัจ ๔ เป็นต้น

คัมภีร์อภิธานวรรณานากล่าวถึง พาลศัพท์ ว่า คนพาล ได้แก่ ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญา น้อย มีไวพจน์แห่งพาลศัพท์ ๗ ศัพท์ ดังนี้

^๑ พุ.ธ.อ. (ไทย) ๓/๑๐๖.

๑) พาล (พล ปาณเน+ณ) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึงบุคคล ผู้มีชีวิตอยู่สักว่า หายใจออกหายใจเข้าเท่านั้นไม่เป็นอยู่ด้วยปัญญาชื่อว่า พาละ

๒) ทตตุ (ทา กุจฉาคตีส+ตุ) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึงบุคคลผู้ที่เขารังเกียจชื่อว่าทตตุ

๓) ชพะ (ชล พาลุเย+อ) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึงบุคคลผู้โง่เขลาชื่อว่า ชพะ

๔) มุพุห (มุห เวจิตเต+ล) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคลผู้มีลักษณะแห่ง โมฆปริสา คือบุรุษผู้ว่างเปล่าโง่เขลา

๕) มนุท (มนุท ชพตุเต+อ) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคล ผู้เขลาชื่อว่า มนุทะ คือผู้มีปัญญาเขลา

๖) อวิญญู (น+วิญญู) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคล ผู้ไม่รู้แจ้ง ชื่อว่า อวิญญู

๗) พาลิส (พาลุเย+อิส) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคลผู้โง่เขลาข่มถูกรอคักเป็นต้นและความทุกข์เบียดเบียนอยู่ประจำเพราะมีความโง่เขลา^๒

ความหมายของคนพาลตามนัยแห่งพระกาลาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสมงคลแก่เหล่า เทวดาในอรรถแห่งศัพท์ว่า พาลาน ในคัมภีร์มังคลัตถปิณี ความว่า ชื่อว่า พาล เพราะเป็นอยู่หายใจ ได้ อธิบายว่า เป็นอยู่โดยเพียงหายใจเข้าหายใจออก ไม่เป็นอยู่โดยความเป็นอยู่ด้วยปัญญา^๓

ศัพท์เหล่าใดเหล่าหนึ่งผู้ประกอบด้วย อกุศลกรรมมถ ๑๐ มีปาณาติบาตเป็นต้น ชื่อว่า คนพาล มีอุทาหรณ์ เช่น ครูทั้ง ๖ มี ปุรณ กัสสปะ เป็นต้น และปาปบุคคลเหล่านี้ เช่น พระเทวทัต และโกกาลิกภิกษุเป็นต้น พึงทราบว่ “คนพาล” คนเหล่านั้น ท่านเรียกว่าคนพาล เพราะไม่เป็นอยู่

^๒ พระมหาสมปอง มุทิโต, คัมภีร์อภิชานวรรณนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๘๖๕.

^๓ พระสิริมังคลาจารย์, มังคลัตถปิณี แปล เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕.

ด้วยปัญญา เป็นอยู่ด้วยอาการสักว่าหายใจ ด้วยเหตุนี้ ในอรรถกถา ท่านจึงกล่าวว่า “ชนเหล่าใด เป็นอยู่ อธิบายว่า ดำรงชีพอยู่ ด้วยอาการสักว่าลมหายใจเข้าออก หายใจเป็นอยู่ด้วยปัญญาอัน ประเสริฐไม่ เหตุนี้ ชนเหล่านั้น จึงชื่อว่า พาล” อีกนัยหนึ่ง ท่านแก้พาลศัพท์ ว่า ชนจำพวกใดตัด เลียซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ ถือเอาแต่สิ่งอันมิใช่ประโยชน์ทั้ง ๒ ชนจำพวกนั้น ชื่อว่า พาล^๔

คนพาล คือคนที่มิใช่ใจขุนมัวเป็นปกติ เป็นผลให้มีความเห็นผิด ยึดถือค่านิยมผิด ๆ และ มีวินิจฉัยเสีย คือ ไม่รู้ ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรควร อะไรไม่ควร^๕

คนพาล หมายถึง “อ่อน” หมายความว่า อ่อนความคิดไม่อาจคิดริเริ่มสร้างชีวิตให้ดีขึ้น กว่าภาวะเดิมได้ คนอ่อนสติไม่มีกำลังของจะปลุกตนให้ตื่นตัวตื่นใจ อ่อนปัญญาไม่มีปรีชา ความสามารถที่จะรู้ดีรู้ชั่วหรือรู้เหตุรู้ผล และตัดเสียซึ่งประโยชน์ทั้งสองที่ตนควรบำเพ็ญ^๖

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า คนพาล หมายถึง บุคคลผู้เป็นอยู่สักแต่ว่ามีลมหายใจเข้า ออก ไม่เป็นอยู่โดยความเป็นอยู่ด้วยปัญญา เป็นคนโง่ ไม่รู้จักดี หรือชั่ว คุณหรือโทษ ประโยชน์ หรือมิใช่ประโยชน์ เป็นผู้ ไม่อาจคิดริเริ่มสร้างสรรค์ชีวิตให้ดีหรือดีขึ้นกว่าเดิม เป็นผู้อ่อนสติปัญญา และมีความเห็นผิดไม่สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นหรือสังคมได้แม้ในภพนี้ และประโยชน์ในภพหน้า ตลอดจนประโยชน์สูงสุดคือพระนิพพานได้

๒.๓ ลักษณะของคนพาล

ลักษณะคนพาลโดยทั่วไปนั้น จะพึงทราบด้วยอำนาจทุจริต ทั้ง ๓ ประการ ดังนี้ คือ กายทุจริต มีการประพฤดิชั่ว วจิตุจริต มีวาจาชั่ว มโนทุจริต มีความคิดชั่ว เป็นเบื้องต้น เพราะคน พาล เมื่อคิด ย่อมคิดแต่เรื่องที่ชั่ว ด้วยอำนาจอภิขมา พยาบาท และมีฉันทิภูฏิ แม้เมื่อพูด ก็พูด จำเพาะแต่คำที่พูดชั่ว ต่างโดยจิตุจริตมีมุสาวาท เป็นต้น แม้เมื่อทำ ก็ทำจำเพาะแต่กรรมที่ทำชั่ว ด้วยสามารถกายทุจริต มีปาณาติบาต เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ทุจริตทั้งหลายมีความคิดเรื่องที่คิดชั่ว เป็นต้นของเขา ท่านจึงเรียกว่า พาลลักษณะ พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย พาลลักษณะ

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^๕ พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ทางก้าวหน้า”, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การ พิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔-๑๗.

^๖ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมโร), มงคลยอดชีวิต เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๘.

พาลนิมิต พาลापทานของคนพาล ๓ ประการเหล่านี้ ๓ ประการ อะไรบ้าง ? ภิขุทั้งหลาย คนพาลในโลกนี้ ย่อมเป็นผู้คิดแต่เรื่องที่เกิดชั่ว พุดแต่คำที่พุดชั่ว ทำแต่กรรมที่ทำชั่ว”^๓

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นนี้ จึงทำให้เราทราบถึงลักษณะของคนพาลได้ด้วยการสังเกตจากความประพฤติ จริยวาจา หรือความรู้สึกนึกคิดของบุคคลนั้น ๆ ได้ว่าบุคคลใดมีลักษณะของคนพาลด้วยการได้อยู่ร่วมและสมาคมของเรากับบุคคลใน โอกาสและสถานที่ต่างกันไป เช่น ในครอบครัว สถานที่ทำงาน หรือในชุมชน ด้วยการกำหนดลักษณะที่ปรากฏโดยนัยแห่งทวาริต ๓ ดังกล่าวแล้วข้างต้นเป็นเครื่องตรวจสอบเป็นปฐมก่อนตามลำดับ ดังความที่พระพุทธองค์ ตรัสกับภิขุทั้งหลาย ตามความแห่งพระสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริยณาสกั พาลปิณฑิตสูตร ความว่า สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกภิขุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิขุทั้งหลาย” ภิขุเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงตรัสเรื่องนี้ว่า “ภิขุทั้งหลาย ลักษณะของคนพาล เครื่องหมายของคนพาล ความประพฤติไม่ขาดสายของคนพาล ๓ ประการนี้ ลักษณะของคนพาล ๓ ประการอะไรบ้าง ? คือ คนพาลในโลกนี้ ชอบคิดแต่เรื่องชั่ว ชอบพุดแต่เรื่องชั่ว ชอบทำแต่กรรมชั่ว”^๔

ถ้าคนพาลไม่ชอบคิดเรื่องชั่ว ไม่ชอบพุดเรื่องชั่ว ไม่ชอบทำกรรมชั่วเช่นนั้นบัณฑิตทั้งหลายจะพึงรู้จักเขาด้วยเหตุไรว่า ‘ผู้นี้เป็นคนพาล ไม่ใช่คนดี’ แต่เพราะคนพาลชอบคิดแต่เรื่องชั่ว ชอบพุดแต่เรื่องชั่ว และชอบทำแต่กรรมชั่ว ฉะนั้น บัณฑิตทั้งหลายจึงรู้จักเขาว่า ‘ผู้นี้เป็นคนพาล ไม่ใช่คนดี’^๕

จากความแห่งพระสูตรดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า คนผู้มีปกติชอบคิดชั่ว พุดชั่ว ทำชั่ว อยู่เสมอ ชื่อว่าเป็นคน พาล คนไม่ดี เพราะฉะนั้น จะพึงสังเกตและสรุปได้ว่าถ้าบุคคลใดมีปกติชอบคิดชั่ว พุดชั่ว และ ทำชั่ว อยู่เสมอ บุคคลนั้นชื่อว่ามีลักษณะแห่งความเป็นคนพาล เป็นคนไม่ดีได้ด้วยตนเองเป็นลำดับแรก ก่อนที่จะพิจารณาลักษณะอื่น ๆ ของคนพาล โดยลำดับ

พระสิริมังคลาจารย์ กล่าวถึงคุณลักษณะของคนพาล ดังความว่า “สัตว์เหล่าใดเหล่าหนึ่งผู้ประกอบด้วยอกุศลกรรมบถ ๑๐ มีปาณาติบาตเป็นต้น ชื่อว่า คนพาล”^๖

^๓ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๑๑/๓๑๕.

^๔ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓/๑๔๑.

^๕ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๕/๑๔๓.

^๖ พระสิริมังคลาจารย์, มงคลัตถทีปนี แปล เล่ม ๑, หน้า ๒๑.

บุคคลผู้ประกอบด้วยสิ่งที่ไม่เป็นธรรม ไม่เป็นประโยชน์ เป็นต้นเหตุแห่งกรรมชั่วมี ปาณาติบาต เป็นต้น ที่มี โลภะ โทสะ โมหะ เป็นเหตุเกิดแห่งกรรม นำไปสู่ความไม่สะอาดทางกาย ทางวาจา ทางใจ เป็นธรรมที่ไม่ดี เป็นอกุศลธรรม^{๑๑} เป็นธรรมที่มีอาสวะ ประกอบด้วยโทษ เป็น ธรรมที่เป็นเหตุให้เดือดร้อน เป็นธรรมที่เป็นเหตุให้ถึงจุดและปฏิสนธิ เป็นธรรมที่มีทุกข์เป็นกำไร เป็นธรรมที่มีทุกข์เป็นวิบาก เป็นธรรมที่ไม่ใช่อริยมรรค เป็นธรรมฝ่ายดำ เป็นอสังฆธรรม เป็นธรรม ของอัสตินุรุช^{๑๒} ธรรม ๑๐ ประการนี้ เป็นธรรมที่ไม่ควรให้เกิดขึ้น เป็นธรรมที่ไม่ควรเสพ เป็น ธรรมที่ไม่ควรเจริญ เป็นธรรมที่ไม่ควรให้มาก เป็นธรรมที่ไม่ควรระลึก เป็นธรรมที่ไม่ควรทำให้ แจ่ม บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๑๐ ประการดังกล่าว เป็นผู้ไม่ควรเสพ ไม่ควรเข้าไปนั่งใกล้ ไม่ควร บูชา ไม่ควรสรรเสริญ ไม่ควรเคารพ ไม่ควรขำเกรง ไม่ควรให้อินดี ย่อมไม่บริสุทธิ์ ย่อมครอบงำ มานะไม่ได้ ย่อมไม่เจริญด้วยปัญญา ย่อมประสพสิ่งที่ไม่ใช่บุญเป็นอันมาก ดังนั้นบุคคลนั้นจึงชื่อว่า พาล เพราะประพฤติและประกอบด้วยธรรมทั้ง ๑๐ ประการคือ อกุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งเป็นทางแห่ง อกุศลกรรม ทางทำความชั่ว กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ และทุกข์ใน สัมปรายภพเป็นที่สุด ซึ่งอกุศลกรรมบถเหล่านั้น ประกอบด้วย

๑. กายกรรม ๓

- ๑) ปาณาติบาต คือ การทำชีวิตสัตว์ให้ตกล่วง ปลงชีวิต
- ๒) อทินนาทาน คือ การถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ โดยอาการขโมย ลักทรัพย์
- ๓) กามเมสุมิจณาจาร คือ ความประพฤติผิดในกาม

๒. วจีกรรม ๔

- ๑) มุสาวาท คือ การพูดเท็จ
- ๒) ปิสุณาวาจา คือ การพูดวาจาต่อเสียด
- ๓) ผรุสวาจา คือ การพูดวาจาหยาบ
- ๔) สัมผัสปลลาปะ คือ การพูดเพื่อจ้อ

๓. มโนกรรม ๓

- ๑) อภิชฌา คือ พง์เล็งอยากได้ของเขา
- ๒) พยาบาท คือ คิดร้ายผู้อื่น
- ๓) มิจฉาทิฎฐิ คือ เห็นผิดจากคลองธรรม^{๑๓}

^{๑๑} อจ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๓๑/๓๐๗.

^{๑๒} อจ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๕๒/๓๓๘.

^{๑๓} อจ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๖๕/๒๘๗.

คนพาลทั้งปวงย่อมปรากฏโดยความประพฤติทางกายเป็น กายทุจริต ทางวาจาเป็นวาจ
ทุจริตและทางใจเป็นมโนทุจริต ซึ่งมี โลกะ โทสะ โมหะ เป็นมูลเหตุแห่งคุณลักษณะของคนพาล

ลักษณะของคนพาลที่ปรากฏและสามารถกำหนดรู้ได้ด้วยอาการทางกาย ที่ประพฤติ
ไม่ดีให้เห็น ทางวาจาด้วยคำพูดที่ไม่สุภาพหรือโกหกเป็นต้น หรือทางใจด้วยความคิดมีความเห็นแก่
ตัวหรือมักโกรธ เป็นต้นนั้น จัดได้ว่าเป็นเบื้องต้นของการนำไปสู่ความเป็นคนพาลและนำไปสู่
ความเกิดขึ้นของอกุศลธรรมและอสังขารอื่น ๆ ที่จะตามมาและฝังลึกในจิตใจของบุคคลนั้น

ลักษณะคนพาลนั้น จะทราบด้วยอำนาจทุจริตที่มีความคิดเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นต้น เพราะคน
พาล เมื่อคิด ย่อมคิดแต่เรื่องที่ชั่ว ด้วยอำนาจอภิชฌา พยาบาท และมีจลาทิกฐิติ แม้เมื่อพูด ก็พูด
จำเพาะแต่คำที่พูดชั่ว ต่างโดยทุจริตมีมุสาวาท เป็นต้น แม้เมื่อทำ ก็ทำจำเพาะแต่กรรมที่ทำชั่ว
ด้วยสามารถกายทุจริต มีปาณาติบาตเป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ทุจริตทั้งหลายมีความคิดเรื่องที่เกิดขึ้น
วาจาชั่วและการกระทำชั่ว ของคนพาลย่อมเป็นไปในอำนาจของ อกุศลธรรม ที่มีมีจลาทิกฐิติเป็น
มูลเหตุโดยถ่ายเดียวที่นำไปสู่การทำชั่วทางกาย วาจา และทางใจ เรียกว่า อกุศลกรรม หมายถึง
กรรมที่เป็นอกุศล กรรมชั่ว การกระทำที่ไม่ดี ไม่ฉลาด ไม่เกิดจากปัญญา ทำให้เสื่อมเสียคุณภาพ
ชีวิต หมายถึง การกระทำที่เกิดจากอกุศลมูลทั้ง ๓ ประการ ซึ่งเป็นรากเหง้าของอกุศล ต้นตอของ
ความชั่ว ทั้งทางกาย วาจา และใจ อันได้แก่ โลกะ ความอยากได้ โทสะ ความคิดประทุษร้าย และ
โมหะ ความหลง^{๑๔} ซึ่งนับได้ว่าเป็นมูลเหตุให้มีความคิดฝักใฝ่ในอกุศลกรรมด้วยอำนาจของอกุศล
วิตก ซึ่งเป็นความตรึกที่เป็นอกุศล ความนึกคิดที่ไม่ดี ทั้ง ๓ ประการ คือ

๑) กามวิตก ความตรึกในทางกาม, ความนึกคิดในทางแสหาหรือพัวพันติดข้องในสิ่ง
สนองความอยาก

๒) พยาบาทวิตก ความตรึกในทางพยาบาท, ความนึกคิดที่ประกอบด้วยความขัดเคือง
เพ่งมองในแง่ร้าย

๓) วิหิงสาวิตก ความตรึกในทางเบียดเบียน, ความนึกคิดในทางทำลาย ทำร้ายหรือก่อ
ความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น^{๑๕}

อกุศลวิตกทั้ง ๓ ประการนั้น เป็นปัจจัยนำไปสู่ความประพฤติทุจริตทางกาย ทาง
วาจา ทางใจ อันเป็นฝักฝ่ายแห่งอกุศลธรรม กรรมชั่วโดยส่วนเดียว

คนพาลมีกรรมผิดเป็นลักษณะ และปรากฏโดยความความคิด การพูด การกระทำที่ตั้ง
อยู่ในมิจฉัตตะ ภาวะที่ผิด ความเป็นสิ่งที่ผิด ทั้ง ๑๐ ประการดังนี้ คือ

^{๑๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๓/๒๕๑.

^{๑๕} อัง.นกก. (ไทย) ๒๒/๓๘๐/๔๕๖.

๑. มิจฉาทิฏฐิ เห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตามหลักกุศลกรรมบถ และ ความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์

๒. มิจฉาสังกัปปะ คำริผิด ได้แก่ ความดำริที่เป็นอกุศลทั้งหลาย ตรงข้ามจากสัมมาสังกัปปะ

๓. มิจฉาวาจา วาจาผิด ได้แก่ วจีทุจริตทั้ง ๔

๔. มิจฉากัมมันตะ กระทำผิด ได้แก่ กายทุจริตทั้ง ๓

๕. มิจฉาอาชีวะ เลี้ยงชีพผิด ได้แก่ เลี้ยงชีวิตในทางทุจริต

๖. มิจฉาวายามะ พยายามผิด ได้แก่ ความเพียรตรงข้ามกับสัมมาวายามะ

๗. มิจฉาสติ ระลึกลับผิด ได้แก่ ความระลึกถึงเรื่องราวที่ล่วงแล้ว เช่นระลึกถึงการได้ทรัพย์ การได้ยศ เป็นต้น ในทางอกุศล อันจัดเป็นสติเทียม เป็นเหตุชักนำใจให้เกิดกิเลสมีโลภะมานะ อิสสา มัจฉริยะ เป็นต้น

๘. มิจฉาสมาธิ ตั้งจิตผิด ได้แก่ ตั้งจิตเพ่งเล็ง จดจ่อปักใจแน่วแน่ในกามะราคะ พยาบาท เป็นต้น หรือเจริญสมาธิแล้ว หลงเพลิดเพลिन ติดหมกมุ่น ตลอดจนนำไปใช้ผิดทาง ไม่เป็นไปเพื่อญาณทัสสนะ และความหลุดพ้น

๙. มิจฉาญาณ รู้ผิด ได้แก่ ความหลงผิดที่แสดงออกในการคิดอุบายทำความชั่ว และในการพิจารณาทบทวนว่าความชั่วนั้น ๆ ตนกระทำได้อย่างดีแล้ว เป็นต้น

๑๐. มิจฉาวิมุตติ หลุดพ้นผิด ได้แก่ ยังไม่ถึงวิมุตติ สำคัญว่าถึงวิมุตติ หรือสำคัญผิดในสิ่งที่มีใช้วิมุตติว่าเป็นวิมุตติ^{๑๖}

บุคคลย่อมจะพิจารณาเห็นคนพาลหรือลักษณะของคนพาล ด้วยการปรากฏทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่เป็นไปในอำนาจของความประพฤติผิด ภาวะผิด โดยถ่ายเดียว

ดังนั้น เมื่อได้ทราบลักษณะของคนพาลตามความดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น จึงทำให้สามารถแบ่งลักษณะของคนพาลตามลักษณะการเกิดขึ้นและปรากฏดังนี้

๒.๓.๑ ลักษณะภายนอกของคนพาล

บุคคลผู้ประกอบด้วยลักษณะแห่งคนพาล ซึ่งมีปกติประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ชื่อว่าคนพาล ด้วยเหตุนี้คนที่อยู่รอบตัวเรา ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพ หรือสถานที่ใดก็ตาม เมื่อปรากฏโดยลักษณะแห่งคนพาล คือการประพฤติผิดทางกาย การประพฤติผิดทางวาจา ย่อมเป็นเหตุชักนำ

^{๑๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔๖๕/๓๓๗; ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๐๔/๗๖; อ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๐๓/๒๒๖.

ให้เราเข้าสู่ภาวะความเป็นคนพาล และประสบกับภัยอันตรายทั้งปวงได้ บุคคลเหล่านี้ เรียกว่า ปาปมิตร หรือคนเทียมมิตร ได้แก่เพื่อนที่ไม่ดี มีแต่ นำความทุกข์ ความเสียหาย มาสู่ผู้คบหาและสมาคมด้วย ย่อมปรากฏโดยลักษณะดังนี้

๑) คนพาลย่อมมีลักษณะปรากฏด้วยความประพฤติชั่วทางกาย วาจาและใจ ด้วยอำนาจแห่งอกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ดังนี้ กายกรรม ๓ การกระทำชั่วทางกาย ปาณาติบาต การทำชีวิตสัตว์ให้ตกล่วง ปลงชีวิต อทินนาทาน การถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ โดยอาการขโมย ลักทรัพย์ กามสุมิฉินจาร ความประพฤติผิดในกาม วชิกรรม ๔ การกระทำชั่วทางวาจา มุสาวาท การพูดเท็จ ปิศุนาวาจา การพูดวาจาต่อเสียด ผรุสวาจา การพูดวาจาหยาบ สัมผัสปล่าปะ การพูดเพื่อเจียมโนกรรม ๓ การกระทำทางใจ อภิชฌา พง์เล็งอยากได้ของเขา พยาบาท คิดร้ายผู้อื่น มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม

๒) คนพาลย่อมมีลักษณะปรากฏโดยภาวะที่ผิดจากคลองธรรม ด้วยอำนาจแห่งมิจฉาทิฎฐิ ทำให้บุคคลไม่สามารถรักษาความดี มีภาวะปรากฏโดยความคิด การพูด การกระทำที่ตั้งอยู่ในมิจฉัตตะภาวะที่ผิด อันมีมิจฉาทิฎฐิ เป็นต้น^{๑๑}

ลักษณะภายนอกของคนพาลดังกล่าว คือการประพฤติชั่วทางกาย วาจา ใจ ที่ถ่ายทอดออกมาปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น การกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ควร พูดคำไม่สุภาพ หยาบคาย และคิตรีษยา พยาบาท อาฆาตผู้อื่นที่ไม่เห็นด้วยกับตนหรือผลประโยชน์ไม่ลงตัว ดังตัวอย่างที่ปรากฏในพระธรรมบทตอนเมียหลวงปรุงยาทำลายครรภ์เมียน้อย ด้วยความริษยา ความว่า

ลำดับนั้น หญิงหมั้นพูดกะนางนั้นว่า ครรภ์ตั้งขึ้นในท้องหล่อนเมื่อใด ขอให้หล่อนบอกแก่ฉันเมื่อนั้น นางนั้นรับว่า จ๊ะ เมื่อครรภ์ตั้งขึ้นแล้ว จึงได้บอกแก่หญิงนั้น ส่วนหญิงหมั้นนั้น แล ให้ข้าวต้มและข้าวสวยแก่นางนั้นเป็นนิตย์ ภายหลัง นางได้ให้ยาสำหรับทำครรภ์ให้ตก ปนกับอาหารแก่นางนั้น ครรภ์ก็ตก (แท้ง) เมื่อครรภ์ตั้งแล้วเป็นครั้งที่ ๒ นางก็ได้บอกแก่หญิงหมั้นนั้น แม้หญิงหมั้นก็ได้ทำครรภ์ให้ตก ด้วยอุบายอย่างนั้นแล เป็นครั้งที่ ๒

ลำดับนั้น พวกหญิงที่คุ้นเคยกัน ได้ถามนางนั้นว่า หญิงร่วมสามีทำอันตรายหล่อนบ้างหรือไม่ นางบอกความนั้นแล้ว ถูกหญิงเหล่านั้นกล่าวว่า หญิงอันธพาล เหตุไร หล่อนจึงได้ทำอย่างนั้นเล่า หญิงหมั้นนี้ ได้ประคบยาสำหรับทำครรภ์ให้ตกให้แก่หล่อน เพราะกลัวหล่อนจะเป็นใหญ่ เพราะฉะนั้น ครรภ์ของหล่อนจึงตก หล่อนอย่าได้ทำอย่างนี้อีก ในครั้งที่ ๓ นางจึงไม่บอก

^{๑๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔๖๕/๓๓๗; ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๐๔/๗๖.

ต่อมา หญิงหมั้นนั้นเห็นท้องของนางนั้นแล้ว จึงกล่าวว่า เหตุไร หล่อนจึงไม่บอกความที่ครรภ์ตั้งแก่ฉัน เมื่อนางนั้นกล่าวว่า หล่อนนำฉันมาแล้ว ทำครรภ์ให้ตกไปเสียถึง ๒ ครั้งแล้ว ฉันจะบอกแก่หล่อนทำไม จึงคิดว่า บัดนี้ เราหนีบหายแล้ว คอยดูแลความประมาทของนางกุมาริกานั้นอยู่ เมื่อครรภ์แก่เต็มที่แล้ว จึงได้ช่อง ได้ประกอบยาให้แล้ว ครรภ์ไม่อาจตก (แท้ง) เพราะครรภ์แก่ จึงนอนขวาง (ทวาร) เวทนากล้ำแข็งได้เกิดขึ้นแล้ว...^{๑๘}

เมื่อกล่าวโดยสรุป ลักษณะคนพาลในภายนอกย่อมปรากฏโดยความเกี่ยวเนื่องกับจิตใจกล่าวคือเมื่อใจถูกครอบงำด้วย อกุศลธรรม มี โภคะ โทสะ โมหะ เป็นต้นแล้ว การกระทำทางกายก็ย่อมตั้งอยู่บนฐานของกายทุจริต การพูดด้วยวาจาก็ย่อมพูดด้วยอำนาจแห่งจิตทุจริต ด้วยเหตุนี้ ลักษณะแห่งคนพาลที่ปรากฏออกมาภายนอกจึงทำให้สามารถที่จะสังเกตและรับรู้ได้ด้วยกาย วาจา เป็นต้น

๒.๓.๒ ลักษณะภายในของคนพาล

คนพาลย่อมปรากฏโดยความเป็นคนโง่ คนเขลา ผู้มีปัญญาน้อย ไม่รู้แจ้ง เป็น อวิญญูบุคคลเป็นอยู่ด้วยความเขลา เขาปัญญา ไม่รู้แจ้งในธรรม มีอริยสัจ ๔ เป็นต้น ปรากฏด้วยอำนาจของ อวิชาคือความไม่รู้ทั้ง ๔ ประการ ดังนี้

๑. ไม่รู้ในทุกข์
๒. ไม่รู้ในทุกข์สมุทัย
๓. ไม่รู้ในทุกข์นิโรธ
๔. ไม่รู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา^{๑๙}

ด้วยอำนาจ อวิชา มีความไม่รู้แจ้งในอริยสัจ ๔ เป็นต้นนี้ จึงชื่อว่า ผู้เป็นอยู่อย่างคนโง่ คนเขลา เป็นผู้ที่มีปัญญาน้อย ไม่รู้แจ้งในสังขารธรรม

ด้วยเหตุที่คนพาลมีจิตใจคือความคิดภายใน มีคบอดพระอำนาจแห่งความไม่รู้ที่เป็นมูลเหตุให้จิตใจมีความขุ่นมัวอยู่เสมอ ทำให้ไม่สามารถควบคุมใจให้คิดไปในทางที่ถูกต้องได้ คนพาลจึงมีลักษณะวิปริตผิดจากคนทั้งหลาย ๓ ประการ คือ

๑. ชอบคิดชั่วเป็นปกติ
๒. ชอบพูดชั่วเป็นปกติ

^{๑๘} คณะกรรมการแผนกตำรา, พระธรรมมปปัญญกถาแปล ภาค ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๖๕-๖๖.

^{๑๙} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๗/๕., ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๕๐๕/๓๑๕, อภิ.วิ. (ไทย) ๓๖/๒๕๖/๑๘๑.

๑. ชอบทำชั่วเป็นปกติ^{๒๐}

ลักษณะภายในของคนพาลนั้น ประกอบด้วยการคิดชั่ว พุคชั่ว และทำชั่วเป็นปกติ ดังได้ยกตัวอย่างของลักษณะคนดีคนชั่วเพื่อเป็นอุทาหรณ์ดังต่อไปนี้

ครั้งนั้น อำมาตย์ของพระราชา ๒ คน คือ กภาพอำมาตย์ และชุนหอำมาตย์ กภาพอำมาตย์ คิดว่า โอ... ความเสื่อมรอบแห่งราชตระกูล ทรัพย์ประมาณ ๑๔ โกฎิ ถึงความสิ้นไปโดยวันเดียว เท่านั้น ภิกษุเหล่านี้ บริโภคทานแล้ว จักไปนอนหลับ โอ...ราชตระกูลนิบหายแล้ว ส่วนชุนหอำมาตย์ คิดว่า แม้ทานของพระราชา ก็ใคร ๆ ไม่ดำรงอยู่ในความเป็นพระราชา ไม่อาจเพื่อถวายทานเห็นปานนั้นได้ พระราชาชื่อว่าไม่ให้ส่วนบุญแก่สัตว์ทั้งปวง ย่อมไม่มี ก็เรานุโมทนาทานนี้ ในที่สุดกตกิจแห่งพระศาสดา พระราชาทรงรับบาตรเพื่อต้องการอนุโมทนา พระศาสดา ทรงดำริว่า พระราชา ถวายมหาทานเหมือนให้ห้วงน้ำใหญ่เป็นไปอยู่ มหาชนได้อาจเพื่อยังจิตให้เลื่อมใส หรือไม่หนอ พระองค์ทรงทราบวารจิต ของอำมาตย์เหล่านั้นแล้ว ทรงทราบว่ ถ้าเราจักทำอนุโมทนาให้สมควรแก่ทานของพระราชาไซ้ ฐิระของกภาพอำมาตย์จักแตก ๗ เสียง ชุนหอำมาตย์ จักตั้งอยู่ในโศคาปีตติผล ทรงอาศัยความอนุเคราะห์ในกภาพอำมาตย์ จึงตรัสพระคาถา ๔ บาทเท่านั้นแต่พระราชาผู้ทรงถวายทานเห็นปานนั้น ประทับยืนอยู่แล้ว เสด็จจากอาสนะไปสู่วิหาร...^{๒๑}

จากตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นถึงระบบความคิดของบัณฑิตกับคนพาลอย่างชัดเจน กภาพอำมาตย์คิดสิ่งที่ไม่ดีและไม่อนุโมทนาทานที่พระราชาถวาย ดำเนินดีเพียงภิกษุทั้งหลายอีกด้วย จากแนวความคิดนี้เองสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะภายในของคนพาลได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น ลักษณะที่เป็นไปในภายในจิตใจ ของบุคคลผู้เป็นพาล ย่อมมีฐานความคิดที่ตั้งอยู่บนอำนาจแห่งอวิชา ความไม่รู้ เป็นผู้เขลา เบบัญญา ไม่สามารถจะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้กับชีวิตของตนเองหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้องและคบหาสมาคมได้ เพราะจิตใจที่ถูกครอบงำด้วยอำนาจของอวิชา ย่อมนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ผิดจากคลองธรรม ไม่ประกอบด้วยประโยชน์มีแต่โทษและความเสียหายเป็นที่สุดฝ่ายเดียว

^{๒๐} พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ทางก้าวหน้า”, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔-๑๗.

^{๒๑} คณะกรรมการแผนกตำรา, พระธัมมปัทฏฐกถาแปล ภาค ๖, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๘๖.

๒.๔ ประเภทของคนพาล

คนพาล ซึ่งปรากฏโดยความหมาย ลักษณะ นิमित และคุณลักษณะ เมื่อบุคคลได้เห็น ได้
เสพ เข้าไปนั่งใกล้ ด้วยอาการกาย วาจา และความคิด ทำให้เราสามารถจำแนกคนพาล ออกได้ ๒
ประเภท ใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

๑. พาลภายนอก ได้แก่คนอื่นที่เป็นพาล

๒. พาลภายใน ได้แก่ตัวเราเป็นผู้ที่มีใจชั่ว กายชั่ว และวาจาชั่ว^{๒๒}

เพราะฉะนั้น บุคคลที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับเราด้วยการคบหาสมาคมหรือ
เป็นอยู่ร่วมด้วยการทำงานร่วมกัน หรืออาจเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ในฐานะความเป็นญาติพี่น้อง บิดา
มารดา สามีภรรยาครูอาจารย์ มิตรสหาย หรือแม้แต่ตัวของเราเองเมื่อปรากฏโดยความเป็นคนพาล

ปัจจัยภายนอก ปัจจัยทางสังคม ซึ่งพระธรรมปิฎกได้กล่าวถึง ปร โท โฆสะ แต่ในที่นี้จะ
กล่าวสั้นตรงข้ามโดยหมายเอา อปร โท โฆสะ ได้แก่ เสี่ยงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจาก
ภายนอก เช่น การสั่งสอน แนะนำ ถ้ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจง
อธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ที่ผิด ที่ไม่ดีงาม ไม่ถูกต้อง เฉพาะอย่างยิ่งการรับฟังธรรม ความรู้หรือ
คำแนะนำจากบุคคลที่เป็นปาปมิตร^{๒๓}

ปัจจัยภายในหรือโยนิโสมนติการ ในที่นี้จะกล่าวสั้นตรงข้ามโดยหมายเอา อโยนิโสมนติ-
การ^{๒๔} ได้แก่ การทำในใจโดยไม่แยบคาย การไม่ใช้ปัญญาพิจารณา ความไม่รู้จักคิด การปล่อยให้
อวิชาตคณาครอบงำ หมายถึง การไม่รู้จักมอง ไม่รู้จักพิจารณาสังทั้งหลาย โดยมองตามที่สิ่งนั้น ๆ
มันเป็นของมัน และโดยวิธีคิดหาเหตุผล สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้น ๆ
หรือปัญหานั้น ๆ ออก ให้เห็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยเอา
ความรู้สึกดด้วยตัณหาอุปาทานของตนเข้าจับ^{๒๕}

ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในนี้ แสดงให้เห็นและทำให้สามารถจำแนกประเภท
ของคนพาลออกได้ ๒ ประเภทหลักตามนัยที่กล่าวมาแล้ว ดังนี้

^{๒๒} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, มงคลยอตชีวิต เล่ม ๑, หน้า ๒๕.

^{๒๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๒๔.

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๕.

^{๒๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๖๒๒.

๒.๔.๑ พาลภายนอก

พาลทั่วไปที่มีปกติประพฤติผิดด้วยกาย วาจา และใจไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดก็ตามย่อมมีปกติชักนำไปในทางเสียหาย ด้วยอำนาจอวิชชาความไม่รู้ มีความเห็นผิดจากคลองธรรม ถูกครอบงำด้วย อกุศลธรรมซึ่งเป็นมูลเหตุแห่งความชั่วทั้งปวง มีความคิดชั่ว พุชชั่ว และทำชั่วเป็นปกติ เป็นต้นเหตุที่จะก่อให้เกิดความเสื่อม ความทุกข์และทุกข์กับตนเองและผู้อื่น คนพาลเหล่านี้ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด เมื่อเราได้เข้าร่วมคบหาหรือสมาคมด้วยก็ย่อมปรากฏโดยลักษณะแห่งคนพาล เป็นบุคคลที่เราจะต้องหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล ด้วยการไม่เข้าไปคบหาสมาคม แต่หากว่าจำเป็นจะต้องอยู่ร่วมก็ต้องตั้งตนให้มั่นด้วยความระวังสำรวมใจ ของตนอยู่เสมอว่า เราอยู่กับบุคคลผู้มีความอันตราย อาจนำตนไปสู่ความเสื่อม ทุกข์และทุกข์ได้ทุกเมื่อ

ในอังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต พระผู้มีพระภาคตรัสถึงปาปมิตร ความว่า

“เราไม่เห็นธรรมอื่นแม้อย่างหนึ่งที่เป็นเหตุให้อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น หรือเป็นเหตุให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมไปเหมือนความมีปาปมิตร (มิตรชั่ว) นี้ เมื่อมีปาปมิตร อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น และกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป ดังนี้”^{๒๖}

ทั้งตรัสถึง อโยนิโสมนสิการ^{๒๗} ความว่า “เราไม่เห็นธรรมอื่นแม้อย่างหนึ่งที่เป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์ มากเหมือน อโยนิโสมนสิการ (การมนสิการโดยไม่แยกกาย) นี้ อโยนิโสมนสิการ ย่อมเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์มาก”

ดังนั้น คนพาลภายนอก ซึ่งได้แก่บุคคลที่เป็นพาล มีความปรากฏโดยสมบัติ และลักษณะของคนชั่ว คนโง่ คนเขลา ผู้มีปัญหาบ่อย เป็น ปาปมิตร คำแนะนำสั่งสอนของปาปมิตร หรืออัสถบุรุษ รวมถึงปัจจัยเครื่องกระตุ้นทางสังคม เช่น สื่อสาร ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจง ที่ศึกษาจากผู้อื่น อันเป็นไปทางที่ไม่ถูกต้อง ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ความเสียหาย ทั้งกับตนเองและผู้อื่น นับได้ว่าเป็น พาลในภายนอก ปาปมิตร หรือคนเทียมมิตร ที่บุคคลพึงทราบโดยลักษณะแห่ง มิตรปฏิรูป ดังนี้^{๒๘}

๑. **คนปอกลอก** คนขนเอาของเพื่อนไปถ่ายเดียว (อัญญาทัตตุหฺร) มีลักษณะ ๔ คือ

^{๒๖} อ.จ.เอกก. (ไทย) ๑๑/๑๒/๗๐.

^{๒๗} อ.จ.เอกก. (ไทย) ๑๑/๑๒/๗๐.

^{๒๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๕๘-๒๐๑/๒๐๒-๒๐๔.

- ๑) คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
 - ๒) ขอมเสียน้อย โดยหวังจะเอาให้มาก
 - ๓) ตัวมีภัย จึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน
 - ๔) คบเพื่อน เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์
๒. คนดีแต่พูด (วชิบรม) มีลักษณะ ๔ คือ
- ๑) ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย
 - ๒) ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย
 - ๓) สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้
 - ๔) เมื่อเพื่อนมีกิจ อ้างแต่เหตุขัดข้อง
๓. คนหัวประจบ (อนุปิยภาณี) มีลักษณะ ๔ คือ
- ๑) จะทำชั่วก็เออออ
 - ๒) จะทำดีก็เออออ
 - ๓) ต่อหน้าสรรเสริญ
 - ๔) ถัดหลังนินทา
๔. คนชวนฉิบหาย (อปายสหาย) มีลักษณะ ๔ คือ
- ๑) คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา
 - ๒) คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน
 - ๓) คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการละเล่น
 - ๔) คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

บุคคลที่ปรากฏ โดยความเป็น ปาปมิตร หรือคนเทียมมิตรทั้ง ๔ ประเภทนี้ ย่อมชักนำให้ผู้เข้าไปคบหาหรือสมาคมด้วย เข้าสู่ความเสียหายและถึงความเสื่อมโดยประการต่าง ๆ ดังนี้
 แห่งบุตรของเศรษฐีผู้มีทรัพย์มากถูกพวกนักเลงสุราชักนำให้ดื่มสุราและทำให้บุตรเศรษฐีติดสุราจน
 บรรลุวัตถุประสงค์ของพวกเขา จนทำให้บุตรเศรษฐีถึงความเป็นนักเลงสุรา สูญเสียทรัพย์สมบัติ
 ของตนจนหมดสิ้น ถึงความเป็นผู้เสื่อมจากฐานะ และได้รับทุกข์ทรมาน เพราะการที่ยอมตนไปค
 บหาและหลงเชื่อพวกนักเลงสุราเหล่านั้น เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เองพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงตรัสว่า
 ความมีปาปมิตรเป็นเพื่อน เป็นบ่อเกิดแห่งอกุศลธรรม ความเสื่อมทั้งปวง และเป็นเหตุทำลายกุศ
 ธรรม ที่มีอยู่ให้หมดไป นำผู้คบหาให้เข้าถึงความความเสื่อม ทุกข์และอบายเป็นที่สุด

อีกนัยหนึ่ง บุคคลที่เราต้องเกี่ยวข้องกับด้วยการคบหา สมาคม หรืออยู่ร่วมไม่ว่าจะอยู่ใน
 สถานะใด หากปรากฏโดยความเป็นผู้ประกอบด้วย อสังปริสธรรม คือเป็นอสังคบุรุษ ตามนัยที่พระ
 ผู้มีพระภาคทรงแสดง อสังปริสธรรม ปรากฏความตามสูตรต่าง ๆ ดังนี้

๑) ปฐมอัสปฺริสฺสูตร^{๒๕} ว่าด้วยอัสตบรูษ สูตรที่ ๑ เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี
 “ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงอัสตบรูษและสัสตบรูษแก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟัง

อัสตบรูษ เป็นอย่างไร

คือ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีมิจฉาทิฏฐิ มีมิจฉาสังกัปปะ มีมิจฉาวาจา มีมิจฉากัมมันตะ มีมิจฉาอาชีวะ มีมิจฉาวายามะ มีมิจฉาสติ มีมิจฉาสมาธิ

บุคคลนี้เรียกว่า อัสตบรูษ

สัสตบรูษ เป็นอย่างไร

คือ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีสัมมาทิฏฐิ มีสัมมาสังกัปปะ มีสัมมาวาจา มีสัมมาวาจา มีสัมมาสัมมันตะ มีสัมมาอาชีวะ มีสัมมาวายามะ มีสัมมาสติ มีสัมมาสมาธิ

บุคคลนี้เรียกว่า สัสตบรูษ”

๒) ทุตติยอัสปฺริสฺสูตร^{๒๖} ว่าด้วยอัสตบรูษ สูตรที่ ๒ เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี

“ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงอัสตบรูษและอัสตบรูษที่ยิ่งกว่าอัสตบรูษ และจักแสดงสัสตบรูษที่ยิ่งกว่าสัสตบรูษแก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟัง

อัสตบรูษ เป็นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีมิจฉาทิฏฐิ ฯลฯ มีมิจฉาสมาธิ บุคคลนี้เรียกว่า อัสตบรูษ

อัสตบรูษที่ยิ่งกว่าอัสตบรูษ เป็นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีมิจฉาทิฏฐิ ฯลฯ มีมิจฉาสมาธิ มีมิจฉาญาณะ (รู้ผิด) มีมิจฉาวิมุตติ (หลุดพ้นผิด) บุคคลนี้เรียกว่า อัสตบรูษที่ยิ่งกว่าอัสตบรูษ

สัสตบรูษ เป็นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีสัมมาทิฏฐิ ฯลฯ มีสัมมาสมาธิ เรียกว่า สัสตบรูษ

สัสตบรูษที่ยิ่งกว่าสัสตบรูษ เป็นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีสัมมาทิฏฐิ ฯลฯ มีสัมมาสมาธิ มีสัมมาญาณะ (รู้ชอบ) มีสัมมาวิมุตติ (หลุดพ้นชอบ)

บุคคลนี้เรียกว่า สัสตบรูษที่ยิ่งกว่าสัสตบรูษ”

๓) จุฬปุณณมฺสูตร^{๒๗} ว่าด้วยพระธรรมเทศนาในคีนดวงจันทร์เต็มดวง สูตรเล็ก

^{๒๕} ต.ม. (ไทย) ๑๕/๒๕/๒๖.

^{๒๖} ต.ม. (ไทย) ๑๕/๒๖/๒๗.

^{๒๗} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๕๑/๑๐๔.

ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ปราสาทของมิกคารมาดา ในบุพพาราม เขตกรุงสาวัตถี สมัยนี้ในวันอุโบสถขึ้น ๑๕ ค่ำ ค่ำคืนดวงจันทร์เต็มดวง พระผู้มีพระภาคทรงมีภิกษุสงฆ์แวดล้อม ประทับนั่ง ณ ที่แจ้ง ขณะนั้นพระผู้มีพระภาคทรงเหลือวคูภิกษุสงฆ์ซึ่งนั่งเฝ้าบอญ์โดยลำดับ จึงรับสั่งเรียกพระภิกษุทั้งหลายมาตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย อัสตบรูษพึงรู้จักอัสตบรูษหรือ เรียกว่าผู้เป็นอัสตบรูษ”

ภิกษุเหล่านั้นทูลตอบว่า “ไม่รู้ พระพุทธเจ้าข้า”

“ดีละ ภิกษุทั้งหลาย เป็นไปไม่ได้ที่อัสตบรูษพึงรู้จักอัสตบรูษว่า “ผู้เป็นอัสตบรูษ” หนึ่ง อัสตบรูษพึงรู้จักอัสตบรูษหรือว่า “ผู้เป็นอัสตบรูษ”

“ไม่รู้ พระพุทธเจ้าข้า”

“ดีละ ภิกษุทั้งหลาย เป็นไปไม่ได้ที่อัสตบรูษพึงรู้จักอัสตบรูษว่า “ผู้เป็นอัสตบรูษ”

เพราะว่า อัสตบรูษเป็นผู้ประกอบด้วยอสังขาร มีความภักดีต่ออัสตบรูษ มีความคิดอย่างอัสตบรูษ มีความรู้อย่างอัสตบรูษ มีถ้อยคำอย่างอัสตบรูษ มีการกระทำอย่างอัสตบรูษ มีความเห็นอย่างอัสตบรูษ ให้ความทานอย่างอัสตบรูษ

อัสตบรูษผู้ประกอบด้วยอสังขาร เป็นอย่างไร

คือ อัสตบรูษในโลกนี้ เป็นผู้ไม่มีศรัทธา(ความเชื่อ) ไม่มีหิริ(ความละอายต่อบาป) ไม่มีโอตตปปะ(ความเกรงกลัวบาป) มีสุตะน้อย(การได้ยินได้ฟังน้อย) เกียจคร้าน หลงลืมสติ มีปัญญาทราม

อัสตบรูษผู้ประกอบด้วยอสังขาร เป็นอย่างไร

อัสตบรูษผู้ภักดีต่ออัสตบรูษ เป็นอย่างไร

คือ อัสตบรูษในโลกนี้ มีสมณพราหมณ์ผู้ไม่มีศรัทธา ไม่มีหิริ ไม่มีโอตตปปะ มีสุตะน้อย เกียจคร้าน หลงลืมสติ มีปัญญาทราม เป็นมิตร เป็นสหาย

อัสตบรูษผู้ภักดีต่ออัสตบรูษ เป็นอย่างไร

อัสตบรูษผู้มีความคิดอย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

คือ อัสตบรูษในโลกนี้ ย่อมคิดเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง ย่อมคิดเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง ย่อมคิดเพื่อเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่นทั้ง ๒ ฝ่ายบ้าง

อัสตบรูษผู้มีความคิดอย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

อัสตบรูษผู้มีความรู้อย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

คือ อัสตบรูษในโลกนี้ ย่อมรู้เพื่อเบียดเบียนตนบ้าง ย่อมรู้เพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง ย่อมรู้เพื่อเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่นทั้ง ๒ ฝ่ายบ้าง

อัสตบรูษผู้มีความรู้อย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

อัสตบรูษผู้มีถ้อยคำอย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

คือ อัสตบรูษในโลกนี้ มีปกติพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้า

อัสตบรูษผู้มีถ้อยคำอย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

อัสตบรูษผู้มีการกระทำอย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

คือ อัสตบรูษในโลกนี้ มีปกติฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม

อัสตบรูษผู้มีการกระทำอย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

อัสตบรูษผู้มีทิฐิอย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

คือ อัสตบรูษในโลกนี้ เป็นผู้มึทิฐิอย่างนี้ว่า “ทานที่ให้แล้ว ไม่มีผล ยัญที่บูชาแล้ว ไม่มีผล การเช่นสรวงที่เช่นสรวงแล้ว ไม่มีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำได้ ทำชั่วก็ไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี มารดาไม่มีคุณ บิดาไม่มีคุณ สัตว์ที่เป็นโอปปาติกะก็ไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ทำให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วสอนให้ผู้อื่นให้รู้แจ้ง ก็ไม่มีในโลก

อัสตบรูษผู้มีทิฐิอย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

อัสตบรูษให้ทานอย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

คือ อัสตบรูษในโลกนี้ให้ทานโดยไม่เคารพ ไม่ให้ทานด้วยมือของตน ไม่ให้ทานด้วยความอ่อนน้อม ให้ทายเป็นเสียไม่ได้ เป็นผู้ไม่เห็นผลให้ทาน

อัสตบรูษให้ทานอย่างอัสตบรูษ เป็นอย่างไร

ภิกษุทั้งหลาย อัสตบรูษนั้นเป็นผู้ประกอบด้วยอัสถรรมอย่างนี้ มีความกักติ

ต่ออัสตบรูษอย่างนี้ มีความคิดอย่างอัสตบรูษอย่างนี้ มีความรู้อย่างอัสตบรูษอย่างนี้ มีถ้อยคำอย่างอัสตบรูษอย่างนี้ มีการกระทำอย่างอัสตบรูษอย่างนี้ มีความเห็นอย่างอัสตบรูษอย่างนี้ ให้ทานอย่างอัสตบรูษอย่างนี้แล้ว หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในคติของอัสตบรูษ

คติของอัสตบรูษ คืออะไร

คือ นรกหรือกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน

จากอุทาหรณ์ตามความแห่งพระสูตรดังกล่าวเบื้องต้น อัสตบรูษ จัดว่าเป็นคนพาลและเป็นคนพาลภายนอกที่ บุคคล ไม่ควรเสพไม่ควรคบหา เข้าไปนั่งใกล้และสมาคมด้วย เพราะอัสตบรูษมีปกติแนะนำ หรือ สั่งสอน ในทางชั่ว เป็นผลแห่งความเดือดร้อนไม่ประกอบด้วยประโยชน์ทั้งสอง มีทุกคติเป็นที่สุด

๒.๔.๒ พาลภายใน

พาลภายใน หมายถึงอาการที่บุคคลคือตัวเราเมื่อประกอบด้วยกายชั่ว วาจาชั่ว และ ใจชั่ว เมื่อบุคคลมีกาย วาจา ใจ ที่เป็นไปในฝ่ายชั่ว ไม่ดี เสียหายด้วยอำนาจอกุศลธรรมมีมิฉฉาทิฐิ

เป็นต้น ย่อมนำเข้าสู่ความเสื่อมโดยถ่ายเดียว ได้ชื่อว่า เป็นคนพาล คนพาลในโลกนี้ชอบคิดแต่เรื่องชั่ว ชอบพูดแต่เรื่องชั่ว ชอบทำแต่กรรมชั่ว ถ้าคนพาลไม่ชอบคิดเรื่องชั่ว ไม่ชอบพูดเรื่องชั่ว ไม่ชอบทำกรรมชั่วเช่นนั้น บัณฑิตทั้งหลายจะพึงรู้จักเขาด้วยเหตุไรว่า “ผู้นี้เป็นคนพาล ไม่ใช่คนดี” แต่เพราะคนพาลชอบคิดแต่เรื่องชั่ว ชอบพูดแต่เรื่องชั่ว ฉะนั้นบัณฑิตทั้งหลายจึงรู้จักเขาว่า “ผู้นี้เป็นคนพาล ไม่ใช่คนดี”

พระพุทธองค์ ตรัสถึงความเห็นว่าด้วยการเห็นโทษและไม่เห็นโทษ ความแห่งพระสูตรว่า ภิกษุทั้งหลาย บุคคลประกอบด้วยกรรม ๓ ประการ พึงทราบว่าเป็นคนพาล ธรรม ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ ไม่เห็นโทษโดยความเป็นโทษเห็นโทษโดยความเป็นโทษแล้ว ไม่แก้ไขตามสมควรแก่ความผิดเมื่อผู้อื่นชี้โทษอยู่ ไม่ยอมรับตามสมควรแก่ความผิดบุคคลประกอบด้วยกรรม ๓ ประการนี้แล พึงทราบว่าเป็นคนพาล^{๓๒}

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า เมื่อตัวเรามีใจที่ขุ่นมัวหรือเศร้าหมองเพราะถูกรอบงำด้วยอวิชชา ทำให้มีความเห็นผิด ไม่รู้จักผิด ชอบ ชั่ว ดี ไม่เห็นคุณหรือโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มีกาย วาจาและใจ ตั้งอยู่ในฝ่ายแห่งอกุศลธรรม มีปกติคิดชั่ว พูดชั่ว และทำชั่ว เมื่อนั้นเราก็จึงทราบได้ว่า กำลังปรากฏโดยความเป็นคนพาล ซึ่งเรียกว่าพาลในภายในซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้โดยยากหากว่าเรายังเอาชนะใจตัวเองมิได้และตกอยู่ภายใต้อำนาจของอกุศลธรรมก็ย่อมปรากฏโดยความเป็นคนพาลและเรียกว่าเป็นคนพาล เพราะมีกายชั่ว วาจาชั่ว และใจชั่ว ด้วยปัจจัยในภายในของตนนั่นเอง

๒.๕ ปัจจัยที่ทำให้เป็นคนพาล

การที่บุคคลใดคนหนึ่งจะปรากฏโดยความเป็นคนดีหรือคนชั่ว ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่จะทำให้บุคคลนั้น ๆ เป็นได้ทั้งคนดีและคนไม่ดี เมื่อบุคคลได้เข้าร่วม คบหา หรือเสพสิ่งและสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ก็จะทำให้เป็นคนไม่ดี หรือคนพาลด้วยเหตุปัจจัยที่มีนั้นเป็นมูลเหตุแห่งความเป็นคนพาลของบุคคล ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ก็ย่อมปรากฏโดยความเป็นคนดี ดังนั้น เหตุปัจจัยคือสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็น คน สถานที่ หรือสิ่งของ ย่อมเป็นปัจจัยที่เป็นมูลเหตุให้คนเป็นคนพาลหรือคนดีได้ด้วยคุณลักษณะของสิ่งเหล่านั้นว่าเป็นเหตุปัจจัยที่

^{๓๒} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘/๑๔๖.

ดีหรือเหตุปัจจัยที่ไม่ดีทั้งที่เป็นไปโดยสภาวะแวดล้อมที่เป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในตัวของบุคคลนั้น ๆ ด้วย ที่จะทำให้เป็นคนดีหรือไม่ดีได้ในที่สุดปรากฏเป็น ๒ ประการ ดังนี้ต่อไป

๒.๕.๑ ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยที่ทำให้เป็นคนพาล ที่มีปัจจัยภายนอกมาเป็นตัวกำหนด โดยการที่ บุคคลได้เสวนา คบหา กับคนที่เป็นปาปมิตร อสัตบุรุษ หรือคนพาล ย่อมมีอิทธิพลให้เป็นคนพาลได้หรือ แม้แต่ผลกระทบจากการคบหา เข้าใกล้ก็ให้ผลชั่วเป็นเบื้องต้น

๑) “คบคนเช่นใด ก็เป็นเช่นคนนั้น”^{๓๓}

๒) “ผู้ใด แม้มิได้ทำความชั่ว แต่เกลือกกลัวกับผู้ทำบาป ผู้นั้นย่อมพลอยถูกระวางในกรรมชั่วและเสื่อมเสียชื่อเสียงยิ่ง ๆ ขึ้น”^{๓๔}

๓) “ผู้คบคนเลว ย่อมพลอยเลวลง”^{๓๕}

๔) “ผู้ใดห่อปลาเน่าด้วยใบคา ใบคาย่อมเหม็นกลิ่นปลาละคลุ้ง การเกลือกกลัวคนพาลย่อมมีผลอย่างนั้น”^{๓๖}

ปัจจัยภายนอกที่ทำให้เป็นคนพาลก็คือการคบหาคนพาลนั่นเอง ซึ่งสาเหตุของปัจจัยภายนอกดังกล่าวนี้ ก็คือการคบหาสมาคมกับคนพาล อยู่ร่วมกับคนพาลเป็นนิตย์ ทำให้ผู้ที่คบคนพาลกลายเป็นคนพาลไปด้วย เพราะคบคนเช่นใด ย่อมเป็นคนเช่นนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในอดีตกาล มีลูกนกแขกเต้า ๒ ตัว พี่น้อง ในป่าจิวใกล้สวนบรรพต ในนรก ๒ ตัวนั้นตัวหนึ่งตกในระหว่างอาวฐ ในบ้านโจร เพราะเหตุที่ตกนั้น พวกโจรจึงขนานนามว่า สัตติคุมพะ (พุ่มหอก) เจริญขึ้นในระหว่างนั้น...ครานั้น โจรทั้งหลายเข้าป่ากันหมด ภายในบ้านเหลืออยู่แต่คน สัตติคุมพะกับคนทำครัวคนหนึ่ง นกสัตติคุมพะออกจากบ้าน พบพระราชบุตรแล้วอย่างนั้น จึงกลับเข้าบ้าน พุดกับคนทำครัวด้วยภาษามนุษย์ว่า พวกเราช่วยกันปลงพระชนม์พระราชอาเถาและอาภรณ์ของพระองค์ จับพระองค์ที่พระบาทแล้วลากมา เอากิ่งไม้ปิดซ่อนเสีย พระราชบุตรนรกทรงได้ยินถ้อยคำนั้น ทรงทราบว่า ที่นี่มีภัยเฉพาะหน้า ตกพระหฤทัย เสด็จขึ้นรถทรงหนีจากที่นั่น ไปถึงอาศรมของพวกฤๅษี...^{๓๗} จะเห็นว่า การคบคนเช่นไรก็เป็นคนเช่นนั้นจริง ดังตัวอย่างที่แสดงให้เห็น

^{๓๓} พุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๕๔/๒๘๓.; พุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๑๕๒/๔๓๗.

^{๓๔} พุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๕๔/๒๘๓.

^{๓๕} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๖๕/๑๕๘.

^{๓๖} พุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๕๔/๒๘๓.

เห็นนี้ นักสถิติคุมพะอยู่ร่วมกับพวกโจร ถูกอบรมสั่งสอนในทางที่ไม่ดี จึงมีนิสัยเหมือนโจร คิด พุด ทำในสิ่งที่ไม่ดีอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลในการทำให้เป็นพาลก็คือการคบคนไม่ดีนั่นเอง

อีกกรณีศึกษาหนึ่งคือ เรื่องของม้าปัทมา ในเมืองพาราณสี พระราชามีม้ามงคล อยู่ตัวหนึ่งชื่อปัทมา มีรูปร่างสวยงามมาก ต่อมาคนเลี้ยงม้าคนเดิมเสียชีวิตลง จึงรับนายครีทัตซึ่งเป็นชายข่าเข้ามามีเลี้ยงม้าตัวนี้แทน ฝ่ายม้าปัทมาเดินตามหลังนายครีทัตทุกวันสำคัญว่า “คนนี่สอนเรา” จึงกลายเป็นม้าข่าไป นายครีทัตได้เข้ากราบทูลเรื่องม้าข่าให้พระราชาทราบ พระองค์ได้ตั้งแพทย์ให้ไปตรวจดูอาการของม้า ไม่พบโรคอะไร พระองค์ให้อำมาตย์ไปตรวจดู อำมาตย์โพธิสัตว์ไปตรวจดูก็ทราบว่า ม้าเดินข่าเพราะเกี่ยวกับคนเลี้ยงม้าข่าไป จึงกราบทูลให้พระราชาทราบว่า “ขอเดชะ ม้าปัทมาของพระองค์เป็นปกติดี ที่เดินเช่นนั้นเป็นเพราะแบบคนเลี้ยงม้า เพียงได้คนเลี้ยงม้าข่าดี ม้าก็จะเดินปกติเหมือนเดิม” แล้วกล่าวเป็นคาถาว่า “ถ้าคนบริบูรณ์ด้วยอาการอันงดงามที่สมควรแก่มันนั้น พึงจับมันที่บังเหียนแล้วจูงไปรอบๆ สนามม้าไชรู ม้าก็จะละอาการเขยกแล้วเลียนแบบคนเลี้ยงม้านั้นโดยพลัน” พระราชารับสั่งให้เปลี่ยนคนเลี้ยงม้าใหม่ พอเปลี่ยนคนเลี้ยงม้าคนใหม่ ไม่นานม้านั้นก็เดินปกติดีเช่นเดิม^{๑๘}

กรณีตัวอย่างสุดท้าย คือเรื่องผลมะม่วง ที่พระราชอุทยานของพระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่ง มีต้นมะม่วงที่มีผลหอมหวาน กรอบ อร่อยมากอยู่ต้นหนึ่ง ทุกปี พอถึงฤดูที่มะม่วงสุก พระราชาจะโปรดมาปลิดมะม่วงไปเสวยด้วยพระองค์เอง ทรงรักมะม่วงต้นนี้เป็นนักหนา อยู่ต่อมาคนเฝ้าอุทยานไปได้ต้นสะเดามาต้นหนึ่ง ซึ่งใบของมันมีรสขมมาก เขานำต้นสะเดามาปลุกลงไปใกล้ ๆ ต้นมะม่วงหวานต้นนั้น เพียงปีเดียวเท่านั้น ต้นสะเดาก็โตพรวดพราดขึ้นมาทันตาเห็น เพราะดินตรงนั้นเป็นผืนดินอันอุดมด้วยปุ๋ยและน้ำ แต่พร้อมๆ กับการเจริญเติบโตของต้นสะเดา มันก็นำเอาความผิดปกติมาด้วย กล่าวคือ พอถึงฤดูกาลที่มะม่วงสุก พระราชาเสด็จมาทรงปลิดมะม่วงสุกเสวย พระองค์ต้องทรงคายทิ้งทันที เพราะมะม่วงทุกผลที่ทรงปลิดมานั้น กลายเป็นมะม่วงขมไปอย่างไม่น่าเชื่อ พระองค์ทรงกริ้วมาก รับสั่งให้ค้นหาสาเหตุทันทีว่า มะม่วงหวานมาพานขมไปได้

^{๑๗} พระศิริมังคลาจารย์, มงคลคตปิณีแปล เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๕.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

อย่างไร ราชบัณฑิตใช้ปัญญาพิจารณาคุณภาพภายนอกของต้นมะม่วง ก็ไม่เห็นผิดปกติ แต่เมื่อดูสภาพแวดล้อมของต้นมะม่วง ก็เห็นต้นสะเดาที่ขึ้นอยู่ใกล้ต้นมะม่วง ท่านจึงให้คนสวนขุดพืสูงน์เมื่อขุดลึกประมาณวาหนึ่ง ก็ได้ค้นพบความจริง คือรากของต้นสะเดาจำนวนหนึ่งได้เลื้อยมาพันเกี่ยวกับรากมะม่วง จนแทบจะแยกไม่ออกว่ารากไหนเป็นรากสะเดาหรือรากมะม่วง พระราชาทรงเห็นปรากฏการณ์นี้แล้วถึงกับทรงรำพึงว่า “นี่ขนาดรากไม้มาเกี่ยวพันกัน ยังมีผลทำให้มะม่วงหวานปานเป็นขมไปได้ ป่วยกล่าวไปโยกับการที่คนดีมาสังสรรค์กับคนเลวจะมีพลอยเลวตามไปด้วย”^{๓๕}

จากกรณีศึกษาข้างต้น ทำให้เห็นได้ชัดว่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสังคมมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุน ส่งเสริม เร้าให้เกิดกุศลจิต หรือ โน้มโน้มเหนียวนำไปในทางต่ำ เร้าไปในทางอกุศล ถ้าบุคคล สัตว์ หรือแม้แต่พืชพันธุ์ต่าง ๆ ได้ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมดี ก็ถือว่าได้กัลยาณมิตร ถ้าได้สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนา และยังมีอิงอาศัยอยู่สภาพแวดล้อมนั้นก็เหมือนดังอยู่ใกล้ป่าปมิตร เสียโอกาสแก่การพัฒนาไป

โดยนัยแห่งพระสูตรและพระคาถาดังกล่าวข้างต้น บุคคลควรพิจารณาโดยอุบายที่แยบคายก่อน จึงเสพ คบหา และเข้าไปใกล้มิตรทั้งปวง ด้วยคุณพึงเว้นจากบุคคลผู้เป็นคนชั่ว ปาปมิตรที่เรียกว่า คนพาล เพราะคนพาลเมื่อเราเข้าไปเสพหรือคบหาย่อมทำให้บุคคลผู้เข้าไปเสพหรือคบหา หรือแต่เข้าไปนั่งใกล้ย่อมได้รับผลกระทบคือทุกข์ความเดือดร้อนเป็นที่สุด โดยนัยแห่งพระเจ้าอชาตศัตรู ที่ทรงคบหากับพระเทวทัต ซึ่งเป็นผู้ทุศีล มีกรรมอันลามกซึ่งได้เกลี้ยกล่อมพระเจ้าอชาตศัตรูให้หลงศรัทธาในตนแล้ว ก็แนะนำให้พระเจ้าอชาตศรรูมาพระบิดาของตน ทั้งยังชักนำให้เป็นผู้ร่วมคิดตะเกียกตะกายเพื่อที่จะฆ่าพระพุทธเจ้าด้วย จนในที่สุดทำให้พระเจ้าอชาตศัตรู ต้องกลายเป็นคนพาล ทำปิตุฆาต และเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนพระเทวทัตในการที่จะทำร้ายและฆ่าพระพุทธเจ้า ด้วยหลงตัวเข้าไปเสพ คือศรัทธาฟังคำสั่งสอนของพระเทวทัต เพราะได้ปาปมิตรอย่างพระเทวทัตเป็นผู้แนะนำ ย่อมนำไปสู่ความเป็นผู้ทุศีล ทำกรรมอันลามก มีอนันตริยกรรมเป็นที่สุด โดยนัยที่ปรากฏแล้วเป็นต้น เพราะฉะนั้น เมื่อบุคคลจะคบหากับใคร ๆ พึงพิจารณาโดยอุบายอันแยบคายก่อนที่จะเข้าไปเสพหรือคบหา

๒.๕.๒ ปัจจัยภายใน

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓-๓๔.

ปัจจัยที่ทำให้เป็นคนพาล ที่มีปัจจัยภายในเป็นตัวกำหนด อันได้แก่บุคคลผู้มีกายชั่ว วาจาชั่ว ใจชั่ว เป็นอยู่ด้วยอำนาจ ธรรมที่ไม่ดี เป็นอนริยธรรม อกุศลธรรม ไม่เป็นประโยชน์ เป็นทางแห่งความเสื่อม ซึ่งต่างโดยอาการทางกาย วาจา ใจ เรียกว่า อกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ เป็นต้น ครอบงำจิตใจ

เมื่อบุคคลถูกครอบงำ ด้วยอกุศลมูล ๓ เป็นเบื้องต้น ย่อมทำให้มีความวิตกในทางไม่ดี อันได้แก่ อกุศลวิตกทั้ง ๓ ซึ่งจะเป็นมูลเหตุ นำไปสู่ความบกพร่องและถูกครอบงำด้วยธรรมไม่ดี คืออกุศลธรรมทั้งปวง

อย่างไรก็ตาม โดยนัยแห่งพระสูตรที่พระพุทธองค์ตรัสถึงลักษณะและธรรมที่เป็นปัจจัยภายในแห่งคนพาล ดังนี้

๑) **พระผู้มีพระภาคตรัส อกุศลสูตร**^{๔๐} ว่าด้วยอกุศลกรรม ความว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บุคคลประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ พึงทราบว่าเป็นคนพาล ธรรม ๓ ประการ ะไรบ้าง คือ

๑. กายกรรมที่เป็นอกุศล
๒. วาจกรรมที่เป็นอกุศล
๓. มโนกรรมที่เป็นอกุศล

บุคคลประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้แล พึงทราบว่าเป็นคนพาล

๒) **พระผู้มีพระภาคตรัส สาวัชชสูตร**^{๔๑} ว่าด้วยกรรมที่มีโทษ ความว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บุคคลประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ พึงทราบว่าเป็นคนพาล ธรรม ๓ ประการ ะไรบ้าง คือ

๑. กายกรรมที่มีโทษ
๒. วาจกรรมที่มีโทษ
๓. มโนกรรมที่มีโทษ

บุคคลประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้แล พึงทราบว่าเป็นคนพาล

๓) **พระธรรมปิฎก** กล่าวถึงบุคคล ๓ จำพวก โดยเฉพาะบุคคลพวกที่ ๑ คือ คนที่ไม่ควรเสวนา ไม่ควรคบ ไม่ควรหมั่นเข้าหา ซึ่งได้แก่ บุคคลบางคน เป็นผู้ทราบดีกว่า โดยคิด โดยสมาธิ โดยปัญญา บุคคลอย่างนี้ไม่ควรเสวนา ไม่ควรคบ ไม่ควรหมั่นเข้าหา นอกจากจะเอื้อเอ็นดู นอกจะอนุเคราะห์ กระทำด้วยเมตตากรุณา ดังความว่าที่ท่านอธิบายว่าด้วยบุคคลพวกที่ ๑ ซึ่งไม่ควรคบนั้น

^{๔๐} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๖/๑๔๔

^{๔๑} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๗/๑๔๕.

มีหลักการคบที่ควรยำไว้อีกอย่างหนึ่งว่า ตามคำสอนทั่วไปซึ่งได้พบกันอยู่เสมอ นั้น ท่านไม่ให้คบคนเลว แต่ท่านก็มีข้อยกเว้นให้ เหมือนกันว่า จะคบได้ต่อเมื่อกระทำด้วยเมตตากรุณา ในเมื่อจะช่วยเหลือเขา อย่างไรก็ตามผู้ที่คิดจะไปช่วยเหลือเขาอย่างนี้ ก็ควรพิจารณาความพร้อมของตนให้ดีก่อนด้วย^{๔๒}

เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งที่ต้องระวัง ไม่ให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเหตุปัจจัย แห่งมิจฉาทิฎฐิ ก็คือ อปรโตโฆสะ (ปรโตโฆสะ ที่ไม่ดี) และ อโยนิโสมนสิการ ด้วยเหตุนี้บุคคลพึงทราบ ว่า อกุศลธรรม อกุศลวิคก มิจฉัตตทิฎฐิ อันเป็นมูลเหตุที่ทำให้เป็นคนพาล ให้ปรากฏโดยความเป็นคนชั่ว เพราะความประพฤติกุศลทางกาย ทางวาจา ทางใจ สรุปลงความว่า กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม ที่เป็นอกุศลและมีโทษ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดเป็นพาลในภายใน โดยแท้จริง

นอกจากนี้ ในพระสูตรต้นคปิฎก ยังได้แสดงตัวอย่างของคนพาล ไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า คนพาลที่ปรากฏในพระสูตรต้นคปิฎก โดยนัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาในโอกาสต่าง ๆ และที่ปรากฏแก่พุทธบริษัททั้งหลาย โดยความเป็นผู้ที่สร้างความเสื่อมเสียให้เกิดขึ้นแก่พุทธบริษัท อุบาสก อุบาสิกา พระสงฆ์สาวกหรือแม้แต่พระพุทธองค์และพระพุทธรูปศาสนา ดังที่ปรากฏในพาลปัจฉิมสูตรตอนหนึ่ง ความว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่พระวิหารเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี สมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระคำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสดังนี้ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลักษณะเครื่องหมาย เครื่องอ้าง ว่าเป็นพาลของคนพาลนี้มี ๓ อย่าง ๓ อย่างเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนพาลในโลกนี้มักคิดความคิดที่ชั่ว มักพูดคำพูดที่ชั่ว มักทำการทำที่ชั่ว ถ้าคนพาลจักไม่เป็นผู้คิดความคิดที่ชั่ว พูดคำพูดที่ชั่ว และทำการทำที่ชั่ว บัณฑิตพวกไหนจะพึงรู้จักเขาได้ว่า ผู้นี้เป็นคนพาล เป็นอัสถบุรุษ เพราะคนพาลมักคิดความคิดที่ชั่ว มักพูดคำพูดที่ชั่ว และมักทำการทำที่ชั่ว ฉะนั้นพวกบัณฑิตจึงรู้ได้ว่า นี่เป็นคนพาล เป็นอัสถบุรุษ ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนพาล นั้นนั่นแล ย่อมแสวงทุกข์โทมนัส ๓ อย่างในปัจจุบัน^{๔๓} ดังนั้น พระพุทธองค์จึงตรัสถึงคนพาลว่าเป็นบุคคลที่ไม่ควรเสพไม่ควรคบหรือแม้แต่เข้าไปนั่งใกล้ ด้วยเหตุว่าคนพาลเป็นผู้นำมาซึ่งความทุกข์ความเดือดร้อนและความเสื่อมทั้งปวง ดังตัวอย่างของคนพาลในลักษณะต่าง ๆ ที่จะได้นำมาแสดงเป็นอุทาหรณ์ต่อไปนี้

๒.๖ คนพาลเพราะปัจจัยภายใน

^{๔๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุง, หน้า ๖๓๔.

^{๔๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๔๖๗/๓๗๕.

คนพาลบางพวกเป็นผู้มีทิฏฐิ คือความเห็นที่ผิดเป็นบุคคลผู้เห็นผิด คิดชั่ว พุจฉั่ว และทำชั่ว โดยกำเนิด คือ ได้ถือกำเนิดและอยู่ร่วมกับตระกูลของบุคคลผู้พิสด จึงทำให้เป็นผู้ที่มีทิฏฐิผิด คิดชั่ว พุจฉั่ว ทำชั่ว มาแต่กำเนิด ด้วยอุปนิสัยใจคอหรือการสั่งสอนเลี้ยงดูที่เป็นไปในฝ่ายแห่งความเห็นผิด จากคลองธรรม ซึ่งคนพาลประเภทนี้มักจะมีอุปนิสัยโหดร้าย ยากที่จะแก้ไขได้ เพราะเป็นอุปนิสัยที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ดังจะได้ศึกษาตัวอย่างคนพาลเพราะปัจจัยภายใน เพื่อเป็นกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้

๒.๖.๑ พระเทวทัต^{๔๔}

พระเทวทัตเป็นพระโอรสของพระเจ้าสุปปพุทธะผู้ครองกรุงเทวทหะแห่งแคว้นโกลิยะ ซึ่งมีศักดิ์เป็นลูกพี่ลูกน้องกับพระพุทธองค์ ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา และ พระเทวทัตเป็นที่รู้จักกันดีจากเรื่องราวในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่มีความอิจฉาพระพุทธรองค์แต่ครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์ และคอยจ้องล้างจ้องผลาญกับพระพุทธรองค์มาแต่อดีตชาติ และในปัจจุบันชาติพระเทวทัตแม้จะเกิดในราชตระกูลและได้ออกบวชเป็นพระสงฆ์สาวกในพระพุทธศาสนา แต่ก็ไม่วายที่จะทำการอันเป็นพาลด้วยอำนาจความอยาก จนถึงการก่อกรรมหนักทางพุทธศาสนา คืออนันตริยกรรมด้วยการพยายามลอบปลงพระชนม์พระพุทธเจ้าและก่อการสังฆเภททำให้คณะสงฆ์แตกแยกกัน

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา กล่าวว่า เดิมทีพระเทวทัตท่านออกบวชด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่ภายหลังถูกความโลภครอบงำจึงคิดการชั่ว ทำการชั่ว ด้วยตนและยังชักชวนผู้อื่นให้ทำตามด้วย ทว่าในที่สุดพระเทวทัตได้สำนึกผิดเมื่อเข้าไป โดยท่านได้ถูกธรณีสูบลงสู่เวจิมหานรกข้างสระ โบกขรณีหน้าวัดพระเชตุวันมหาวิหารนั่นเอง

ในคัมภีร์อรรถกถากล่าวว่า แม้ท่านจะตมหาเวจิมหานรก แต่ด้วยการที่ท่านเคยบำเพ็ญบารมีมาบ้างในอดีต และการสำนึกผิดด้วยการถวายคางเป็นพุทธบูชาในขณะที่ถูกแผ่นดินสูบ ทำให้พระพุทธรเจ้าทรงพยากรณ์ว่า เมื่อพระเทวทัตชดใช้กรรมในนรกหมดสิ้นแล้ว จะมาเกิดเป็นพระ

^{๔๔} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๓/๑๓๒.

อภิวุฒิสสะปัจเจกพุทธเจ้าในอนาคต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง พระเทวทัตเป็นพระโพธิสัตว์ผู้ได้รับ พยากรณ์แล้วนั่นเอง

ด้วยประการดังกล่าวมาข้างต้นนี้ พระเทวทัตจัดว่าเป็นพาลโดยกำเนิด เพราะอำนาจแห่งความเป็นพาลที่มีในตนที่มีอยู่และเกิดอย่างต่อเนื่องจากอดีตชาติจนถึงปัจจุบันชาติเมื่อถือกำเนิดเป็นพระเทวทัตร่วมชาติกับพระพุทธเจ้าของเรา และพระเทวทัตถือว่าเป็นตระกูลกษัตริย์ เกี่ยวข้องด้วยพระพุทธเจ้า จึงได้ออกผนวชพร้อมกับเจ้าชายแห่งศากยวงศ์และโกถยวงศ์ ดังประวัติต่อไปนี้

พระเทวทัตได้ออกบวชพร้อมกับพระราชานและเจ้าชายแห่งศากยวงศ์ รวม ๖ พระองค์ คือ พระเจ้าภัททิยศากยราช พระมหากษัตริย์แห่งกรุงกบิลพัสดุ์ เจ้าชายอนุรุทร เจ้าชายอนันต เจ้าชายภักคุ เจ้าชายกิมพิละ และเจ้าชายเทวทัต (ราชวงศ์โกถย) และนายอุบาลี ช่างกุษามาลา รวมเป็น ๗ คน ณ อนุปิยัมพวันแห่งมัลลกษัตริย์ โดยพระพุทธองค์ทรงบวชให้ด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา ซึ่งหลังจากบวชได้ไม่นาน เจ้าชายทั้งหมดและนายอุบาลีกุษามาลาก็ได้บรรลุนิพพานทั้งหมด ยกเว้นพระเทวทัตที่ได้แต่เพียงโลกียสมบัติ แสดงฤทธิ์ได้เท่านั้น

พระเทวทัตภายหลังจากบวชปรากฏว่า ท่านได้ละความเพียรในการบำเพ็ญสมณธรรม หลังจากได้ฤทธิ์แล้ว ท่านมีความมกใหญ่ใฝ่สูง โดยแสดงฤทธิ์หะไปให้เจ้าชายอชาตศัตรูเห็น หลังจากนั้น เจ้าชายอชาตศัตรูจึงเกิดศรัทธาขอมตนเป็นศิษย์และรับบำรุงอุปฐากพระเทวทัต และด้วยการยุยงของพระเทวทัต จึงเป็นสาเหตุให้เจ้าชายอชาตศัตรูปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นพระราชบิดาของพระองค์ เพื่อขึ้นครองราชสมบัติแห่งแคว้นมคธแทนพระบิดา

นอกจากจะได้ทำการยุยงให้พระเจ้าอชาตศัตรูทำปิฎกมาตแล้ว ท่านยังได้พยายามลอบปลงพระชนม์พระพุทธเจ้าอีกหลายครั้ง เช่น ปลดปล่อยช้างตกมันเข้าทำร้ายพระพุทธองค์ จ้างนายธนู ๑๐ ผลัด ไปลอบยิงพระพุทธองค์ แต่ทุกครั้งไม่สามารถทำอะไรพระพุทธเจ้าได้ และกลับเป็นผู้ที่ส่งไปทำร้ายเกิดศรัทธาในพระพุทธเจ้าจนหมดสิ้น ทำให้พระเทวทัตลงมือพยายามลอบปลงพระชนม์เอง โดยการกลิ้งหินให้ตกจากหน้าผาเขาลิขกูฎใส่พระพุทธเจ้า แต่หินกลับกระเด็นหนีพระพุทธเจ้าอย่างน่าอัศจรรย์ แต่สะเก็ดหินก็ทำให้พระพุทธองค์ทรงห้อพระโลหิตเล็กน้อยที่ข้อพระบาท

อีกนัยหนึ่ง พระเทวทัตยังเป็นผู้มีกไฟสูง อยากรจะเป็นพระศาสดาแทนพระพุทธองค์ โดยพระเทวทัตกระทำการถึงขั้นที่เสนอให้พระพุทธองค์ลาออกจากตำแหน่งพระศาสดาแล้วให้ตนเป็นพระศาสดาแทน และพยายามทำตัวให้ดูเป็นผู้ที่น่าที่เคร่งครัดอย่างยิ่งยวดเพื่อแบ่งแยกคณะสงฆ์ เช่น เสนอพระวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นต้นว่าการทูลขอวัตถุ ๕ ประการ มีการอยู่ป่า เป็นต้นต่อพระพุทธองค์ แต่พระองค์มิได้ทรงอนุญาต

ภายหลังเมื่อพระเทวทัตปรากฏโดยความประพฤติชั่วของตน ผู้คนเริ่มทราบความตั้งใจชั่วของท่าน ทำให้พระเจ้าอชาตศัตรูออกห่าง ไม่อุปถัมภ์บำรุง และถูกคูหมีนจากชาวบ้านและพระสงฆ์ ทำให้ท่านเสื่อมจากผล ๒ ประการ คือ จากลาภและสักการะประการหนึ่ง จากสามัญผลประการหนึ่ง มีความเป็นอยู่ด้วยความลำบาก สุดท้ายเมื่อท่านล้มป่วยเป็นไข้ได้ ๕ เดือน ได้ฮ้อนวอนให้สาวก นำตนเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วยความสำนึกในกรรมทั้งปวงที่ได้กระทำต่อพระพุทธองค์ แต่พระพุทธองค์มิได้ผูกอาฆาตกับท่านเลยแม้แต่น้อย สาวกจึงนำท่านเดินทางไปสู่พระเชตวันเพื่อขอมาพระพุทธรูป แต่ทว่าด้วยกรรมที่ท่านสร้างไว้นั้นหนักมาก จึงทำให้ท่านต้องถูกธรณีสูบลงสู่อเวจีนรก ณ ริมสระโบกขรณีหน้าวัดพระเชตวันมหาวิหาร โดยมีได้เห็นพระศาสดา

ตามความในคัมภีร์อรรถกถาได้ขยายความพระไตรปิฎกและเรื่องราวพระเทวทัตถูกธรณีสูบนี้ปรากฏอยู่ในอรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ยมกวรรคที่ ๑ เรื่องพระเทวทัต โดยกล่าวเรื่องราวตอนพระเทวทัตถูกธรณีสูบไว้ว่า

แม้พระเทวทัตแล ลุกจากเตียงแล้วนั่งวางเท้าทั้งสองบนพื้นดิน เท้าทั้งสองนั้นก็จมแผ่นดินลง เขอจมลงแล้วโดยลำดับเพียงข้อเท้า เพียงเข่า เพียงเอว เพียงนม จนถึงคอ ในเวลาที่กระดูกลงจดถึงพื้นดิน ได้กล่าวภาณินี้ว่า “ข้าพระองค์ขอถึงพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้เป็นบุคคลเลิศ เป็นเทพยิ่งกว่าเทพ เป็นสารถิ ฝีกนรชน มีพระจักรุรอบคอบ มีพระลักษณะ (แต่ละอย่าง) เกิดด้วยบุญตั้งร้อย ว่าเป็นที่พึ่งด้วย กระดูกลงเหล่านี้พร้อมด้วยลมหายใจ”

นัยว่า “พระตถาคตเจ้าทรงเห็นฐานะนี้ จึงโปรดให้พระเทวทัตบวช ก็ถ้าพระเทวทัตนั้นจักไม่ได้บวชไซ้ เป็นภคุหัสถ์ จักได้ทำกรรมหนัก จักไม่ได้อาจทำปัจฉัยแห่งภพต่อไป ก็แลครั้น

บวชแล้ว จักทำกรรมหนักก็จริง ถึงดังนั้น ก็จะสามารถทำปัจจัยแห่งภพต่อไปได้” เพราะฉะนั้น พระศาสดาจึงโปรดให้เธอบวชแล้ว^{๔๕}

ผลกรรมของพระเทวทัต พระเทวทัตเมื่อถูกธรณีสูบจมดินไปแล้วเกิดในอเวจี ถูกตรึงด้วยหลาวเหล็ก จริงอยู่ พระเทวทัตนั้น จักเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า นามว่าอัญญิสสะ ในที่สุดแห่งแสนกัลป์แต่กัลป์นี้ พระเทวทัตจมดินไปแล้วเกิดในอเวจี และเธอเป็นผู้ไหวติงไม่ได้ ถูกไฟไหม้อยู่ เพราะเป็นผู้ผิดในพระพุทธรเจ้าผู้ไม่หวั่นไหว สรีระของเธอสูงประมาณ ๑๐๐ โยชน์เกิดในก้นอเวจี ซึ่งมีประมาณ ๓๐๐ โยชน์ สรีระสอดเข้าไปสู่แผ่นดินในเบื้องบน จนถึงหมวกหู ทำทั้งสองจมแผ่นดินเหล็กลงไปข้างล่างจนถึงข้อเท้า หลาวเหล็กมีปริมาณเท่าลำตาลขนาดใหญ่ ออกจากฝาด้านหลัง แทะกลางหลังทะลุหน้าอก ปักฝาด้านหน้า อีกหลาวหนึ่งออกจากฝาด้านขวา แทะสี่ข้าง เบื้องขวา ทะลุสี่ข้างเบื้องซ้าย ปักฝาด้านซ้าย อีกหลาวหนึ่ง ออกจากแผ่นข้างบน แทะกระหม่อม ทะลุออกส่วนเบื้องต่ำ ปักลงสู่แผ่นดินเหล็ก พระเทวทัตนั้น เป็นผู้ไหวติงไม่ได้ อันไปไหม้ในอเวจีนั้น ด้วยประการอย่างนี้

เมื่อพิจารณาจากประวัติของพระเทวทัตแล้ว จึงกล่าวได้ว่า พระเทวทัตนั้น เป็นบุคคลผู้ที่มีลักษณะแห่งความเป็นคนพาลมาแต่อดีตชาติ ด้วยการจองเวรผูกอาฆาตต่อพระพุทธรเจ้าของเรา เมื่อได้เกิดร่วมชาติร่วมสมัยของพระพุทธรองค์ ก็ย่อมปรากฏโดยความเป็นคนพาลด้วยการพยายามทำร้ายและปลงพระชนม์พระพุทธรองค์หรือแม้แต่การทำลายพระพุทธรศาสนา ดั่งนัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น จึงนับได้ว่ามีลักษณะเป็นคนพาลแต่กำเนิด ด้วยการเกิดมาเป็นศัตรูผู้คอยทำลายพระพุทธรองค์และพระพุทธรศาสนาโดยกำเนิดของตน

๒.๖.๒ นางฉินญามาณวิกา^{๔๖}

^{๔๕} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒๖๒.

^{๔๖} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๗/๗๕-๗๖.

นางจิญจมาณวิกา เป็นผู้ที่ถือกำเนิดในตระกูลผู้นับถือพวกเดียรถีย์ เพราะอาศัยความที่ตนเป็นคนมีรูปโฉมงดงาม เป็นผู้มีศรัทธาต่อพวกเดียรถีย์ เมื่อเห็นพวกที่ตนนับถือได้รับความลำบากก็จึงอาสาเป็นผู้ที่จะทำลายชื่อเสียงและลบล้างการะของพระพุทธเจ้า เพื่อให้คนทั้งหลายหันมาศรัทธาและสักการะพวกเดียรถีย์ด้วยอุบายที่ตนคิดขึ้นมา ตามนัยที่กล่าวไว้ในประวัตินาง มีความดังนี้

นางจิญจมาณวิกา เป็นผู้หญิงสวย แต่เป็นคนนับถือพวกเดียรถีย์ เป็นพวกนอกศาสนาพุทธในช่วงที่พระพุทธเจ้าประกาศศาสนาใหม่ ๆ มีสาวกจำนวนมากในเวลาทีเร็วพอสมควร และส่วนมากเป็นพระอรหันต์ ชาวบ้านเลื่อมใสนับถือ เอาของมาถวายสักการะมาก ทำให้พวกนอกศาสนาหลาย ๆ ลัทธิ อย่างเช่นเดียรถีย์ เกิดความลำบาก ไม่มีคนให้ของสักการะ ลำบากมาก ขนาดไปยื่นประกาศกลางถนน ว่า “พระโคตมเท่านั้นหรือเป็นพระพุทธเจ้า พวกเราก็เป็นพระพุทธเจ้าเหมือนกัน ให้ท่านแก่พระโคตมเท่านั้นหรือจะมีผลมาก ให้พวกเราก็มีผลมากเหมือนกัน ให้เราเถอะ” แต่ก็ไม่มีใครสนใจ วันหนึ่งนางจิญจมาณวิกาเยี่ยม นางไหว้ ทุกทีจะมีคนรับไหว้ต้อนรับ คราวนี้ทุกคนเฉย ไม่รับไหว้ นางจึงถามว่า มีเรื่องอะไร พวกนี้ก็เล่าให้ฟังถึงความเดือดร้อน นางบอกว่าให้เป็นหน้าที่ของนางเอง จะทำให้พระพุทธเจ้าเสื่อมเสีย ลบล้างการะก็จะกลับมาอยู่กับพวกเดียรถีย์

นางจิญจมาณวิกาใช้วิธีการแต่งตัวสวยๆ ตอนเย็นที่ชาวบ้านเดินออกจากวัดจะกลับบ้าน นางก็เดินสวนเข้าไป พอใครๆ ถามว่าจะไปไหนเวลานี้ นางตอบว่า “ธุระอะไรของท่าน” แล้วนางก็เดินทะลุค้ำไปค้ำงที่วัดของพวกเดียรถีย์ใกล้ ๆ นั้นเอง พอตอนเช้า ชาวเมืองเดินมาเข้าวัด นางก็ทำท่าเหมือนว่าค้ำงที่วัดทั้งคืน แล้วตอนเช้าก็เดินสวนออกมา พอใคร ๆ ถามว่าไปพักที่ไหนนางก็ตอบว่า “ธุระอะไรของท่าน กับที่พักของข้าพเจ้า” นางทำอย่างนี้อยู่ประมาณ ๒ เดือน คราวนี้พอชาวบ้านถามอีก ก็จะตอบว่า “ข้าพเจ้าพักอยู่ในพระคันธกุฎีของพระสมณโคตม ในวัดเชตวัน” ชาวบ้านก็สงสัย กันใหญ่ว่าที่นางพูดนั้นจริงหรือเปล่า แต่พระอรหันต์ไม่มีใครเชื่อเลย ผ่านไป ๓-๔ เดือน นางก็เอาผ้า พันทอ้งให้หนาขึ้น ทำเหมือนว่าดั่งทอ้ง พอเดือนที่ ๘ เดือนที่ ๙ ก็เอาไม้กลม ๆ ผูกไว้ที่ทอ้ง เอาผ้าห่ม ทับไว้ เอาไม้ทาบหลังมือหลังเท้าให้บวม ให้ดูเหมือนว่าใกล้คลอด เย็นวันหนึ่งขณะที่พระพุทธเจ้ากำลังแสดงธรรมอยู่ นางก็ไปยื่นต่อว่าพระพุทธเจ้าว่า “พระองค์ดีแต่

แสดงธรรม ไม่ได้สนพระทัยหม่อมฉันเลย หม่อมฉันตั้งครรภ์เพราะพระองค์นะ ถ้าพระองค์ไม่เอาใจใส่หม่อมฉัน ก็ให้ลูกศิษย์อย่างนางวิสาขา หรืออนาถปิณฑิกะมาดูแลก็ยิ่งดี แต่นี่พระองค์รู้แต่การอภิมรณอย่างเดียว ไม่สนพระทัยการคลอดของหม่อมฉันเลย” พอนางพูดจบ พระองค์ทรงตรัสด้วยพระกระแสเสียงอันเรียบว่า“น้องหญิงเรื่องนี้เราทั้งสองคนเท่านั้นที่รู้ว่าจริงหรือไม่จริง”

นางจัญจมาณวิกาโกรธมาก เดินเร็ว ๆ คำ พระตถาคตจนเชือกขาด ผ่ากับท่อนไม้ร่วงลงมา ชาวบ้านเห็นความจริง ก็เข้าไปถ่มน้ำลายใส่ข้าง เอาหินขว้างบ้าง ฆูตกระชากนางออกไปจากวัด ครั้นนางล่องคลองพระเนตรของพระตถาคตไป แผ่นดินใหญ่แตกแยกให้ช่องแล้ว เปลวไฟตั้งขึ้นจากอเวจีรก นางจัญจมาณวิกานั้น ไปเกิดในอเวจี เป็นเหมือนหม่มผ้ากัมพลที่ตระกูลให้ ลากสักการะของพวกอัญญาเดียรถียิ่งถึงความเสื่อมแล้ว กลับเจริญแก่พระทศพลโดยประมาณยิ่ง

จากนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสเล่าว่า ในชาติก่อนพระพุทธเจ้าเกิดเป็นพระมहाปทุม ส่วนนางจัญจมาณวิกาเป็นมเหสีองค์หนึ่งของพระบิดา นางมีใจรักในพระมहाปทุม จึงเชิญชวนให้อภิมรณร่วมกัน แต่พระมहाปทุมเป็นพระโพธิสัตว์ ไม่ยินยอม นางจึงแกล้งว่ามีอาการเหมือนคนแพ้ท้อง เมื่อพระราชาถาม นางก็บอกว่าพระมहाปทุมเป็นคนทำ พระราชากริ้วมาก สั่งจับพระมहाปทุมไปทิ้งลงเหวที่โจร แต่เทวดาที่สถิตอยู่ก็อุ้มเอาไว้ นำไปวางที่พังพานนคราษ พญานคราษพาลงไปที่นาคพิภพ แล้วแบ่งราชสมบัติให้ครองครึ่งหนึ่ง อีกหนึ่งปีต่อมาก็ไปบวชที่ หิมวันต์จนได้ฌานและอภิญญา ต่อมานายพรานไปพบ จึงรีบกลับไปทูลพระราชา พระราชารีบตามมาเฝ้า บอกรู้เรื่องทั้งหมดแล้วจะเชิญกลับไปให้ครองราชย์สมบัติต่อไป แต่พระโพธิสัตว์ปฏิเสธ พอพระราชากลับเมือง จึงจับมเหสีที่ใส่ร้ายไปทิ้งในเหวที่โจร หญิงคนนั้นต่อมาก็มาเกิดเป็นนางจัญจมาณวิกา ส่วนพระมहाปทุมก็คือพระพุทธเจ้านั่นเอง

จากการศึกษาประวัติของนางจัญจมาณวิกา พบว่า นางเป็นศิษย์ของเดียรถีย์ ด้วยการคบหากับพวกคนพาล จึงทำให้นางเป็นคนพาลไปด้วย ถูกพวกเดียรถีย์ซึ่งเป็นอาจารย์ได้อบรมสั่งสอนนางในทางที่ผิดศีลธรรม จริยธรรม กล่าวได้ว่านางถูกหลอกใช้ให้ทำกรรมอันเป็นอกุศล ใส่ร้ายป้ายสีพระพุทธเจ้า จนในที่สุดความจริงก็ปรากฏ ทำให้นางได้รับผลกรรมที่สมควรแก่การกระทำของนางเอง ลักษณะของคนพาลเช่นนี้ เรียกว่า คนพาลโดยกำเนิด เพราะคลุกคลีกับคนไม่ดีถูกปลูกฝังนิสัยพาลมาตั้งแต่เด็ก จึงจัดพาลในลักษณะนี้ลงในคนพาลโดยกำเนิด ดังนั้น คนพาลที่

ปรากฏและได้ยกเป็นอุทาหรณ์ นี้ล้วนได้รับผลกระทบจากการกระทำของตน มีความเดือดร้อน ถึงการเสวยวิบากในอเวจนิรกเป็นที่สุด

๒.๖.๓ พระเจ้าสุปปพุทธะ^{๔๗}

พระเจ้าสุปปพุทธะ เป็นคนพาลที่ถูกอวิชา ความไม่รู้ครอบงำ ทำให้พระองค์ขาดสติ ไม่ใช่ปัญญาพิจารณาเหตุผล จึงทำให้พระองค์ปรากฏโดยความเป็นคนพาลเพราะความโกรธและผูกอาฆาตในพระพุทธเจ้าเพราะเหตุที่พระโอรสและพระธิดาของพระองค์ จึงดำริที่จะทำการกลั่นแกล้ง พระพุทธเจ้า แม้ด้วยกรรมเพียงนี้ ก็ทำให้พระเจ้าสุปปพุทธะต้องถูกแผ่นดินสูบและตกไปสู่มหาวเวจนิรก เป็นที่สุดได้ด้วยการกระทำของพระองค์เอง

พระเจ้าสุปปพุทธะเป็นกษัตริย์โกถิยะวงศ์เป็นพระราชบิดาของพระเทวทัต และพระนางพิมพายโสธรา จึงมีศักดิ์เป็นพระมาตุลา(ลุง)ของพระศาสดา เมื่อทรงทราบว่าพระเทวทัตถูกธรณีสูบ ลงมหาวเวจนิรก ก็มีสำนักใน บาบบุญคุณ โทษ กลับมีจิตอาฆาตพยาบาท พระพุทธองค์ ว่า นอกจากจะทำให้ พระเทวทัต ต้องธรณีสูบแล้ว พระพุทธองค์ ยังทำให้ เจ้าหญิงโสธราพิมพา ธิดาของพระองค์เป็นหม้าย จึงดำริจะกลั่นแกล้ง พระพุทธองค์ ด้วยการเกณฑ์ อำมาตย์ข้าราชการ ไปนั่งเสพ เมรัย ขวางทางที่ พระพุทธองค์ จะออกบิณฑบาตโปรด เวไนยสัตว์ ซึ่งทางนั้น มีเพียงทางเดียวเท่านั้น ที่พระพุทธองค์จะทรงเสด็จดำเนินผ่านไปได้ เมื่อเสด็จดำเนินผ่านไปไม่ได้ เพราะมีพระเจ้าสุปปพุทธะ กับ บริวารขวางอยู่ พระองค์ก็เสด็จกลับวันนั้น พระพุทธองค์ทรงอดพระกระยาหาร ๑ วัน ฝ่ายพระเจ้าสุปปพุทธะนั้น ก็ยังส่งजारบुरुย คนสอดแนม ตามพระพุทธองค์ไป เพื่อนำความที่พระพุทธองค์จะตรัสมาแจ้งพระเจ้าสุปปพุทธะ เมื่อเสด็จกลับพระศาสดาทรงทำการแหย่พระโอษฐ์ พระอานนท์จึงทูลถามเหตุนั้น และ โทษของพระเจ้าสุปปพุทธะ พระพุทธองค์จึงทรงมีพุทธฎีกาตรัสว่า “อานันทะ ดูก่อนอานันท์ หลังจากนั้นไปนับได้ ๗ วัน พระเจ้าสุปปพุทธะจะลงอเวจนิรกตามเทวทัตไป”

^{๔๗} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๕/๓๗-๓๘.

เมื่อจารบุรุษบริวาร ของพระเจ้าสุปปพุทธะ กลับไปถวายรายงาน พระเจ้าสุปปพุทธะ ก็มีจิตต้องการให้พุทธฎีกา ของพระพุทธรองค์นี้เป็นความจริง จึงขึ้นประทับ ณ ปราสาท ๗ ชั้น แต่ละชั้นมีนายทหารป้องกันแข็งแรง ทรงแตรศกับนายทหาร ที่มีร่างกายกำยำนั้นว่า “ ในระหว่าง ๗ วันนี้ ถ้าฉันลงมาละก็ พวกเธอจงขัดขวางเอาไว้ไม่มีใครทำโทษ” โดยประกาศต่ออำมาตย์ ข้าราชการบริวาร และพระบรมวงศานุวงศ์ไว้ดังนั้น เพื่อมิให้นายทหารทั้งหลาย ต้องโทษ จนกระทั่งถึงวันที่ ๗ วันนั้นปรากฏว่า ม้าแก้ว ซึ่งเป็นม้าทรงศึกที่พระเจ้าสุปปพุทธะ โปรดปราน อาละวาด กระที่บโรง ร้องเสียงดังมาก พระเจ้าสุปปพุทธะ เกิดเป็นห่วงม้า ด้วยอาการขาดสติ จึงทรงลงจากปราสาทชั้น ๗ และปรากฏว่านายทหารมิได้ขัดขวาง ด้วยคิดว่า เลยครบกำหนด ๗ วันแล้ว พอพระเจ้าสุปปพุทธะยังพระบาทเหยียบแผ่นดิน ก็ถูกพระธรณีสูบ หายไปสู่ มหานรกอเวจี ตรงตามพุทธฎีกาที่ตรัสไว้แก่พระอานนท์

จากการศึกษาประวัติของพระเจ้าสุปปพุทธะ ปรากฏว่า พระเจ้าสุปปพุทธะนั้นเป็น คนพาลเพราะปัจจัยภายในตัวของพระองค์เอง เพราะพระองค์หลงและถูกอวิชชาครอบงำ จึงทำให้ขาดสติ ผูกโกรธ พยาบาท อาฆาตพระพุทธรเจ้าโดยไม่มีเหตุผล ไม่พิจารณาอย่างถ่องแท้ ว่าการที่พระพุทธรเจ้าทรงออกผนวช ได้ทอดทิ้งพระธิดาของพระองค์ และทำให้พระเทวทัต พระโอรสได้รับทุกข์เวทนาอย่างแสนสาหัส จึงได้ก่อกวนแกล้งพระพุทธรเจ้าด้วยวิธีการต่าง ๆ สุดท้ายพระเจ้าสุปปพุทธะก็ถูกแผ่นดินสูบ ตกนรกอเวจี ทั้งนี้เพราะปองร้ายพระพุทธรเจ้าอย่างไม่มีเหตุผล

๒.๖.๔ นันทมานพ^{๔๘}

นันทมานพเป็นผู้มีจิตถูกครอบงำด้วยกามราคะ มีความปรารถนาลามก ด้วยจิตปฏิบัติในพระอุบลวรรณาเถรี ซึ่งเป็นอรหันต์สาวก ด้วยเหตุที่นันทมานพได้ทำการอันล่วงด้วยศีล และผิดต่อพระอรหันต์สาวกด้วยจิตที่ถูกครอบงำด้วยกามราคะและทำให้กรรมของคนสัมฤทธิ์ผล ด้วยการกระทำทางกายปรากฏโดยความเป็นคนพาลและเสวยผลกรรมด้วยถูกธรณีสูบและตกสู่มหานรกอเวจีเป็นที่สุดด้วยการกระทำของตนเอง นันทมานพ มิได้ทำร้ายพระพุทธรองค์ แต่ทำร้ายสาวกของพระพุทธรองค์ คือ “พระอุบลวรรณาเถรี” พระอุบลวรรณาเถรีเป็นพระอรหันต์ ขึ้นปฏิสัมภิตา

^{๔๘} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๓/๑๔๐-๑๔๑.

ญาณ ออกบวชตั้งแต่อายุ ๑๖ มีความสวยงามมาก ซึ่งก่อนนั้น เป็นมรธาสาความสวยเป็นที่เลื่องลือ และเป็นที่หมายปองของ พระราชา คหบดี และ มหาเศรษฐี มากมาย แต่พระอุบลวรรณาเถรี เป็อ หน่ยชีวิตมรธาสา เห็นเป็นทุกข์จึงออกบวชเป็นภิกษุณี เมื่อบวชได้ไม่นานก็บรรลุอรหัตผลมีฤทธิ์ มาก แต่นันทมาณพ มีความต้องการด้านกามราคะฝังแน่นในใจมาช้านาน

วันหนึ่ง นันทมาณพ ทราบว่า พระอุบลวรรณาเถรี จำพรรษาอยู่ในป่า ในกระท่อม เล็ก ๆ ด้วยจิตอันฝังแน่น ด้วยราคะตัณหา นันทมาณพ ได้แฝงตัว แอบรออยู่จนถึงเช้า พระอุบลวรรณาเถรี ออกบิณฑบาตแล้ว นันทมาณพ ได้หลบเข้าไปแอบซ่อนอยู่ใต้เตียงนอน ใน กระท่อม เมื่อพระอุบลวรรณาเถรี กลับจากบิณฑบาต ยังมีได้ฉันทข้าว นึ่งพักสงบอยู่บนเตียง นันท มาณพได้ออกมาจากที่ซ่อนเข้าไปปลุกปล้ำ พระอุบลวรรณาเถรี แม้จะร้องหาคนช่วย ก็ไม่เป็นผล เพราะไม่มีใครอยู่ใกล้ จึงกล่าวให้สติแก่นันทมาณพว่า “จงอย่าทำเช่นนี้ ความหายนะจะมาสู่ท่าน” นันทมาณพ มิได้ฟังกลับปลุกปล้ำ พระอุบลวรรณาเถรี จนสำเร็จความใคร่ ดังใจปรารถนา พอก้าว ลงจากแคร่ ก็ถูกแผ่นดินสูบ ตกลงสู่มหานรกอเวจี ด้วยกรรมลามกนั้นหนักมาก

พระอุบลวรรณาเถรี ถูกวิจารณ์ว่าการสัมผัสเช่นนี้ พระอุบลวรรณาเถรี จะไม่มีความ ยินดีไม่ได้ พระพุทธองค์จึงทรงตรัสบอกต่อพุทธสาวก...“พระอรหันต์นั้นมิใช่ไม่มีผู้ ไม่มีกิเลส ไม่มี ความยินดีในกิเลส เฉกเช่นตุ๊กตาที่ไม่มีชีวิตปรารถนาในการสัมผัส ฉันทใด พระอรหันต์ก็เป็น เช่นนั้น..”

จากกรณีของนันทมาณพ แสดงให้เห็นถึงความเป็นคนพาลเพราะถูกกิเลสตัณหา ครอบงำ ไม่รู้จักแยกแยะความผิดถูก ชั่วดี ข่มขืนพระเถรีผู้เป็นพระอรหันต์ จึงทำให้ชีวิตตกต่ำและ ได้รับความทุกข์ทรมานอันร้ายแรงที่สุด คือตกนรกอเวจี เหตุเพราะเป็นคนพาลโดยแท้

๒.๖.๕ พระภิกษุโกกาลิก^{๔๕}

^{๔๕} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๓/๑๕๗-๑๕๘.

พระภิกษุ โภกาลีเกะ เป็นพระภิกษุผู้มีจิตประกอบด้วยโลภะมีความอยากในลาภสักการะ เพราะอาศัยความที่คนทั้งหลายเลื่อมใสในพระอัครสาวก แต่ไม่สำเร็จตามความปรารถนาของตนจึงบริภาษณ์ให้ร้ายพระอัครสาวกด้วยวาจา และยังขอมตนเป็นศิษย์ของพระเทวทัตอีกด้วย เพราะอาศัยความอยากในลาภสักการะอันมีอยู่ในจิตใจ จึงทำให้ปรากฏเป็นคนพาลเพราะอำนาจของอกุศลธรรมมี ความโลภเป็นต้นนี้

ความพิสดารว่า ภายในพรรษาหนึ่ง พระอัครสาวกทั้งสองท่าน ประสงค์จะละหม้ออยู่อย่างเจียม ๆ ทูลลาพระศาสดา ไปถึงที่อยู่ของพระ โภกาลีเกะ ในโกกาลีรัฐ กล่าวกับเธออย่างนี้ว่า โภกาลีเกะ เรากับเธอถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน จักอยู่เป็นผาสูกตลอดไตรมาสนี้ เราขออยู่จำพรรษา ณ ที่นี้ แลเธอตอบว่า ผู้มีอายุ ก็ท่านอาศัยผมแล้วจักอยู่สำราญได้ไหนเล่า พระอัครสาวกตอบว่า ผู้มีอายุ ถ้าเธอไม่บอกแก่ใคร ๆ ว่า พระอัครสาวกอยู่จำพรรษาที่นี่ เราจะพึงอยู่สบาย นี้เราอาศัยเธออยู่เป็นผาสูก เธอถามว่า เมื่อเป็นเช่นนี้ ผมอาศัยท่านพึงอยู่เป็นผาสูกได้อย่างไร ตอบว่า เราจักบอกธรรมจักกล่าวธรรมแก่เธอตลอดไตรมาสนี้ เธออาศัยเราอยู่เป็นผาสูก พระ โภกาลีเกะกล่าวว่า ผู้มีอายุ เชิญท่านอยู่ตามอัชฌาศัยเถิด และได้ถวายเสนาสนะที่สมควรแก่ท่านทั้งสอง พระอัครสาวกทั้งสองพากันอยู่สบายด้วยความสุขในผลสมาบัติ ใคร ๆ มิรู้การที่ท่านพากันอยู่ ณ ที่นี้ ท่านทั้งสองจำพรรษาแล้ว ปวารณาแล้ว ก็พากันบอกพระ โภกาลีเกะนั้นว่า อาวุโส เราอาศัยเธออยู่กันอย่างสบายแล้ว จักพากันไปถวายบังคมพระศาสดา เธอรับคำว่า สาธุ แล้วพาพระอัครสาวกทั้งสองเที่ยวบิณฑบาตในหมู่บ้านใกล้ ๆ พระเถระทั้งหลายกระทำตักขีเสร็จ แล้ว ก็พากันออกจากบ้าน

พระ โภกาลีเกะส่งพระเถระเหล่านั้นแล้วกลับไปบอกคนทั้งหลายว่า อุบาสกทั้งหลาย พวกแกเหมือนเดรัจฉาน ช่างไม่รู้เสียเลยที่พระอัครสาวกทั้งสองอยู่ในวิหารตลอด ๓ เดือน บัดนี้เล่า ท่านก็กลับไปเสียแล้ว คนทั้งหลายพากันกล่าวว่า เหตุไรเล่า พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าจึงไม่แจ้งแก่พวกผมให้ทราบ แล้วพากันถือเกสัช มีเนยใสและน้ำมันเป็นต้น และเครื่องนุ่งห่ม คือผ้าเป็นอันมาก เข้าไปหาพระเถระไว้แล้วต่างกราบเรียนว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ โปรดอภัยแก่พวกกระผมเถิด พระ โภกาลีเกะดำริว่า พระเถระทั้งสองมักน้อยสันโดษ คงไม่รับผ้าเหล่านี้ด้วยตน คงให้แก่เรา จึงไปสู่พระเถระทั้งหลายกับพวกอุบาสกนั่นเอง

พระเถระทั้งสองมิได้รับอะไร ๆ ไว้เพื่อตน ทั้งไม่สั่งให้เขาถวายแก่พระโกกาลิกะ เพราะท่านมุ่งอบรมภิกษุอยู่ พวกอุบาสกพากันอ่อนน้อมว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ เมื่อพระคุณเจ้าไม่รับคราวนี้ ก็นิมนต์มาที่นี้อีกเพื่ออนุเคราะห์พวกกระผม พระเถระเจ้ารับแล้วพากันไปสู่สำนักพระศาสดา

พระโกกาลิกะผูกอาฆาตว่า พระเถระเหล่านี้ เมื่อตนไม่รับ ก็ไม่บอกให้เขาให้แม่แก่เรา ฝ่ายพระเถระทั้งสองพักอยู่ในสำนักพระศาสดาหน่อยหนึ่ง ก็พากันยก ๕๐๐ รูปผู้เป็นบริวารของตน ๆ เทียวจาริกไปกับภิกษุ ๑,๐๐๐ รูป จนถึง โกกาลิกรัฐ พวกอุบาสกเหล่านั้นก็พากันต้อนรับ พาพระเถระไปสู่วิหารนั่นเอง กระทำสักการะใหญ่ทุก ๆ วัน เกศชและเครื่องนุ่งห่ม ก็ผ้าฝ้ายขึ้นมา มากมาย พวกภิกษุผู้ที่มากับพระเถระ พากันเลือกจีวรให้แก่พวกภิกษุที่มาทันเท่านั้น ไม่ได้ให้แก่พระโกกาลิกะ แม้พระเถระก็มีได้บอกให้เธอ

พระโกกาลิกะไม่ได้จีวรก็ด่าตัดพ้อพระเถระว่า สารีบุตรและโมคคัลลานะ ปรรณาน้อย เมื่อก่อนเขาให้ลาภไม่รับ บัดนี้รับเสียจนสิ้นเหลือ ไม่มองดูผู้อื่น ๆ เลย พระเถระทั้งหลายดำริว่า โกกาลิกะประสບอกุศลเพราะอาศัยพวกเรา พร้อมด้วยบริวารพากันออกไป แม้จะถูกหมู่ชนพากันอาราธนาว่า พระคุณเจ้านิมนต์อยู่อีกสักสองสามวันเถิด ก็มีได้ปรรณานจะกลับ

ลำดับนั้น ภิกษุรูปหนึ่งกล่าวว่า อุบาสกทั้งหลาย พระเถระทั้งหลายจักอยู่ได้อย่างไร พระเถระผู้ซิดชอบของพวกท่าน ทนการอยู่ของภิกษุเหล่านี้ไม่ได้ อุบาสกเหล่านั้นพากันไปสู่สำนักของพระโกกาลิกะนั้น กล่าวว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ ได้ยินว่า พระคุณเจ้าทนการอยู่ในสำนักของพระเถระไม่ได้ นิมนต์ไปเถิด ขอรับ จงขอให้พระเถระเจ้าทั้งสองรับขมาแล้วนิมนต์กลับมาหรือไม่เช่นนั้น พระคุณเจ้าจงหนีไปอยู่ที่อื่นเถิด พระโกกาลิกะจำไปอ่อนน้อมพระเถระทั้งหลายด้วยความกลัวพวกอุบาสก พระเถระทั้งหลายต่างกล่าวว่า ผู้มีอายุ เธอจงไปเสียเถิด พวกเราจักไม่กลับละ เธอเมื่อไม่อาจนิมนต์พระเถระให้กลับได้ ก็กลับไปวิหารนั้นแล

ลำดับนั้น พวกอุบาสกพากันถามเธอว่า พระคุณเจ้าข้า พระคุณเจ้านิมนต์พระเถระกลับหรือ ก็กล่าวว่า ผู้มีอายุทั้งหลาย ข้าพเจ้าไม่สามารถนิมนต์ให้กลับได้ ดับนั้น พวกอุบาสกต่างคิดว่า เมื่อภิกษุผู้มีบาปกรรมนี้ยังอยู่ในวิหารนี้ พวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักจักไม่อยู่ พวกเราต้องไล่เธอไปเสียแล้วพากันกล่าวกะเธอว่า พระคุณเจ้าข้า พระคุณเจ้าอย่าอยู่ที่นี้เลย พระคุณเจ้าจะพึงพาอาศัยอะไร ๆ

พวกข้าพเจ้าไม่ได้ละ เธอถูกพวกเหล่านั้นซังน้ำหน้าเสียแล้ว ก็ถือบาตรจีวรไปพระเชตะวัน เข้าเฝ้า พระศาสดากราบทูล ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ท่านพระสารีบุตร ท่านพระโมคคัลลานะมีความปรารถนาลามก ลุอำนาจความปรารถนาลามกเสียแล้ว ลำดับนั้น พระศาสดารับสั่งกะเธอว่า โภกาลี กะ เธออย่าได้กล่าวอย่างนี้เลย จงยังจิตให้เลื่อมใสใน สารีบุตรและ โมคคัลลานะเถิด พระโภกาลี กะกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์มัวเชื่อพระอัครสาวกของพระองค์ ข้าพระองค์ได้เห็น ประจักษ์แล้วว่า พวกนี้ล้วนแล้ว ๆ มีลับลมคมในทุกสิ่งทั้งนั้น แม้พระศาสดาจะตรัสห้ามถึงสามครั้ง ก็คงกล่าวอย่างนั้น แล้วลุกจากอาสนะหลีกไป พอเธอหันไปเท่านั้นทั่วร่างก็เกิดตุ่มประมาณเท่าเมล็ด ผักกาด ค่อยเจริญโดยลำดับ ถึงขนาดมะตูมสุกแล้วแตกน้ำเหลืองและเลือดไหลโรทรมกาย เธอต้อง ระทมเจ็บแสบนอนอยู่ ณ ชุ่มพระทวารพระเชตะวัน

เวลานั้น พรหมโลกก็ได้มีเรื่องเกรียวกราวกันว่า พระอัครสาวกทั้งสอง ถูกพระ โภกาลีกะด่า ลำดับนั้น ตูทิพรหมอุปัชฌาย์ของเธอทราบเรื่องนั้น ดำริว่า จักให้เธอมาพระเถระ ทั้งหลายเสีย จึงมายืนในอากาศกล่าวว่า โภกาลีกะ ท่านทำกรรมหยาบคายนัก ท่านจงให้พระอัคร สาวกเลื่อมใสเถิด เธอถามว่า ผู้มีอายุ ท่านเป็นใครเล่า เราชื่อว่า ตูทิพรหม เธอกลับเอ็ดอามหาพรหม ว่า ผู้มีอายุ ท่านนะพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพยากรณ์แล้วว่า เป็นพระอนาคามีมิใช่หรือ พระผู้มีพระ ภาคเจ้าตรัสไว้แล้วว่า ธรรมดว่า พระอนาคามี มีอันไม่กลับมาจากโลกนั้นเป็นสภาวะ ท่านคงเป็น ยักษ์ที่กองขยะเป็นแน่ ท้าวมหาพรหมนั้น เมื่อมีอายุให้เธอเชื่อถ้อยคำได้ ก็กล่าวว่า ท่านนั่นเองจัก ปรากฏตามคำของท่าน แล้วไปสู่พรหมโลกชั้นสุทธาวาสทันที

ฝ่ายภิกษุโภกาลีกะก็ตายไปบังเกิดในปทุมนรก ท้าวสหัมบดีพรหมรู้ความที่เธอเกิด ในที่นั้นแล้ว จึงกราบทูลแต่พระตถาคต พระศาสดาตรัสเล่าแก่พวกภิกษุ พวกภิกษุเมื่อกล่าวถึง โทษของเธอ พวกสนทนากันใน โรงธรรมสภาว่า ผู้มีอายุทั้งหลาย ได้ยินว่า โภกาลีภิกษุคำพระ สารีบุตรและพระมหาโมคคัลลานะ บังเกิดในปทุมนรกเพราะอาศัยปากของตน พระศาสดาเสด็จมา ตรัสถามว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย บัดนี้พวกเธอนั่งสนทนากันด้วยเรื่องอะไรหนอ เมื่อภิกษุเหล่านั้น กราบทูลให้ทรงทราบแล้วตรัสว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย มิใช่แต่ใน บัดนี้เท่านั้น ที่โภกาลีกะถูกถ้อยคำ คำจัดเสีย เสวยทุกข์เพราะปากของตน แม้ ในกาลก่อน ก็เสวยทุกข์เพราะปากของตนแล้วเหมือนกัน ดังนี้แล้ว จึงทรงนำอดีตนิทานมาแล้วดังต่อไปนี้

ในอดีตกาล เต่าตัวหนึ่งอาศัยอยู่ในสระน้ำแห่งหนึ่งในป่าหิมพานต์ ลูกหงส์ ๒ ตัวไปเที่ยวหากิน ผูกมิตรกับเต่าตัวนั้นเกิดสนิทสนมอย่างแน่นแฟ้น วันหนึ่ง หงส์ถามเต่าว่า “เพื่อนเอ๋ย พวกเราอยู่ในถ้ำทอง ณ ที่ราบแห่งภูเขาชื่อจิตตภูฏ ในป่าหิมพานต์ เป็นสถานที่ที่ที่น่ารื่นรมย์ ไปอยู่กับพวกเราไหม?” เต่าถามว่า “ไปได้อย่างไร?” หงส์ตอบว่า “พวกเราจักพาไป หากท่านรักษาปากได้” เต่าตอบว่า “เพื่อนเอ๋ย ฉันทำได้ พากันไปเถิด” เต่าวิ่งจากท่อนไม้ที่คาบตกลงมาตาย

หงส์ทั้งสองว่า “ตกลง” แล้วให้เต่าคาบท่อนไม้ท่อนหนึ่งส่วนตนคาบปลายท่อนไม้ทั้งสองข้างนั้น บินไปในอากาศ เมื่อพวกเด็กชาวบ้านเห็นหงส์พาเต่าไปอย่างนั้น จึงพูดกันว่า “หงส์ ๒ ตัวใช้ท่อนไม้หามเต่าไป” เต่าอยากจะบอกว่า “ก็สหายทั้งสองพาเราไปเอง เรื่องนี้วงการอะไรของพวกเอ็งเล่า อ้ายพวกเด็กเปรตชั่ว” จึงปล่อยปากจากท่อนไม้ที่ตนคาบไว้ในขณะมาถึงเหนือพระราชนิเวศน์ในนครพาราณสี ตกลงที่พระลานหลวงแตกเป็น ๒ ซีกเพราะหงส์บินด้วยความเร็ว การพูดมากไม่ถูกเวลาให้โทษ

พระศาสดาครั้งทรงนำอดีตนิทานนี้มาแล้ว ทรงแสดงพหุภคาณิชาดก ในทุกนิบาตนี้ ให้พิสดารว่า

เต่าขยับจะอ้าปากตอบ ได้ฆ่าตนแล้วหนอ เมื่อคาบท่อนไม้อยู่ดีๆ มาฆ่าตนด้วยวาจาของตนเสีย ข้าแต่พระองค์ผู้แก้สลักสำประเสริฐในหมู่มนุษย์ คนฉลาดเห็นเหตุนี้แล้ว ควรเปล่งวาจาที่ดีไม่ควรพูดเกินเวลา พระองค์จึงทอพระเนตรเกิด เต่าถึงความพินาศเพราะพูดมาก”แล้วตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ธรรมคาถาภิกษุพึงเป็นผู้สำรวมปาก ประพฤติสม่าเสมอ ไม่ฟุ้งซ่าน มีจิตสงบ” แล้วตรัสพระภาษานี้ว่า ภิกษุใดสำรวมปาก พูดด้วยปัญญา ไม่ฟุ้งซ่านแสดงทั้งอรรถและธรรม ภาษิตของภิกษุนั้นไพเราะคำว่า สำรวมปาก मुखसन्नुतो ชื่อว่าสำรวมปาก เพราะไม่พูดคำว่า “เจ้าชาติชั่ว เจ้าคนไม่ดี” เป็นต้นกับคนชั้นต่ำและคนจัญฑาเป็นต้นคำว่า พูดด้วยปัญญา มนุสฺสกาณิ ผู้มีปกติพูดด้วยปัญญา คำว่า ไม่ฟุ้งซ่าน อนนุทฺธโต ได้แก่ มีจิตสงบ คำว่า แสดงทั้งอรรถและธรรม (อตุลฺลิมมมฺภจฺ ทิเปติ) ความว่า ย่อมแสดงอรรถคือภาษิต และแสดงธรรมคือเทศนา

คำว่า ไพเราะ (มธุริ) ความว่า ภาษิตของภิกษุเห็นปานนั้นไพเราะ ส่วนภิกษุใดยกอรรถมาอย่างเดียว ไม่อ้างพระบาลี หรืออ้างพระบาลีอย่างเดียว ไม่ยกอรรถ หรือไม่อ้างอรรถและพระบาลีทั้ง ๒ อย่าง ภาษิตของภิกษุนั้นหาชื่อว่าเป็นภาษิตที่ไพเราะไม่

จากการกรณีตัวอย่างนี้ ชี้ให้เห็นว่า การพูดใส่ร้ายป้ายสีหรือด่าพระมหาเถระซึ่งเป็นพระอัครสาวกทั้ง ๒ รูป กล่าวได้ว่า พระโกกาลิกเป็นพาลเพราะพูดต่อเสียดเสียดสีผู้อื่นให้ได้รับความเสียหาย ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้พระโกกาลิกได้รับผลกระทบอย่างหนักดังที่ปรากฏในประวัติดังกล่าว

จากตัวอย่างคนพาลที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น เป็นตัวอย่างของคนพาลเพราะปัจจัยภายในเป็นตัวกำหนดให้เป็นคนพาล และคนพาลดังกล่าวล้วนได้รับผลของการเป็นคนพาลคือได้รับผลจากการกระทำที่ตนได้ทำลงไปโดยขาดสติและกระทำกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม อันเป็นไปทางชั่ว และได้รับผลของการกระทำชั่วดังที่ปรากฏตามตัวอย่างดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง

๒.๗ คนพาลเพราะปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกที่ทำให้บุคคลเป็นคนพาล ได้แก่การได้เข้าไปเสพ คบหา อยู่ร่วมกับคนพาล คือมีคนชั่วเป็นมิตร ก็ย่อมถูกชักนำให้ทำความชั่วได้โดยงาน และ การได้เสพสื่อหรือวัตถุอันเป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อมและความเป็นคนพาล ปัจจัยภายนอกเหล่านี้จัดว่าเป็นเหตุที่สำคัญในการที่บุคคลต้องพิจารณาด้วยปัญญาอันแยบคายก่อนจึงเข้าไปเสพ คบหาและสมาคม หากไม่พิจารณาให้รอบคอบก่อนย่อมจะทำให้ถึงความเสื่อมและความวิบัติทั้งปวงได้ในที่สุด

๒.๗.๑ พระองค์ลีมาล^{๕๐}

พระองค์ลีมาล เป็นพระอรหันตสาวกที่มีประวัติ ที่น่าศึกษาและเหมาะแก่การยกเป็นตัวอย่างแก่พุทธศาสนิกชนและผู้ที่มีความสนใจทั้งอดีตชาติและการบำเพ็ญธรรมบารมีของท่านมา โดยลำดับจนถึงชาติสุดท้ายในสมัยพระพุทธเจ้าโคตมะของเรา นี้ โดยการได้ศึกษาชีวประวัติของ

^{๕๐} พ.ธ.อ. (ไทย) ๘/๑๘๕-๑๕๐.

ท่าน เราก็จะทราบได้ว่า การที่องค์ลีมาล ปรากฏ โดยความเป็นจอมโจรผู้โหดร้ายนั้น เพราะได้รับคำแนะนำจากบุคคลผู้เป็นปาปมิตร ซึ่งเป็นผู้อยู่ในฐานะอาจารย์ของตนเองด้วยซ้ำไป

พระองค์ลีมาล เป็นบุตรของนางมันตานีพราหมณ์ และภควพราหมณ์ ผู้เป็นปุโรหิตของพระเจ้าโกศล อยู่ในเมืองสาวัตถี อัศจรรย์ในคืนที่ท่านเกิดนั้น อารุณานาชนิดทั่วพระนครก็เกิดแสงลุกโพล่งขึ้น แม้พระแสงมงคลของพระเจ้าโกศลก็ลุกโพล่งด้วย ทำให้พระราชาทรงเกิดความกลัว บรรทมไม่หลับ เวลานั้นปุโรหิตผู้เป็นบิดาได้ตรวจดูดวงดาวนักษัตรแล้วรู้ว่า มีทารกเกิดในโจโรฤกษ์ (ฤกษ์โจร) เมื่อสว่างแล้วท่านปุโรหิตเข้าไปเฝ้าพระราชแล้วทูลถามถึงการบรรทมสบายหรือไม่ พระราชา ตรัสว่า ฉันหลับสบายแต่ที่ไหนเล่า ท่านอาจารย์ ก็เมื่อคืนพระแสงมงคลของฉันเกิดแสงลุกโพล่ง อาจารย์รู้ไหมว่าจักมีผลเป็นอย่างไรบ้าง ? ปุโรหิต กราบทูลว่า อย่าทรงกลัวเลยพระเจ้าข้า แค่เมื่อคืนทารกเกิดในเรือนของข้าพเจ้า ด้วยอานุภาพของทารกนั้น อารุณต่าง ๆ ทั่วพระนครจึงลุกโพล่งขึ้น พระราชา ตรัสถามว่า เด็กจะเป็นอย่างไรบ้าง ท่านอาจารย์ ? ปุโรหิต กราบทูลว่า ข้าแต่พระมหाराชเจ้า เด็กนั้นจะเป็นโจร พระเจ้าข้า พระราชา ตรัสว่า เขาจะเป็นโจรเที่ยวไปคนเดียว หรือจะเป็นโจรประทุษร้ายราชสมบัติ ปุโรหิต กราบทูลว่า เขาจะเป็นโจรเที่ยวไปผู้เดียวพระเจ้าข้า และเพื่อจะให้พระราชาสบายพระทัย จึงทูลว่า พระองค์จะให้ข้าพระองค์ฆ่าเขาไหมพระเจ้าข้า ? พระราชา ตรัสว่า เมื่อเป็นโจรธรรมดาเที่ยวไปคนเดียว จักทำอะไรได้ เหมือนรวงข้าวสารรวงเดียวอยู่ในนาตั้งหนึ่งพันกรีศ ท่านจงบำรุงเลี้ยงเขาไว้เถาะ

เหตุที่ได้ชื่อว่าอหิงสกะ เมื่อจะตั้งชื่อทารกนั้น จึงคำนึงถึงการที่ดาบอันเป็นมงคลที่วางไว้ ณ ที่นอน ลูกศรที่วางไว้ที่มุม มิดน้อยสำหรับตัดข้าวตอลซึ่งวางไว้ในปูยฝ้าย ต่างลุกโพล่งขึ้นส่องแสง แต่ไม่เบียดเบียนกัน ฉะนั้น จึงตั้งชื่อว่า อหิงสกะ เพราะเหตุที่เกิดมาเบียดเบียนพระทัยของพระราชา ฉะนั้น จึงตั้งชื่อว่า อหิงสกะ (ผู้เบียดเบียน) แต่ภายหลังจึงเรียกชื่อว่า อหิงสกะ (ผู้ไม่เบียดเบียน) เพื่อการแก้เคล็ดให้กุมารน้อยเมื่อเติบโตใหญ่จะได้เป็นผู้ไม่เบียดเบียนตามชื่อตน

อหิงสกะกุมารเมื่อเติบโตแล้ว บิดาก็ได้ส่งให้ไปศึกษาศิลปวิทยาที่เมืองตักกสิลา เขาเป็นศิษย์ที่ถึงพร้อมด้วยวัตรปฏิบัติ เป็นที่รักและเมตตาของอาจารย์และภรรยา จึงทำให้อันตเวทสิกษิษย์ คนอื่น ๆ น้อยใจและไม่พอใจ ทนต่อความรักความเมตตาที่อาจารย์มีต่อ อหิงสกะ ไม่ได้จึงรวมหัวกันคิดหาอุบายในการที่จะทำให้อาจารย์ไม่รัก และไม่ไว้ใจอหิงสกะได้อย่างไร จึงมีผู้เสนอ

ว่า ควรทำให้อาจารย์ไม่ไว้วางใจหิงสกะ ด้วยออกอุบายว่า แบ่งกันเป็น ๓ พวก แล้วบอกแผนการยุยง โดยให้พวกแรกเข้าไปหาอาจารย์ก่อน แล้วพูดว่า “พวกเราได้ยินว่า อหิงสกามาจะประทุษร้ายท่านอาจารย์” เมื่ออาจารย์ได้ฟังอย่างนั้นก็ออกปากไล่ว่า “ออกไปเลย เจ้าพวกถ่อย พวกเจ้าอย่าทำลายลูกของเรา อย่าทำลายความสัมพันธ์ระหว่างเรากับอหิงสกะเลย” พวกเขาก็กล่าวว่า “อาจารย์จะเชื่อหรือไม่ก็ตาม แต่ขอได้โปรดใคร่ครวญก่อนเถิด” พวกที่สองก็เข้าไปหาอาจารย์แล้วพูดเหมือนกับพวกแรกพูด พวกที่สามเข้าไปก็พูดแบบเดิมอีก ราวนี้อาจารย์ทศปาโมกข์ที่เคยหนักแน่นเริ่มหวั่นไหว ไล่ศิษย์ออกไปแล้ว ก็ตกลงใจว่า “พวกเขาต่างแสดงความห่วงใยตัวเรา เห็นจะเป็นเรื่องจริง ครั้นเราจะฆ่ามันทั้ง แต่ว่าถ้าใคร ๆ รู้ว่าเรามาศิษย์ที่อยู่ในสำนักของเรา แล้วใครเล่าจะมาเรียนศิลปะกับเรา เราก็จะเสื่อมลาภ อย่ากระนั้นเลย เราจะบอกกับมันว่ายังมีเรื่องที่เรายังไม่ได้สอน เป็นวิชาที่สำคัญวิชาสุดท้าย ด้วยจะออกอุบายให้ไปไล่ฆ่าคน แล้วก็จะได้ถูกทางการฆ่า” แล้วจึงเรียกอหิงสกะเข้ามาหา แล้วกล่าวว่า “อหิงสกะ เจ้าจะต้องฆ่าคนให้ได้หนึ่งพันคน เจ้าฆ่าได้ครบหนึ่งพันเมื่อไหร่ ก็เป็นอันว่าเจ้าได้สำเร็จศิลปะ ทั้งเป็นการบูชาครูด้วย” อหิงสกะ กล่าวว่า “ข้าแต่ท่านอาจารย์ กระผมเกิดในตระกูลที่ไม่เบียดเบียน กระผมไม่อาจทำเช่นนั้นได้” อาจารย์ ก็ตอกย้ำว่า “เรียนศิลปะแล้วไม่ให้ค่าบูชาครู ศิลปะนั้นก็จะไม่ให้ผลนะพอ”

เมื่ออหิงสกะได้ฟังอาจารย์ กล่าวอย่างนั้นแล้ว ด้วยความไร้กรุณาที่ตนได้สั่งสมไว้แต่ปางก่อน(ชาติที่เป็นยักษ์และเป็นโจร โปริสสารท) จึงจัดอาวุธ ๕ อย่าง ใหญ่ล้าอาจารย์แล้วเข้าไปยังป่าชาลินวัน เขตแคว้นโกศล หลบซ่อนอยู่ในระหว่างเขาสูงใหญ่ ตรงกลางเป็นหนทางใหญ่ ขึ้นไปยืนอยู่บนยอดเขามองเห็นพวกมนุษย์สัญจรไปมา เขาลงไปฆ่าแล้วตัดเอานิ้วมาห้อยอยู่ที่ยอดไม้เพื่อจะนับที่หลัง แต่ก็มีแรงบ้างกาบ้าง มาจิกกินนิ้วมือเหล่านั้น มีนิ้วหล่นลงมาบนพื้นดินเปื้อยเนาไปบ้าง เมื่อเขามานับนิ้วมือเหล่านั้นก็ได้ไม่ครบจำนวนพัน เขาจึงฆ่าคนเพิ่มแล้วตัดนิ้วมือนำมาร้อยด้วยด้ายไว้เป็นพวงคล้องไว้ที่ไหล่ เขาจึงได้สมัญญาว่า องคุลิมาล (ผู้มีนิ้วเป็นมาลัย)

เขาได้ออกมาฆ่าคนตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทำความเดือดร้อนและความหวาดกลัวให้เกิดแก่ผู้คน จนต้องอพยพหนีไปกรุงสาวัตถีเพื่อกราบทูลพระเจ้าปเสนทิโกศลให้ทางการมาปราบโจรองคุลิมาล ในตอนนี้อรรถกถาเถรคาถา กล่าวว่า องคุลิมาลรวบรวมนิ้วได้ ๕๕๕ นิ้ว เขาอยู่เพียง ๑ นิ้วก็จะครบพัน ภัคควพราหมณ์ ได้ทราบข่าวการร้องทุกข์ของประชาชนก็รู้ว่าโจรองคุลิมาลนั้นต้อง

เป็นบุตรของตนแน่ จึงนำข่าวนี้ไปบอกแก่นางมันตานีพราหมณ์ผู้เป็นภรรยา และบอกข่าวที่พระราชจะเสด็จออกไปจับโจรองค์ลีมารแก่นางพราหมณ์ด้วย นางพราหมณ์ จึงกล่าวกับปุโรหิตว่า นายท่านจงรีบไปพาลูกเรามาเถอะ ปุโรหิต กล่าวกับนางพราหมณ์ว่า ไม่กล้าไปเพราะกลัวภัยแต่โจรองค์ลีมาล ด้วยความรักของแม่ที่มีต่อลูก นางพราหมณ์จึงตัดสินใจว่า “ฉันจะไปพาลูกฉันกลับมาเอง” แล้วจึงออกเดินทางไป พระพุทธเจ้าทรงเห็นโจรองค์ลีมาลเป็นสัตว์ที่จะเกิดเป็นภพสุตท้าย

ตอนใกล้รุ่ง พระพุทธเจ้าทรงทราบว่านางพราหมณ์หวังว่าจะไปนำองคฺลีมาลมา ถ้านางไปองคฺลีมาลก็จะฆ่ามารดาเพื่อให้ครบ ๑,๐๐๐ นิ้ว ทรงเห็นว่าโจรเป็นปัจฉิมภพวิคต้ว (สัตว์ผู้เกิดเป็นภพสุตท้าย) ถ้าเราไม่ไปเขาจะเกิดความเสียหาย

ภายหลังเสวยแล้ว ทรงถือบาตรและจีวรด้วยพระองค์เองเสด็จดำเนินไปไกล ๓๐ โยชน์ เพื่อไปรดองคฺลีมาล แม้พวกคนเลี้ยงโคและชวานาจะห้ามปรามตามพระบาลีว่า “ข้าแต่พระสมณะอย่าเดินไปทางนั้น ทางนั้นมีโจรชื่อองคฺลีมาล เป็นคนหยาบช้า มีฝ่ามืออันเปื้อนเลือด ปกใจในการฆ่ามนุษย์ ไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย เขาเช่นฆ่ามนุษย์แล้วเอานิ้วร้อยเป็นพวงห้อยไว้ ข้าแต่สมณะ พวกบุรุษ ๑๐ คนก็ดี ๔๐ คนก็ดี รวมกันเป็นพวกเดินมาทางนี้ บุรุษพวกนั้นก็ถึงถึงความพินาศเพราะมือขององคฺลีมาลโจร” แต่พระองค์ก็ยังไม่เสด็จไปเพียงพระองค์เดียว เพื่อไปรดองคฺลีมาลให้พ้นจากความเสียหายที่กำลังจะเกิดขึ้นด้วยการฆ่ามารดาของตน

เมื่อองคฺลีมาลเห็นมารดาของตนแต่ไกล จึงเงื้อดาบวิ่งเข้าไปด้วยคิดว่า แม้เป็นมารดาเราก็จะฆ่าทันทีให้ครบพัน (ในอรรถกถามีขณิกายว่า โจรคิดว่า “เราฆ่าได้ ๕๕๕ คนแล้ว เดี่ยวเราเห็นใครก่อนก็ฆ่าคนนั้น ทำให้ครบพัน บุษาครูแล้ว โคนผมและหนวด ผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าไปหาบิดามารดา” แล้วออกจากกลางป่าไปยืนรอดูพวกมนุษย์)

ขณะนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระองค์ขึ้นในระหว่างคนทั้งสอง องคฺลีมารเห็นแล้วคิดว่า “จะมีประโยชน์อะไรด้วยการฆ่ามารดาแล้วเอานิ้วมือ มารดาของเราจะมีชีวิตอยู่เกิด เราจะฆ่าสมณะนี้แล้วนำเอานิ้วมือมา” แล้วเงื้อดาบวิ่งตามไปข้างหลังพระพุทธเจ้าผู้กำลังเสด็จดำเนินไป พระบาลี เล่าว่า องคฺลีมาลโจรเห็นพระพุทธเจ้าเสด็จมาแต่ไกลเพียงพระองค์เดียว เขาคิดว่า “นำอัศจรรย์จริงหนอ ไม่เคยมีเลย พวกมนุษย์ ๑๐ คน ๔๐ คน ยังต้องรวมกันเป็นพวกเพื่อเดินผ่านทางนี้ พวกเขาถึงความพินาศด้วยมือเรา แต่สมณะนี้มาคนเดียว ไม่มีเพื่อน คงอยากจะลองคิดกับเราถ้ากระไรเราจะ

มาสมณะนี้” โจรถือดาบและโล่ ผูกสอดแฉ่งธนู ติดตามไปทางพระปฤษภูงก์ (ข้างหลัง) ของ พระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้า ทรงแสดงฤทธิ์ให้โจรองคฺลิมาลได้ไม่ทัน ด้วยทรงแสดงอิทธิภิสังขาร (การปรุงแต่งฤทธิ์ขึ้นทันใด การบันดาลฤทธิ์) โดยการที่องคฺลิมาลจะวิ่งสุดกำลังแล้วก็ยังไม่อาจไล่ทันพระพุทธเจ้าผู้เสด็จไปตามปกติ เมื่อองคฺลิมาลวิ่งไล่อยู่ที่ใดมีความคิดว่า “น่าอัศจรรย์จริง ไม่เคยมีเลย เมื่อก่อน ช้างกำลังวิ่ง ม้า รถม้า เนื้อที่กำลังวิ่ง เราก็ยังวิ่งไล่ตามจับได้ แต่ตอนนี้เราวิ่งจนสุดกำลัง ยังไม่อาจทันสมณะนี้ซึ่งเดินไปตามปกติ” เขาจึงหยุดยืนอยู่กล่าวว่า “จงหยุดก่อนสมณะ จงหยุดก่อนสมณะ” พระพุทธเจ้าตรัสว่า “เราหยุดแล้ว องคฺลิมาล ท่านเล่า จงหยุด”

องคฺลิมาลคิดว่า “พวกสมณศากยบุตรมักเป็นคนพูดจริง ปฏิญญาจริง ทำไมสมณะรูปนี้เดินไปอยู่แต่ ๆ แต่พูดว่าเราหยุดแล้วองคฺลิมาล ท่านเล่า จงหยุดเถิด ถ้าอย่างไร เราพึงถามสมณะรูปนี้ดู”

องคฺลิมาลทูลถามด้วยกาลาว่า “คุณก่อนสมณะ ท่านกำลังเดินไป แต่กล่าวว่าเราหยุดแล้ว และท่านยังไม่หยุดกล่าวกับข้าพเจ้าผู้หยุดแล้วว่าไม่หยุด คุณก่อนสมณะข้าขอถามเนื้อความนี้กับท่าน ท่านหยุดแล้วเป็นอย่างไร ที่ว่าข้าพเจ้ายังไม่หยุดแล้วคืออย่างไร”

พระพุทธเจ้าตรัสอธิบายว่า “คุณก่อนองคฺลิมาล เราวางอาชญา (เครื่องมือในการฆ่า) ในสรรพสัตว์ได้แล้ว จึงชื่อว่าหยุดแล้วในกาลทุกเมื่อ ส่วนท่านไม่สำรวม (ไม่มีความกรุณา) ในสัตว์ทั้งหลาย เพราะฉะนั้น เราจึงชื่อว่าหยุดแล้ว แต่ท่านยังไม่หยุด”

เมื่อองคฺลิมาลได้ฟังแล้วเกิดความปีติโสมนัสว่า พระสมณะนี้คือพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นเพราะเคยได้ยินกิตติศัพท์ของพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ประกาศคุณตามความเป็นจริง ผู้ทรงทำชาวโลกทั้งปวงให้เอิบอาบอยู่ คุณน้ำมันเอิบอาบอยู่บนพื้นน้ำ ฉะนั้น

เหตุสมบัติ (บารมีถึงพร้อม) และญาณของเขถึงความแก่กล้าแล้ว จึงคิดว่าการบันลือลีลาทาทใหญ่ นี้ จะเป็นการบันลือของใครไปไม่ได้ นอกจากพระสมณโคดม ตัวเราเป็นผู้ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้แสวงหาคุณใหญ่ทรงเห็นแล้ว จึงเสด็จมาเพื่อสงเคราะห์เรา จึงกราบทูลว่า “คุณก่อนสมณะ นานจริงหนุ ทำเป็นผู้ที่เทวดาและมนุษย์บูชาแล้ว เป็นผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ เสด็จ

มาถึงป่าใหญ่เพื่ออนุเคราะห์ข้าพระองค์ ข้าพระองค์นั้นจะเลิกทำบาป เพราะฟังคำถ้อย
ประกอบด้วยธรรมของพระองค์”

จบแล้วองค์ลีมาลได้ทั้งคาบและอาวุธทั้งหมดลงในหวลึง มีหน้าผาชัน ถวายบังคม
พระบาททั้งสองของพระสุคตแล้ว กราบทูลขอบรรพชา กับพระสุคต ณ ที่นั่นเอง

พระพุทธเจ้าทรงประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทา แก่องค์ลีมาล ด้วยพระดำรัสว่า “ท่านจง
เป็นภิกษุมาเถิด” พระพุทธดำรัสนี้ทำให้่องค์ลีมาล โจรดำรงอยู่ในภาวะภิกษุ แล้วเสด็จ โดยมี
พระองค์ลีมาลติดตามไปข้างหลัง(ปัจฉาสมณะ) เสด็จจาริกไปทางพระนครสาวัตถี ถึงแล้วโดยลำดับ

พระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ในพระเชตวัน กรุงสาวัตถี แม้พระองค์ลีมาลก็อยู่ ณ ที่นั้น
พระเจ้าปเสนทิโกศล จัดเตรียมกำลังพล ออกจากพระนครสาวัตถี ด้วยกระบวนม้าประมาณ ๕๐๐ ตัว
เสด็จเข้าไปทางพระเชตวัน เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าถึงที่ประทับ ทรงดำริว่า “ถ้าพระพุทธเจ้าทรงถาม
ว่ากพลออกมาเพราะเหตุอะไร ? เราจักทูลว่า พระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ทรงสงเคราะห์ข้าพระองค์
ด้วยประโยชน์ในสัมปรายภพ(ภพภายหลัง) อย่างเดียวเท่านั้น แม้ประโยชน์ในปัจจุบันก็ทรง
สงเคราะห์ด้วย ถ้าเราจะมีชัย พระพุทธเจ้าก็จะทรงนิ่งเฉย ถ้าเราจะแพ้ก็จะตรัสว่า มหาบพิตร
ประโยชน์อะไรด้วยการเสด็จมาปรารภโจรเพียงคนเดียว แต่นั่นคนก็จะเข้าใจว่าเราเสด็จออกจับโจร
แต่ถูกพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงห้ามเสีย เราก็จะพันข้อครหา พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า “ดูก่อน
มหาบพิตร พระเจ้าแผ่นดินมคธพระนามว่าพิมพิสาร ทรงทำให้พระองค์ทรงขัดเคืองหรือ หรือว่าเจ้า
ลิจฉวีเมืองเวสาลี หรือว่าพระราชาก็เป็นปฏิปักษ์อื่น?”

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า “ไม่มีพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใดทำให้หม่อมฉันขัด
เคืองเลยแต่ในแคว้นแคว้นของหม่อมฉัน มีโจรชื่อองค์ลีมาล”

พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า “ดูก่อนมหाराช ถ้ามหาบพิตรทอดพระเนตรเห็นองค์ลีมาล
ปลงผมและหนวด นุ่งผ้ากาสาเย ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เว้นการฆ่าสัตว์ เว้นการลักทรัพย์
เว้นการพูดเท็จ ถนอมอาหารหนเดียว ประพฤติพรหมจรรย์ มีศีล มีกัลยาณธรรม มหาบพิตรจะทรง
กระทำอย่างไรกับเขา?” พระราชาตรัสตอบว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันจะไหว้ ลูกรับ เชื่อ
เชิญให้นั่ง แล้วบำรุงด้วยปัจจัย ๔ ทั้งจัดการรักษาป้องกันคุ้มครองให้อย่างเป็นทางการ ข้าแต่พระองค์

ผู้เจริญ แต่องค์กุลีมาลโอรสนั้น เป็นคนทูลดี มีปาปกรรม จักมีความสำรวมด้วยศีลเห็นปานนั้น ได้แต่ที่ ไหน?” ขณะนั้นพระองค์กุลีมาลนั่งอยู่ไม่ไกล พระพุทธเจ้าจึงทรงยกพระหัตถ์ขวาขึ้นชี้ แล้วตรัสบอกพระราชว่า “มหาบพิตร นั้นองค์กุลีมาล” พระราชาทอดพระเนตรแล้วทรงเกิดความกลัว ทรงหวาดหวั่น มีพระโลมชาดิชูชัน

พระพุทธเจ้าทรงทราบแล้วตรัสตอบว่า “อย่าทรงกลัวเลยมหาบพิตร อย่าทรงกลัวเลย มหาบพิตร ภัยจากองค์กุลีมาลนี้ไม่มีแก่มหาบพิตรหรอก” แล้วพระราชตรัสถามถึงโคตรของพระองค์กุลีมาล แล้วมีพระดำรัสถวายอุปฐากด้วยปัจจัย ๔ แก่พระองค์กุลีมาล ด้วยพระดำรัสว่า “ท่านผู้เจริญ ขอพระผู้เป็นเจ้ากัศมณดานิบุตร จงอภิรมย์เถิด ข้าพเจ้าจะชวนชวายนปัจจัย ๔ แก่พระผู้เป็นเจ้าเอง” พระองค์กุลีมาลท่านถือธุดงค์อยู่ป่าเป็นวัตร เทียบวิณชาตเป็นวัตร ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ถือจีวร ๓ ผืนเป็นวัตร จึงถวายพระพรว่า “อย่าเลย มหาบพิตร ไตรจีวรของอาตมาภาพบริบูรณ์แล้ว”

จากกรณีตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นว่า พระองค์กุลีมาลนั้น ก่อนที่จะเข้ารับบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ท่านเป็นโจรเที่ยวฆ่าคนบริสุทธิ์ตั้งมากมาย ทั้งนี้ เพราะได้รับคำยุยงส่งเสริมให้กระทำในสิ่งที่ไม่สมควร อาจเป็นเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์และเป็นเพราะสมคบกับคนพาล อันเป็นปัจจัยภายนอกซึ่งมีอิทธิพลส่งผลให้องค์กุลีมาลเป็นโจร จิตใจเหี้ยมโหดไปที่สุดในที่สุดท้ายแล้วองค์กุลีมาลได้พบบัณฑิต เสวนากับบัณฑิต จึงทำให้ชีวิตของท่านในบั้นปลายกลับกลายเป็นชีวิตที่มีคุณค่า ดังนั้น คนพาลเพราะปัจจัยภายนอกนั้น สามารถกลับเป็นคนดีได้ ดังเช่น พระองค์กุลีมาล

๒.๗.๒ พระเจ้าอชาตศัตรู^{๕๐}

พระเจ้าอชาตศัตรูเป็นตัวอย่างบุคคลที่ถูกชักนำให้มีความเห็นผิด จนเป็นเหตุให้ตั้งตนอยู่โดยความเป็นผู้ถูกครอบงำด้วยอวิชา คือความเขลาเบาปัญญาของตน ที่หลงเชื่อพระเทวทัตผู้เป็นปาปมิตร ที่แนะนำให้ทำกรรมมีประการต่าง ๆ จนถึงขั้นการทำปิตุฆาต และเป็นเหตุให้พระองค์เสื่อมจากคุณคือการได้บรรลुरुธรรมของตนเป็นที่สุด แต่ภายหลังที่สำนึกได้ก็ถึงพระรัตนตรัยเป็น

^{๕๐} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๘/๒๐๑-๒๐๔.

สธนะและเป็นปुरुชนผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยมากกว่าใครๆทั้งปวง ดั่งนัยที่ปรากฏตามประวัติของท่านดังนี้

พระเจ้าอชาตศัตรูเป็นพระโอรสของพระเจ้าพิมพิสารและพระมเหสีโกศลเทวี พระเจ้าแผ่นดินแห่งแคว้นมคธ ความว่า พระเจ้าอชาตศัตรูเมื่อยังอยู่ในพระครรภ์ พระเทวีเกิดการแพ้ท้องถึงขนาดว่ามีพระคำรียอกที่จะดื่มพระโลหิตจากพระพาทาข้างเบื้องขวาของพระราชา เมื่อมีพระคำรียอกนี้การแพ้ท้องก็เกิดขึ้นอย่างหนัก จนมีพระวรกายชুবมอมผิวพรรณซีดลง จนพระราชาตรัสถามว่าเป็นเพราะเหตุไรพระเทวีจึงมีพระวรกายชুবมอมและผิวพรรณซีดผดไป ฝ่ายพระมเหสีไม่ประสงค์จะบอกความคำรียอกของพระองค์ให้พระราชาทรงทราบ แต่ในที่สุดก็ทรงถูกรบเร้าจนต้องบอกคำรียอกแก่พระราชา เมื่อพระราชาทรงทราบด้วยความรักพระมเหสีและพระโอรสในพระครรภ์ จึงให้หม่อมเอามีดทองกรีดพระพาทาแล้วรองพระโลหิตด้วยจอกทองคำเจ็ดถ้วยน้ำแล้วให้พระนางดื่ม เหล่าโหราจารย์ทั้งหลายได้ทราบข่าวดังนั้นจึงพากันพยากรณ์ว่า “พระโอรสในครรภ์องค์นี้จักเป็นศัตรูแก่พระราชา พระราชาจักถูกพระโอรสนี้ปรงพระชนม์”

พระเทวีทรงทราบข่าว ดังนั้น จึงมีพระประสงค์จะทำลายครรภ์ให้ตกไปด้วยการเสด็จไปสู่พระราชอุทยานให้บีบครรภ์บ่อย ๆ แต่ครรภ์ก็ไม่ตกไป จนพระราชาทรงทราบความนั้นจึงตรัสห้ามพระเทวีไม่ให้กระทำเช่นนั้น ด้วยเกรงต่อโทษอันใหญ่จักมีต่อพระองค์และมเหสีและปรากฏไปทั่วชมพูทวีป จึงสั่งให้อารักขาพระเทวีและพระโอรสเป็นอย่างดีจนถึงกาลคลอด พระเทวีทอดพระเนตรเห็นพระโอรสก็เกิดความรักพระโอรส ฉะนั้นจึงไม่อาจฆ่าพระโอรสได้ เมื่อพระโอรสเจริญวัยขึ้นได้ทรงรับการเลี้ยงดูเป็นอย่างดี พระโอรสเป็นผู้มีพระปรีชาสามารถ เป็นอย่างยิ่งและพระราชาก็ได้พระราชทานตำแหน่งอุปราชแก่พระโอรส ด้วยพระกุมารอชาตศัตรู ยังทรงพระเยาว์ จึงถูกพระเทวทัตผู้หวังลาภสักการะและความเป็นใหญ่หลอกลวงให้หลงเลื่อมใสด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ของตน ด้วยการออกอุบายให้พระโอรสทำการปลงพระชนม์พระบิดาด้วยวาจาว่า “ดูก่อนกุมาร เมื่อก่อนพวกมนุษย์มีอายุยืน แต่เดี๋ยวนี้มีอายุน้อย ดูก่อนกุมารถ้าอย่างนั้นพระกุมารพระองค์จงปลงพระชนม์พระบิดาเสียแล้วเป็นพระราชา อาตมาภาพจักปลงพระชนม์พระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วจักเป็นพระพุทธเจ้า” แล้วส่งพระกุมารไปเพื่อปลงพระชนม์พระบิดา พระกุมารหลงเชื่อ ว่า พระผู้เป็นเจ้าเทวทัตมีอำนาจมาก สิ่งที่พระเทวทัตไม่รู้แจ้งไม่มี จึงเหินบกฤษที่พระอูระ มุ่งจะ

ฆ่าพระบิดาในเวลากลางวันแสด ๆ แต่เพราะมีความหวาดกลัวหวั่นสะอึกตื่นตื่น เข้าไปในพระราชฐาน ทำอาการแปลก ๆ จึงถูกพวกอำมาตย์จับได้ และได้ปรึกษากันพิจารณาโทษว่า พระกุมารและพระเทวทัตพร้อมภิกษุพวกพระเทวทัตจะต้องถูกประหาร จึงพากันเข้าไปกราบทูลพระราชินีเพื่อขอพระราชทานลงพระราชอาชญา แต่พระราชินีไม่ทรงลงราชอาชญา กลับทำการลดตำแหน่งพวกอำมาตย์ผู้ประสังข์จะให้ลงพระราชอาชญาแล้วแต่งตั้งพวกไม่ประสังข์ให้ลงพระราชอาชญาให้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น แล้วตรัสถามถึงความประสังข์ของพระกุมาร จึงได้ทราบความว่า พระโอรสต้องการราชสมบัติ จึงทรงพระราชทานพระราชสมบัติให้พระโอรส

เมื่อพระราชมารดาได้ราชสมบัติแล้วก็ได้ไปแจ้งข่าวแก่พระเทวทัต ว่าความปรารถนาของเราสำเร็จแล้ว แต่พระกุมารก็ถูกพระเทวทัตลวงให้ทำการฆ่าพระบิดาให้ตายแบบตัดรากถอนโคนเป็นรอบที่สอง แต่พระกุมารก็ท้วงว่า “พระบิดานั้นไม่ควรฆ่าด้วยศาสตรามิใช่หรือ” พระเทวทัตจึงแนะนำให้ฆ่าด้วยการตัดพระกระยาหาร พระราชมารดาจึงสั่งให้เอาพระบิดาใส่เข้าไปในเรือนอน โดยสั่งไม่ให้ใครเยี่ยมยกเว้นพระมารดาพระองค์เดียว เมื่อเวลาผ่านไปพระราชินียังคงดำรงพระชนม์อยู่เพราะพระมารดาทรงซ่อนภัตตาหารเข้าไปถวายในเวลาเยี่ยมด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ซ่อนไว้ในชามพก ซ่อนไว้ในที่พระเมาลี และซ่อนไว้ในฉลองพระบาท ในที่สุดพระกุมารก็ทราบความโดยลำดับ จึงสั่งห้ามไม่ให้พระมารดาทรงฉลองพระบาทเข้าเยี่ยม แต่กระนั้นพระเทวทัตก็ทรงสนานพระวรกายด้วยน้ำหอม แล้วทาพระวรกายด้วยอาหารมีรสอร่อย ๔ อย่าง แล้วทรงห่มพระภูษาเข้าเยี่ยมพระราชินีทรงเลียพระวรกายของพระเทวทัตทั้งพระชนม์อยู่ได้ พระกุมารก็ตรัสถามและทราบความนั้นอีกจึงสั่งห้ามพระมารดาเข้าเยี่ยม แต่นั้นมาพระราชินีไม่มีภัตตาหารเสวย ดำรงพระชนม์อยู่ด้วยสุขประกอบด้วยมรรคผล (เพราะพระองค์เป็นพระโสดาบัน) ด้วยวิธีการเดินจงกรม พระวรกายของพระองค์ก็กลับเปล่งปลั่งขึ้น พระกุมารตรัสถามถึงความมีพระชนม์ชีพของพระราชินีทรงทราบความนั้น จึงดำริที่จะตัดการเดินจงกรมด้วยทรงสั่งบังคับนายช่างกลบกทั้งหลายให้ทำการผ่าพระบาทของพระบิดาแล้วเอาน้ำมันสนผสมเกลือทาแล้วจงย่ำด้วยถ่านไม้ตะเคียนซึ่งคิดไปๆไม่มีเปลว แล้วก็ส่งพวกนายช่างกลบกเหล่านั้นเข้าไปหาพระราชินี ฝ่ายพระเจ้าพิมพิสารเมื่อถูกช่างกลบกทำการตาม โองการของพระเจ้าอชาตศัตรู ก็ทนต่อทุกขเวทนาไม่ได้จึงสวรรคตไปได้เกิดเป็นยักษ์ชื่อชนวสกะเป็นผู้รับใช้ท้าวมหาสวรรณในเทวโลกชั้นจาตุมหาราช

ในวันนั้นเอง พระโอรสของพระเจ้าอชาตศัตรูก็ประสูติ พระเจ้าอชาตศัตรูจึงได้รับข่าว ๒ อย่างในวันเดียวกันนั้นคือ การประสูติของพระโอรส และการสวรรคตของพระบิดา ด้วยความที่ พวกอำมาตย์ทั้งหลายได้ปรึกษากันแล้วจึงได้กราบทูลข่าวการประสูติของพระโอรสแก่พระเจ้าอชาตศัตรูก่อนจึงทำให้พระองค์มีความรักลูกเกิดขึ้นแม้ไปยังพระวรกายจดเชื้อในกระดูก ในขณะที่นั้นพระองค์ได้รู้ซึ่งในคุณสมบัติของพระบิดาว่าแม้เมื่อเราเกิดพระบิดาของเราก็คงเกิดความรักอย่างนี้ เหมือนกัน จึงรีบมีคำสั่งให้ไปปล่อยพระบิดา พวกอำมาตย์จึงทูลข่าวการสวรรคตของพระบิดาให้ ทรงทราบ พระองค์ทรงกันแสงเข้าไปเฝ้าพระมารดา ได้ทรงทราบความรักที่พระบิดาทรงมีต่อพระองค์อย่างยากที่จะหาสิ่งใดเปรียบ จึงทรงกันแสงคร่ำครวญเป็นอย่างยิ่ง แล้วจัดถวายพระเพลิง พระศพพระบิดาอย่างยิ่งใหญ่

ฝ่ายพระเทวทัตยังไม่สิ้นความพยายามเข้าไปทูลขออนายมัจฉานุ และขอให้พระเจ้าอชาตศัตรูปปล่อยช้างนาฬาคีรีเพื่อปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า แม้การกระทำด้วยตนเองก็ไม่สำเร็จ จนเสื่อมจากลาภสักการะ กระทำสังฆเภท จนความปรากฏแก่คนทั้งปวง จึงถึงการล้มป่วยอย่างรุนแรง

ส่วนพระเจ้าอชาตศัตรูกายหลังได้สำนึกจึงเข้าไปเฝ้าพระศาสดาได้ฟังพระธรรมเทศนา และได้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ แต่ก็ไม่ได้ดวงตาเห็นธรรมเพราะอุกกรรมคืออนันตริยกรรมเป็นเครื่องกั้นไว้ แต่พระเจ้าอชาตศัตรูก็เป็นปุถุชนผู้มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยมากที่สุดกว่าทุกคน เป็นผู้เก็บรักษาพระบรมสารีริกธาตุ เป็นพระราชผู้ทรงอุปถัมภ์การทำปฐมสังคายนา และในอนาคตกาลจักได้เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ด้วยผลบุญที่ได้ทรงทำต่อพระรัตนตรัยในภพนี้

กรณีตัวอย่างนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า พระเจ้าอชาตศัตรูเป็นคนพาลเพราะถูกปัจจัยจากภายนอกครอบงำพระทัย จนทำให้เกิดความเห็นผิด กล่าวคือ คบคนพาลดังเช่นพระเทวทัต จึงกลายเป็นคนพาลไปด้วย แต่ไม่ได้เป็นพาลมาโดยกำเนิด เป็นเพราะปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลมากกว่า

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างของคนพาลที่ได้นำมาเสนอเพื่อเป็นอุทาหรณ์โดยความเป็นบุคลาธิษฐาน ของคนพาลประเภทต่าง ๆ ที่ปรากฏและเราสามารถที่จะสังเกตและพิจารณาได้ ด้วยการสังเกตจากชาติกำเนิด คือการถือกำเนิดจากตระกูลแห่งคนพาล โดยตรงหรือด้วยอำนาจแห่งวิบากกรรมแต่อดีตชาติ ที่นำมาสู่กำเนิดและสถานภาพในภพปัจจุบันของบุคคลนั้น ๆ การอยู่ร่วมหรือการได้รับการเลี้ยงดู การสั่งสอนมาจากครอบครัวหรือสำนักของคนพาลผู้มีทิฐิฝืดมีความ

ประพจน์ทวาริตด้วยกาย วาจา และใจ เป็นปกติ ด้วยอำนาจของอวิชา และอสังกรรมทั้งปวงมี
อกุศลมูลทั้ง ๓ ประการ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นสมุฏฐานการคิด การพูด การ
กระทำที่นำไปสู่ความเป็นคนพาลและปรากฏโดยความเป็นคนพาลโดยประเภทต่าง ๆ ดังที่ได้ยกมา
เป็นอุทาหรณ์ให้ได้ศึกษาและทราบโดยทั่วกันดังแสดงมาแล้วนี้

บทที่ ๓

ผลกระทบจากการคบคนพาลในพระสูตรต้นปิฎก

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากการคบคนพาลที่มีต่อบุคคล ด้านสถานภาพ และหน้าที่ ผลกระทบต่อการงาน ต่อการเลี้ยงชีพ ต่อความสุข ด้านจริยธรรม พรหมจรรย์ คุณธรรม ผลกระทบต่อสังคม ครอบครัว และพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นลำดับต่อไป

๓.๑ ความนำ

ผลกระทบจากการคบคนพาลที่มีต่อบุคคลสังคมและพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคล คบหาหรือสมาคมด้วยกับคนพาล ย่อมนำตนให้เข้าสู่ความเดือดร้อน ความทุกข์ และเสื่อมจากธรรมดี มีอธิบายคือทุกติเป็นที่ไปในเบื้องหน้า เพราะภัยอุปัทวะและอุปสรรคทั้งหลาย ย่อมเกิดจากคนพาล เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อตรัสบอกถึงบุคคลที่ไม่ควรคบก่อน จึงตรัสว่า “การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต” ว่าเป็นมงคลในชีวิตเป็นเบื้องต้น

ความจริง คนพาลทั้งหลายไม่ควรคบ ไม่ควรเข้าใกล้ เหมือนทางที่ควรเว้น เพราะผลกระทบจากการคบคนพาลนั้นย่อมห้กรานประโยชน์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า คนพาลย่อมยังตน และเหล่าคนที่ทำตามคำของตนให้พินาศด้วยความเห็นที่ตนถือไว้ไม่ดี ดังเรือนที่ถูกไฟไหม้ ดังความแห่งพระคาถาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย ไฟลามจากเรือนไม้้อหรือเรือนหญ้า ย่อมไหม้แม้เรือนยอด ซึ่งฉาบไว้ ทั้งข้างนอกข้างใน กันลมได้ ลงกลอนสนธิ ปิดหน้าต่างไว้ ฉนใด ภิกษุทั้งหลาย ภัยทุกชนิด ย่อมเกิด ฉนนั้นเหมือนกัน ภัยเหล่านั้นทั้งหมดเกิดจากคนพาล ไม่เกิดจากบัณฑิต อุปัทวะทุกอย่างย่อมเกิด ฯลฯ อุปสรรคทุกอย่างย่อมเกิด ฯลฯ ไม่เกิดจากบัณฑิต ภิกษุทั้งหลาย ฉนนั้นแลพาลเป็นภัย บัณฑิตไม่เป็นภัย พาลอุปาทว์ บัณฑิตไม่อุปาทว์ พาลเป็นอุปสรรค บัณฑิตไม่เป็นอุปสรรคฉนนี้

ดังนั้น ผลกระทบจากการคบคนพาลจึงปรากฏต่อบุคคลผู้คบหาทั้ง โดยความเป็น ส่วนตัว ครอบครัว สังคม ประเทศชาติและพระพุทธศาสนา โดยความเป็น ไปทั้งด้านนามธรรมและ รูปธรรม เป็นเหตุให้บุคคลเสื่อมจากความดี กุศลธรรม กรรมดี ลาภ สักการะ ความสุข สุขคติ และ

พระนิพพานเป็นที่สุด เพราะเหตุแห่งการคบคนพาล ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากการคบคนพาลนั้นมีเหตุปัจจัยหลายประการ ดังจะได้กล่าวถึงเป็นลำดับ

๓.๒ ผลกระทบจากการคบคนพาลที่มีต่อบุคคล

คนพาลเป็นผู้ประกอบด้วยอกุศลกรรมบถมีปาณาติบาต เป็นต้น ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้ประพฤติ ปฏิบัตินั้น เสื่อมจากความสุขทั้ง ๒ ประการ อันเป็นประโยชน์ในโลกรี้และโลกหน้า ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เมื่อผู้ใด คบหาหรือสมาคม อยู่ร่วมด้วยกับคนพาล ผู้มีปกติคิดชั่ว พุดชั่ว และทำชั่ว ย่อมทำตนให้ถึงความลำบากด้วยกาย ใจ และเข้าถึงความเป็นคนพาล นำมาซึ่งความเสื่อมต่อสถานภาพของตนโดยความความเป็นผู้ที่มีความบกพร่องในการทำหน้าที่ของตนไม่ถึงพร้อมและบริบูรณ์ ส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงาน การเลี้ยงชีพและความสุขที่จะพึงได้รับ อันส่งผลกระทบต่อบุคคล

๓.๒.๑ ผลกระทบที่มีต่อบุคคลด้านสถานภาพและหน้าที่

บุคคลทุกคนย่อมมีสถานภาพและหน้าที่ในชีวิตของตนที่แตกต่างกันตามสถานะทางสังคม คือความเป็น บิดามารดา บุตรีธิดา สามีภรรยา อาจารย์ลูกศิษย์ นายกับบ่าว สมณพราหมณ์ และศาสนิก เป็นต้น สถานทางสังคมนี้ ย่อมถึงความเจริญหรือความเสื่อมด้วยการประพฤติตัวและปัจจัยแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกันของบุคคลและสถานภาพนั้น ๆ ด้วยการทำหน้าที่ของแต่ละคนให้ถึงพร้อมและสมบูรณ์ เมื่อบุคคลทำหน้าที่ของตนไม่ถูกต้องและสมบูรณ์ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุที่มาจากตนเองหรือสาเหตุมาจากบุคคลภายนอก คือปาปมิตร คนชั่ว หรือคนพาล ที่ตนคบหาหรือสมาคม หรืออยู่ร่วม ย่อมนำตนเข้าถึงความเดือดร้อน ภัยอันตรายและความฉิบหาย ด้วยความเสื่อมจากประโยชน์ทั้งในภพนี้และภพหน้า

๑) ผลกระทบที่มีต่อสถานภาพความเป็นบิดามารดาที่ดี

เมื่อบุคคลเป็นผู้ที่ผู้ตั้งตนอยู่ด้วยความประมาทแม้มีสถานเป็นบิดามารดา ย่อมถึงความเสื่อมโดยฐานะของตน คือเสื่อมจากคุณธรรมของคนผู้เป็นบิดามารดาที่ดี โดยฐานะพระพุทธเจ้า ตรัสว่า “พรหมมาติ มาตาปิตโร ปุพฺพาวจริยาติ วุจฺจเร อาหุเนยฺยา จ ปุตุตฺตานํ ปชายอนุกมฺปกา”^๒ “พ่อแม่เป็นพระพรหมของบุตรเพราะมีพรหมวิหารธรรม ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา

^๒ พุ.ชา.สตุตติ. (ไทย) ๒๗/๖๘/๖๒.

และอุเบกขาพ่อแม่เป็นครู อาจารย์คนแรกของบุตร เพราะสั่งสอนอบรมกิริยามารยาทให้ลูกก่อนใครอื่น พ่อแม่เป็นผู้ควรแก่วัตถุที่ถูกนำไปบูชา เป็นพระอรหันต์ของลูก พ่อแม่เป็นผู้อนุเคราะห์บุตรเลี้ยงดูลูกจนเติบโตใหญ่ ๆ” คุณธรรมของความเป็นพ่อแม่ดังกล่าวนี้ ย่อมถึงความเสื่อมไปเมื่อบุคคลคบหาหรือสมาคมและอยู่ร่วมด้วยกับคนพาลและปรากฏโดยความเป็นคนพาลย่อมทำให้เสื่อมจากฐานะและหน้าที่ของความเป็นพ่อแม่ที่ดี เพราะความเป็นผู้บกพร่องในคุณธรรมและทำหน้าที่โดยประการต่อไปนี้

- ก. เป็นผู้เสื่อมจากพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
- ข. เป็นผู้ไม่สามารถทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่ดีต่อบุตรธิดา ทั้งทาง กาย และใจ
 ๑. ไม่ห้ามปรามลูกไม่ให้ทำชั่ว
 ๒. ไม่แนะนำให้ทำความดี
 ๓. ไม่ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาศิลปวิทยา
 ๔. ไม่ช่วยเหลือดูแลเลือกคู่ครองที่เหมาะสมให้แก่ลูก
 ๕. ไม่จัดแบ่งทรัพย์มรดกให้ในสมัยอันควร
 ๖. ไม่สามารถชักนำให้ลูกเข้าวัดเพื่อศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า
 ๗. ไม่สามารถชักนำให้ลูกได้ไหว้พระฝีกสมาธิภาวนา
 ๘. ไม่สามารถชักนำให้ลูกทำบุญ รักษาศีล
 ๙. ไม่สามารถชักนำให้ลูกได้ศึกษาและปฏิบัติธรรม
 ๑๐. ไม่สามารถชักนำลูกให้บวชในพระพุทธศาสนา

ความบกพร่องโดยคุณธรรมและการทำหน้าที่ของบิดามารดา โดยประการดังกล่าวมาแล้วนี้ย่อมทำให้เกิดความเสื่อมเสียและความทุกข์ทั้งส่วนตนและครอบครัวและสังคม

๑. พ่อแม่ย่อมได้รับความโทมนัสและเสียใจ
๒. ครอบครัวย่อมประสบแต่ความทุกข์เดือดร้อน
๓. เป็นเหตุให้สังคมวุ่นวายไม่สงบสุข

๒) ผลกระทบที่มีต่อสถานภาพความเป็นลูกที่ดี

เมื่อบุตรธิดาไม่ได้รับความรัก ความเมตตา และการดูแลเลี้ยงดูเอาใจใส่ตลอดถึงการอบรมสั่งสอนด้วยดีจากบิดามารดา ย่อมเป็นผู้ไม่มีความสำนึกรักและอยากจะทำบุญคุณของบิดามารดา เพราะเหตุที่เกิดจากความเป็นผู้มีความเห็นผิดด้วยตนหรือการได้รับอิทธิพลจากการคบ

หาด้วยกับคนพาลเป็นมิตรทำให้มีความเห็นผิดจากคลองธรรม ดำรงตนอยู่โดยความเป็นผู้บกพร่อง
ในหน้าที่ความเป็นลูกที่ดี ดังนี้

๑. ไม่เลียดบิดามารดาตอบแทนบุญคุณท่านเมื่อมีโอกาส
๒. ไม่ชวนชวายเป็นการช่วยเหลือกิจการงานอาชีพของพ่อแม่
๓. ไม่รักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูล
๔. ประพฤติตนไม่สมควรที่จะรับทรัพย์มรดกจากพ่อแม่
๕. ไม่ดูแลเมื่อยามพ่อแม่เจ็บไข้ ได้ป่วย
๖. เมื่อบิดามารดาล่วงลับไปแล้วไม่ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่าน

๓) ผลกระทบที่มีต่อสถานภาพความเป็นครูอาจารย์

ครูอาจารย์จัดว่าเป็นผู้สอนศิลปวิทยา แก่ศิษย์เพื่อการพัฒนาชีวิตและนำไปใช้ในการ
ดำเนินชีวิตประจำวัน โดยหน้าที่ครูอาจารย์คือผู้แนะนำพร่ำสอนศิลปวิทยาแก่ศิษย์ ด้วยความ
เสียสละและเมตตา ด้วยความกรุณาและสร้างสรรค์ เป็นผู้ปรารถนาให้ศิษย์ได้รับวิชาความรู้และเกิด
การพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ด้วยจิตวิญญาณและคุณธรรมความเป็นครูที่มีอยู่
ในตน คือ

๑. ความน่ารัก ทำตัวให้เป็นที่รัก
๒. ความเป็นคนน่ารัก หนักแน่นในจรรยา
๓. เป็นผู้หมั่นแสวงหาความก้าวหน้า แสวงหาความรู้
๔. มีความขยันหมั่นแนะนำพร่ำสอน
๕. อดทนต่อถ้อยคำกล่าวหา
๖. สอนสิ่งที่ยากให้เข้าใจง่าย
๗. ไม่ชักจูงศิษย์ให้ไปในทางเสื่อมเสีย^๓

เมื่อใดที่บุคคลผู้เป็นครูอาจารย์ มีความประพฤติย่อหย่อนต่อ จรรยาและหน้าที่ของ
ความเป็นครูของตน เป็นผู้ปราศจากคุณธรรมมี เมตตาธรรมเป็นเบื้องต้น ย่อมเข้าถึงความเสื่อมแห่ง
สถานและหน้าที่ของความเป็นครูเพราะมูลเหตุดังต่อไปนี้

๑. เป็นผู้ขาดจิตวิญญาณและจรรยาความเป็นครูที่ดี
๒. เป็นผู้ขาดคุณธรรม คือความบริสุทธิ์ใจ เมตตา ขันติ และปัญญา
๓. เป็นผู้ไม่แนะนำลูกศิษย์ไปในทางที่ดี

^๓ อก.สตุตทก. (ไทย) ๒๓/๓๔/๓๓.

๔. เป็นผู้ไม่สามารถสอนให้เข้าใจแจ่มแจ้งด้วยดี และมีการพัฒนาปัญญา
 ๕. ไม่บอกศิลปวิทยาให้กับลูกศิษย์จนหมดสิ้นปิดบังอำพรางไว้
 ๖. ไม่ทำการยกย่องศิษย์ของตนให้ปรากฏในหมู่เพื่อนฝูง
 ๗. ไม่ทำความป้องกันศิษย์ในทิศทั้งปวง
 ๘. ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ด้วยการพูด การทำ การคิด
- เมื่อครูอาจารย์เป็นผู้ปรากฏโดยความบกพร่องในหน้าที่ย่อมได้รับผลพระทบทดังนี้
๑. ไม่สามารถนำศิษย์ไปสู่ทิศทางที่ถูกต้องตามคลองธรรมได้
 ๒. ไม่เป็นที่รักเคารพและยกย่องเชิดชูของหมู่ศิษย์
 ๓. ไม่มีความรู้ และการพัฒนาความก้าวหน้าด้านสติปัญญา
 ๔. เป็นผู้เสื่อมจากฐานะคือหน้าที่ของความเป็นครู
 ๕. เป็นผู้ขาดจิตวิญญาณ และคุณธรรมความเป็นครู
- ๔) ผลกระทบที่มีต่อสถานภาพความเป็นศิษย์

บุคคลผู้ศึกษาศิลปวิทยาจากสำนักครูอาจารย์ใดแล้วเป็นผู้ไม่มีจิตสำนึก ตระหนักในหน้าที่ของความเป็นศิษย์ คือ ผู้ศึกษา ผู้เชื่อฟัง ผู้ยอมรับให้ครูอาจารย์สอน เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางได้ด้วยดี ย่อมประสบกับความเสื่อมจากสถานของตนได้ด้วยลักษณะต่อไปนี้

๑. ไม่มีความเคารพในครูอาจารย์
๒. ไม่ทำการรับใช้ในกิจของครูอาจารย์
๓. ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนและปฏิบัติตาม
๔. ไม่ทำการอุปัชฌาภรับใช้ครูอาจารย์
๕. ไม่ตั้งใจเรียนศิลปวิทยาด้วยความเคารพ

เมื่อประกอบด้วยคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว ย่อมเข้าถึงความเสื่อมโดยประการต่าง ๆ ทั้งส่วนตนและสังคมดังนี้

๑. ทำให้เป็นคนโง่เขลาเบาปัญญา
๒. ทำให้ครูอาจารย์เดือดร้อนใจ
๓. ถูกติเตียนจากบัณฑิต
๔. เป็นที่เกลียดชังของคนทั่วไป
๕. ใคร ๆ ไม่อยากคบเป็นเพื่อน
๖. ไม่เป็นผู้เจริญสุข ในชีวิต
๗. เป็นเหตุทำให้สังคมวุ่นวาย
๘. ทำให้ประเทศชาติไม่ได้คนดี มีความรู้ ความสามารถ

๕) ผลกระทบที่มีต่อสถานภาพความเป็นเพื่อน

บุคคลที่คบหาสมาคมกันเป็นมิตร หรืออยู่ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยความเป็นเพื่อน คือ ผู้ที่รักใคร่ชอบพอกัน กระทำความคิดต่อกันเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้ทำธุระร่วมกัน ผู้มีไมตรีเชื้อยต่อกันโดยความเป็นเพื่อนประเภทต่างๆ คือ เพื่อนบ้าน เพื่อนเล่น เพื่อนเที่ยว เพื่อนร่วมสถาบัน เพื่อนรู้จักกัน เพื่อนสนิท บรรดาเพื่อนดังกล่าวแล้วนี้สรุปเหลือ ๒ ประเภทคือ เพื่อนแท้ คอยห่วงใยป้องกันแนะนำมิตรให้ตั้งอยู่ในความดี มีความจริงใจ ร่วมสุขร่วมทุกข์ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขไม่ละทิ้งกันแม้ในยามทุกข์ยากยอมนำเข้าสู่อุบัติทุกข์มีสวรรค์และนิพพานเป็นที่สุด แต่ปาลมิตรหรือมิตรเทียมนั้น เมื่อบุคคลคบหาสมาคมอยู่ร่วม ย่อมเป็นเหตุเข้าถึงความเสื่อมจากสถานภาพความเป็นเพื่อน เพราะลักษณะแห่งมิตรเทียม ทั้ง ๔ ประเภท ดังนี้^๔

๑. มิตรปกอลอก มีลักษณะ ๔ อย่างคือ

- ๑.๑ คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
- ๑.๒ เสียดน้อยแต่คิดเอาให้ได้มาก
- ๑.๓ ไม่รับทำกิจของเพื่อนในคราวมีภัย
- ๑.๔ คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง

๒. มิตรดีแต่พุด มีลักษณะ ๔ อย่าง

- ๒.๑ เก็บเอาของล่วงมาแล้วมาปราศรัย
- ๒.๒ อ่างเอาของที่ยังไม่มาถึงมาปราศรัย
- ๒.๓ สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้
- ๒.๔ ออกปากฟังไม่ได้เมื่อเพื่อนมีกิจอ้างแต่เหตุขัดข้อง

๓. มิตรหัวประจบ มีลักษณะ ๔ อย่าง

- ๓.๑ จะทำชั่วก็คล้อยตาม
- ๓.๒ จะทำดีก็คล้อยตาม
- ๓.๓ ต่อหน้าว่าสรรเสริญ
- ๓.๔ ลับหลังนินทา

๔. มิตรชักชวนในทางฉิบหาย มีลักษณะ ๔ อย่าง

- ๔.๑ ชักชวนดื่มน้ำเมา
- ๔.๒ ชักชวนเที่ยวกลางคืน
- ๔.๓ ชักชวนให้เที่ยวดูการเล่นมหรสพ

^๔ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๖/๑๕๕.

๔.๔ ชักชวนเล่นการพนัน

ดังนั้น การคบหาสมาคมด้วยกับบุคคลใด ๆ จะต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อนคบหาหรือสมาคมด้วย เพราะเมื่อเราคบหาหรือสมาคมกับคนเช่นใด ย่อมเป็นคนเช่นนั้น เมื่อคบคนดีก็จะเป็นคนดี แต่ถ้าคบคนชั่วก็จะเป็นคนชั่ว ดังอุปมาว่า คบคนพาล พาลพาไปหาผิด ย่อมทำให้ถึงความเสื่อมเสียโดยประการต่าง ๆ ดังนี้

๑. เป็นที่เกลียดชังของเพื่อน
๒. เป็นคนโดดเดี่ยว ไม่มีใครอยากเป็นเพื่อน
๓. ไม่มีใครช่วยเหลือเมื่อมีทุกข์มีปัญหา
๔. ถูกประทุษร้าย
๕. ประสบความสำเร็จหรือความเจริญก้าวหน้าได้ยาก

๖) ผลกระทบที่มีต่อสถานภาพความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี

บุคคลผู้คบหาหรือสมาคมด้วยกับคนพาลย่อมถูกชักนำให้ทำกรรมชั่วโดยประการต่าง ๆ ทั้งทางกาย วาจา และทางใจ นำให้เป็นผู้ถูกรอบงำด้วยอวิชชาความไม่รู้ ดำรงชีพอยู่ด้วยความประมาทตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งอกุศลธรรม มีโลภะ โทสะ โมหะ และอสังขาร เป็นเครื่องครอบงำจิตให้ดำรงอยู่ด้วยทุจริตธรรมทั้งปวง ซึ่งเป็นเหตุให้ถึงความเสื่อมจากสถานภาพและหน้าที่ความเป็นพุทธศาสนิกที่ดี โดยนัยต่อไปนี้

๑. เป็นผู้ถอยศรัทธาในพระรัตนตรัย
๒. มีศีลไม่บริสุทธิ์และเป็นทาสของอบายมุข
๓. ถ้อยแถลงต้นข่าว เชื่อเรื่องโศลกกลาง ของขลังศักดิ์สิทธิ์
๔. ไม่เชื่อเรื่องกรรม บาปบุญ คุณโทษ ประโยชน์ไม่ใช้ประโยชน์
๕. ไม่แสวงหาความก้าวหน้า และสำรวจศรัทธาของตน
๖. ไม่พัฒนาการศึกษาธรรมวินัยให้ถูกต้องแล้วนำไปปฏิบัติและแนะนำผู้อื่น
๗. ไม่มีความเอื้อเฟื้อและเสียสละ
๘. ไม่หมั่นเจริญปัญญา และใช้สติให้รู้เท่าทันโลก
๙. ไม่หมั่นเจริญภาวนาพัฒนาจิตให้สงบและบริสุทธิ์

บุคคลผู้มีความประพฤติเสื่อมจากสถานภาพและหน้าที่ด้วยลักษณะดังกล่าว ย่อมเข้าถึงความเสื่อมความเดือดร้อนโดยประการดังนี้

๑. มีชีวิตความเป็นอยู่ด้วยความทุกข์เร่าร้อนในโลกนี้และโลกหน้า
๒. เป็นคนเปล่าประโยชน์ เพราะขาดที่พึ่งทางใจอันถูกต้อง
๓. ไม่สามารถแก้ปัญหามาของชีวิตที่เกิดขึ้นได้

๔. ทำให้ตนเองขาดจากประโยชน์ที่พึงได้รับ

๕. ทำให้ผู้เกี่ยวข้องมีความทุกข์เร่าร้อนใจ

๖. เป็นบ่อเกิดแห่งการทำลายพระพุทธศาสนา

ผลกระทบจากการคบคนพาลที่ส่งผลต่อบุคคลผู้คบหา เข้าไปนั่งใกล้ ได้รับคำแนะนำ การสั่งสอน จากคนพาล ปรากฏผลกระทบเป็นรูปธรรม โดยสภาวะที่ปรากฏให้เห็นหรือสัมผัสได้ในชีวิตของ มนุษย์ทุกคนตามสถานภาพที่ปรากฏในสังคมโดยความเป็นบุคคลที่เราต้องเกี่ยวข้อง สัมพันธ์ มารดาบิดา ครูอาจารย์ บุตรภรรยา มิตรสหาย คนรับใช้และคนงาน พระสงฆ์สมณ พราหมณ์ โดยนัยแห่งทิส ๖ ด้วยการประพฤติปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง ไม่สมบูรณ์ในหน้าที่ของตนต่อ ทุกคนที่เราเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วยดังนี้

๑. เสื่อมจากความเป็นบิดามารดาที่ดี

๒. เสื่อมจากความเป็นครูอาจารย์ที่ดี

๓. เสื่อมจากความเป็นบุตรภรรยาที่ดี

๔. เสื่อมจากความเป็นมิตรสหายที่ดี

๕. เสื่อมจากความเป็นคนรับใช้และคนงานที่ดี

๖. เสื่อมจากความเป็นพระสงฆ์ สมณพราหมณ์

๓.๒.๒ ผลกระทบที่มีต่อการทำงาน

คนพาลมีปกติเป็นอยู่ด้วยความประมาทละประ โยชน์ทั้งหลาย คือประโยชน์ในภพนี้ ประโยชน์ในภพหน้า และประโยชน์สูงสุดคือพระนิพพาน ดังนั้นการเป็นอยู่ร่วมหรือการได้คบหา สมาคมด้วยกับคนพาลย่อมทำให้เข้าถึงความเสื่อมจากประโยชน์ขั้นต้นคือประโยชน์ในภพนี้เป็น เบื้องต้น และย่อมเป็นเหตุให้ถึงความเสื่อมแห่งประโยชน์ขั้นสูงต่อไปโดยลำดับ

๑) เสื่อมจากประโยชน์ โดยนัยแห่ง อัถละ หรือ อรรถ ๓ หมายถึง ประโยชน์ ผลที่มุ่งหมาย จุดหมายความหมาย^๕

๑. ทิฏฐธัมมิกัตถะ ประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์ในโลกนี้ ประโยชน์ขั้นต้น

๒. สัมปรายิกัตถะ ประโยชน์เบื้องหน้า ประโยชน์ในภพหน้า ประโยชน์ขั้นสูงขึ้นไป

๓. ปรมัตถะ ประโยชน์สูงสุด จุดหมายสูงสุด คือพระนิพพานเมื่อบุคคลเสพ คบหา เข้าใกล้ คนพาล ย่อมทำให้เสื่อมจากประโยชน์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า

^๕ บุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๕๖/๓๓๘., บุ.ม. (ไทย) ๒๕/๒๕๒/๒๐๕.

๒) อบรมมุข ๔^๖ ช่องทางของความเสื่อม ทางที่จะนำไปสู่ความพินาศ เหตุย่อยยับแห่ง โภคทรัพย์

๑. อิตถิธุดตะ เป็นนักเลงหญิง นักเที่ยวผู้หญิง
๒. สุราธุดตะ เป็นนักเลงสุรา นักดื่ม
๓. อักขธุดตะ เป็นนักการพนัน
๔. ปาปมิตตะ คบคนชั่ว

อบรม ๔ อย่างนี้ ตรีศกกับผู้ครองเรือนที่มีหลักฐานแล้ว และตรัสต่อท้ายที่ภุชชัมมิกัตตะ ตั้งวัตตนิทธรรม ๔ มุ่งความเป็นทางพินาศแห่งโภคะที่หามาได้แล้ว เมื่อบุคคลถูกรอบงำด้วย อำนาจอบรมมุข ๔ เป็นต้นนี้ ย่อมเข้าถึงความเสื่อมต่อการทำงาน เพราะเหตุแห่งความเป็นผู้ไม่ ประกอบด้วยความขยันในการประกอบหน้าที่การทำงานเป็นเบื้องต้นย่อมไม่เป็นบ่อเกิดแห่งการมี ทรัพย์หรือยศ ตำแหน่ง ในหน้าที่การทำงานของตน แม้การรู้จักรักษาทรัพย์มรดกหรือความเป็นใหญ่ ในหน้าที่การทำงานก็ไม่มี เพราะการมีปาปมิตรหรือคนพาลเป็นเพื่อนในสถานต่าง ๆ มีเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น จึงทำให้การดำเนินชีวิตถูกชักนำไปในทางแห่งความเสื่อมและเสียหายมี ความหมกมุ่นในอบรมมุขซึ่งเป็นปากทางแห่งความเสื่อมต่อการทำงาน หน้าที่และชีวิตของบุคคลได้ เพราะเหตุแห่งการคบคนพาลเป็นมิตร

๓.๒.๓ ผลกระทบที่มีต่อการเลี้ยงชีพ

การคบคนพาลย่อมเป็นเหตุให้บุคคลถึงความเสื่อมต่อการเลี้ยงชีพ เพราะคนพาล ปาป มิตร ย่อมแนะนำในทางเสียหาย ไม่ป้องกันมิตรผู้ประมาท และยังอาจชักนำไปในทางเสียหายเป็น ปกติด้วย การแนะนำชั่ว คือกายทุจริต วาจาทุจริต มโนทุจริต เป็นเหตุแห่งความบกพร่องด้วยศีลและ ธรรม อันเป็นเครื่องนำไปสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงชีพและดำเนินชีวิตของมนุษย์

- ๑) บุคคลย่อมถึงความเสื่อมเพราะประกอบด้วยโทษความเกียจคร้าน ๖ ประการ^๗
 ๑. มักอ้างว่า ‘หนาวเกินไป’ แล้วไม่ทำงาน
 ๒. มักอ้างว่า ‘ร้อนเกินไป’ แล้วไม่ทำงาน
 ๓. มักอ้างว่า ‘เวลาเย็นเกินไป’ แล้วไม่ทำงาน
 ๔. มักอ้างว่า ‘เวลายังไม่เช้าเกินไป’ แล้วไม่ทำงาน
 ๕. มักอ้างว่า ‘หิวเกินไป’ แล้วไม่ทำงาน

^๖ อกุฏจก. (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๕๒.

^๗ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๔/๑๕๘.

๖. มักอ้างว่า ‘กระหายเกินไป’ แล้วไม่ทำงาน

๒) บุคคลเสื่อมจากการเลี้ยงชีพเพราะประกอบด้วย มิจฉาวณิชชา

วณิชชา ๕^๔ หมายถึง การค้าขาย ๕ อย่าง ในที่นี้หมายถึง การค้าขายที่เป็นอภินิหารสำหรับอุบาสก คือ อุบาสกไม่ควรประกอบ ประกอบด้วย ๕ ประการ ดังนี้

๑. สัตตวณิชชา คือ ค้าขายอาวุธ

๒. สัตตวณิชชา คือ ค้าขายมนุษย์

๓. มังสวณิชชา คือ ค้าขายเนื้อสัตว์

๔. มัชชวณิชชา คือ ค้าขายของเมา

๕. วิสวณิชชา คือ ค้าขายยาพิษ

๓) การตั้งตนอยู่ในสภาวะแห่งอกุศลกรรมบถ ๑๐

อกุศลกรรมบถ ๑๐^๕ ทางแห่งอกุศลกรรม ทางทำความชั่ว กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม

๓.๑) กายกรรม ๓ การกระทำทางกาย

๑. ปาณาติบาต การทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง

๒. อทินนาทาน การถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ โดยอาการขโมย ลักทรัพย์

๓. กามมุสมิจฉาจาร ความประพฤตินอกในกาม

๓.๒) วจีกรรม ๔ การกระทำทางวาจา

๑. มุสาวาท การพูดเท็จ

๒. ปิสุณาวาจา การพูดวาจาส่อเสียด

๓. ผรุสวาจา การพูดวาจาหยาบ

๔. สัมผัสปลลาปะ การพูดเพื่อเจ้อ

๓.๓) มโนกรรม ๓ การกระทำทางใจ

๑. อภิชฌา พง์เล็งอยากได้ของเขา

๒. พยาบาท คิดร้ายผู้อื่น

๓. มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม

^๔ อัง.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๑๗๗/๒๓๓.

^๕ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๕/๒๘๔., อัง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๖๕/๒๘๕.

๓.๒.๔ ผลกระทบที่มีต่อความสุข

ด้วยอำนาจแห่งอกุศลกรรม กรรมชั่ว ให้ผลชั่ว มีความเดือดร้อน ผิดไปจากปกติ มีการกระทำที่ไม่ดี การพูดที่ไม่ดี เพราะมีฐานใจที่ไม่ดี ด้วยอำนาจของอกุศลกรรม ธรรมดา กรรมชั่ว อันมีวิบากเป็นผลชั่ว ดังนัยแห่งพระคาถาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราไม่พิจารณาเห็นธรรมอื่นแม้สักอย่างหนึ่ง ซึ่งมีโทษมากเหมือนมิจฉาทิฏฐินี้เลย ภิกษุทั้งหลาย สิ่งที่เป็นโทษทั้งหลาย มีมิจฉาทิฏฐิเป็นอย่างยิ่ง”^{๑๐}

เมื่อบุคคลมีมิจฉาทิฏฐิเป็นที่ตั้ง ด้วยอำนาจความเป็นพาลในภายในตนหรือด้วยอิทธิพลการได้รับคำแนะนำ การสั่งสอน หรือการประพฤติดังซึ่งปาบมิตรที่ตนเสพ หรือคบหา เข้าไปใกล้ ก็ตาม เมื่อมีใจที่ตั้งผิด ยอมรับไปสู่การการพูดและการกระทำผิดโดยฝ่ายเดียว ดังนัยแห่งพระคาถาว่า

ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นเจ้าใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าบุคคลมีจิตใจเสียหายแล้ว พูดก็ตาม จะทำก็ตาม ความทุกข์ย่อมติดตามเขาไป เหมือนล้อหมุนตามโคที่ลากเกวียน... ถ้าบุคคลมีจิตใจส่องใสแล้ว จะพูดก็ตาม จะทำก็ตาม ความสุขย่อมติดตามมา เหมือนดั่งเงาที่ติดตามตัว^{๑๑}

เมื่อบุคคลมีจิตใจที่เสียหายยอมเป็นเหตุให้เกิดอกุศลกรรมทั้งปวงเกิดขึ้นมาโดยลำดับ เป็นเหตุให้ประสบความทุกข์ เพราะความเป็นผู้ทุศีล ประพฤติตนไปในคลองแห่งอกุศลธรรมตามนัยแห่งอัสตบรูช (คนพาล) ดังนี้

๑) บุคคลยอมเสื่อมจากความสุข เพราะความเป็นอัสตบรูช (คนมิจฉาทิฐิ)

บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มีความเห็นที่ผิด มีความไคร้ตรงที่ผิด มีการเจรจาที่ผิด มีการงานที่ผิด มีการเลี้ยงชีพที่ผิด มีความพยายามที่ผิด มีการระลึกที่ผิด มีความตั้งจิตมั่นที่ผิด บุคคลนี้เรียกว่า **อัสตบรูช**

เป็นผู้ประกอบด้วยสภาวะของอัสตบรูช เป็นผู้กักรัดต่ออัสตบรูช เป็นผู้มีความคิดอย่างอัสตบรูช เป็นผู้มีความรู้อย่างอัสตบรูช เป็นผู้มึนถ้อยค้ำอย่างอัสตบรูช เป็นผู้มีการงานอย่างอัสตบรูช เป็นผู้มีความเห็นอย่างอัสตบรูช เป็นผู้ให้ทานอย่างอัสตบรูช เมื่อเขาตายไป ย่อมบังเกิดในคติ (ที่เกิด) ของอัสตบรูช คือ **นรก (เจ้าร้อนใจ) หรือ สัตว์วิริจฉาน (มีดมัวโง่เขลา)**

^{๑๐} อัง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๕๑-๓/๔๔.

^{๑๑} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๑/๑๕.

เป็นผู้ประกอบด้วยสถานะของอสังขาร คือ อสังขารในโลกนี้ เป็นผู้ไม่มีศรัทธา (เชื่อมั่นในความดี) ไม่มีหิริ (ละอายต่อการทำผิด) ไม่มีโอตตปปะ (เกรงกลัวต่อการทำผิด) มีสุตะ (ศึกษาฟังธรรม) น้อย เกียรติฐาน มีสติหลงลืม มีปัญญาทรม (อกุศล)

เป็นผู้รักดีต่ออสังขาร คือ อสังขารในโลกนี้ คบสมณพราหมณ์ชนิดที่... ไม่มีศรัทธา เป็นมิตร ไม่มีศรัทธาเป็นมิตร เป็นสหาย ไม่มีหิริเป็นมิตร เป็นสหาย ไม่มีโอตตปปะเป็นมิตร เป็นสหาย มีสุตะน้อยเป็นมิตร เป็นสหาย เกียรติฐานเป็นมิตร เป็นสหาย มีสติหลงลืมเป็นมิตร เป็นสหาย มีปัญญาทรมเป็นมิตร เป็นสหาย

เป็นผู้มีความคิดอย่างอสังขาร คือ อสังขารในโลกนี้ ย่อมคิดเบียดเบียนตนเองบ้าง คิดเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง คิดเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่นบ้าง

เป็นผู้มีความรู้อย่างอสังขาร คือ อสังขารในโลกนี้ ย่อมรู้ไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง รู้ไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง รู้ไปเพื่อเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่นบ้าง

เป็นผู้มีถ้อยคำอย่างอสังขาร คือ อสังขารในโลกนี้ เป็นผู้มักพูดเท็จ พูดต่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้อ

เป็นผู้มีกิจการอย่างอสังขาร คือ อสังขารในโลกนี้ มักเป็นผู้ทำชีวิตสัตว์ให้ตายไป มักลักเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ มักประพฤตินอกงาม

เป็นผู้มีความเห็นอย่างอสังขาร คือ อสังขารในโลกนี้ เป็นผู้มีความเห็นอย่างนี้ว่า ทานที่ให้แล้ว ไม่มีผล ญัญ (เช่น ไหว้) ที่บูชาแล้ว ไม่มีผล สังเวทที่บวงสรวงแล้ว ไม่มีผล ผลวิบากของกรรมที่ทำความชั่วแล้วไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี มารดาไม่มี บิดาไม่มี สัตว์ที่เป็นโอปปาติกะ (สัตว์ที่เกิดดับทางจิตใจ)ไม่มี สมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ดำเนินถูกต้อง ปฏิบัติถูกต้อง ซึ่งประกาศโลกนี้ โลกหน้าให้แจ่มแจ้ง เพราะรู้อย่างด้วยตนเองในโลกนี้ ไม่มี

เป็นผู้ให้ทานอย่างอสังขาร คือ อสังขารในโลกนี้ ย่อมให้ทานโดยไม่เคารพ ให้ทานไม่ใช่ด้วยมือของตน ทำความไม่อ่อนน้อมให้ทาน ให้ทานอย่างไม่เข้าใจ เป็นผู้มีความเห็นว่า ไร้ผลในทาน ด้วยความเป็นอสังขาร การประพฤตินั้นแห่งอสังขารนี้ บุคคลย่อมเข้าถึงความเสื่อม เสวยทุกข์เป็นวิบาก

๑) บุคคลย่อมเสื่อมจากความสุขเพราะเป็นคนทุศีลคิดในอบายทั้ง ๖

อบายมุข ๖^{๑๒} ช่องทางของความเสื่อม ทางที่จะนำไปสู่ความพินาศ เหตุย่อยับแห่งโลกทรัพย์

^{๑๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๗๘-๑๘๔/๑๕๖-๑๕๘.

๑.๑) ติดสุราและของมีนเมา

๑. ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ
๒. ก่อการทะเลาะวิวาท
๓. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค
๔. เสียเกียรติเสียชื่อเสียง
๕. ทำให้ไม่รู้อาย
๖. ทอนกำลังปัญญา

๑.๒) ขอบเขตยวกลางคืน มีโทษ ๖ สถาน คือ

๑. ชื่อว่าไม่รักษาตัว
๒. ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย
๓. ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ
๔. เป็นที่ระวางสงฆ์
๕. เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือข่าวลือ
๖. เป็นทางมาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก

๑.๓) ขอบดูการละเล่น มีโทษ โดยการทำงานเสื่อมเสีย เพราะใจกังวลคอยคิดจ้อง กับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง ๖ กรณี คือ

๑. รำที่ไหนไปที่นั่น
๒. ขับร้องที่ไหนไปที่นั่น
๓. คนตรีที่ไหนไปที่นั่น
๔. เสภาที่ไหนไปที่นั่น
๕. เพลงที่ไหนไปที่นั่น
๖. เถิดเทิงที่ไหนไปที่นั่น

๑.๔) ติดการพนัน มีโทษ ๖ สถาน คือ

๑. เมื่อชนะยอมก่อเวร
๒. เมื่อแพ้ก็เสียทรัพย์ที่เสียไป
๓. ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ
๔. เข้าที่ประชุม เขาไม่เชื่อถ้อยคำ
๕. เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง
๖. ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคุ้มครองให้ลูกหลาน เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูก

เมียไม่ไหว

๑.๕) คบคนชั่ว มีโทษ โดยนำให้กลายเป็นคนชั่วอย่างคนที่ตนคบทั้ง ๖ ประเภท คือ
ได้เพื่อนที่จะนำให้กลายเป็น

๑. นักการพนัน
๒. นักเลงหญิง
๓. นักเลงเหล้า
๔. นักลวงของปลอม
๕. นักหลอกลวง
๖. นักเลงหัวไม้

๑.๖) เกียจคร้านการทำงาน มีโทษ โดยทำให้แยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้างผิดเพี้ยนไม่ทำงาน โภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือให้อ้างไป ทั้ง ๖ กรณี ว่า

๑. มักอ้างว่าหนานัก แล้วไม่ทำงาน
๒. มักอ้างว่าร้อนนัก แล้วไม่ทำงาน
๓. มักอ้างว่าเย็นไปแล้ว แล้วไม่ทำงาน
๔. มักอ้างว่ายังเชาอยู่ แล้วไม่ทำงาน
๕. มักอ้างว่าหิวนัก แล้วไม่ทำงาน
๖. มักอ้างว่าอึมนัก แล้วไม่ทำงาน

โดยนัยแห่งอบายมุข ๖ ที่ทรงตรัสกับสังคาลมาณพนี้ เมื่อบุคคลถูกชักนำให้เข้าไปเสพ
ย่อมนำตนไปสู่ความเสื่อมและความทุกข์ เป็นวิบาก

บุคคลย่อมเสื่อมจากความสุข เพราะไม่เข้าใจโลกธรรมโดยความเป็นจริง ตามความ
แห่ง ทุติยโลกขัมมสูตร^{๑๑} ว่าด้วยโลกธรรม สูตรที่ ๒ ความว่า

“ภิกษุทั้งหลาย โลกธรรม ๘ ประการนี้ ย่อมหมุนไปตามโลก และโลกก็หมุนไปตาม
โลกธรรม ๘ ประการ โลกธรรม ๘ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. ลาภ	๒. เสื่อมลาภ
๓. ยศ	๔. เสื่อมยศ
๕. นินทา	๖. สรรเสริญ
๗. สุข	๘. ทุกข์

^{๑๑} อัง.อฎฐก.(ไทย) ๓/๖/๒๑๕., อัง.อฎฐก.ฎีกา (ไทย) ๓/๖-๘/๒๕๓.

ภิกษุทั้งหลาย โลกธรรม ๘ ประการนี้แล ย่อมหมุนไปตามโลก และโลกก็หมุนไปตามโลกธรรม ๘ ประการนี้ (๑) ลาก (๒) เลื้อมลาก (๓) ยศ (๔) เลื้อมยศ (๕) นินทา (๖) สรรเสริญ (๗) สุข (๘) ทุกข์ย่อมเกิดขึ้นแก่ปุถุชนผู้ยังไม่ได้สดับ ลาก เลื้อมลาก ยศ เลื้อมยศ นินทา สรรเสริญ สุข และทุกข์ย่อมเกิดขึ้นแก่สาวกผู้ยังไม่ได้สดับ

ภิกษุทั้งหลาย ในข้อนี้มี ความแปลกกันอย่างไร มีความแตกต่างกันอย่างไร คำว่า “มีความแปลกกันอย่างไร มีความแตกต่างกันอย่างไร” นี้หมายถึงมีความเพียรที่ยิ่ง กล่าวคือมีกิริยาที่พึงกระทำให้วิเศษแตกต่างกันอย่างไร มีเหตุทำให้ต่างกันอย่างไร ระหว่างอริยสาวกผู้ได้สดับกับปุถุชนผู้ยังไม่ได้สดับ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรมของข้าพระองค์ทั้งหลายมีพระผู้มีพระภาคเป็นหลัก มีพระผู้มีพระภาคเป็นผู้นำ มีพระผู้มีพระภาคเป็นที่พึ่ง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานวโรกาส เฉพาะพระผู้มีพระภาคเท่านั้นที่จะทรงอธิบายเนื้อความแห่งพระภายิตนั้นให้แจ่มแจ้งได้ ภิกษุทั้งหลายพึงต่อจากพระผู้มีพระภาคแล้ว จักทรงจำไว้”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น เธอทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว” ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสเรื่องนี้ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ลากเกิดขึ้นแก่ปุถุชนผู้ยังไม่ได้สดับ แต่เขาไม่เห็นประจักษ์ ไม่รู้ชัดตามความเป็นจริงดังนี้ว่า ‘ลากนี้เกิดขึ้นแก่เราแล้ว แต่ลากนั้นแล เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรผันเป็นธรรมดา’ ความเลื้อมลาก ฯลฯ ยศ ฯลฯ ความเลื้อมยศ ฯลฯ นินทา ฯลฯ สรรเสริญ ฯลฯ สุข ฯลฯ ทุกข์เกิดขึ้นแก่ปุถุชนผู้ยังไม่ได้สดับ แต่เขาไม่เห็นประจักษ์ ไม่รู้ชัดตามความเป็นจริงดังนี้ว่า ‘ทุกข์นี้เกิดขึ้นแก่เราแล้ว แต่ทุกข์นั้นแล เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรผันเป็นธรรมดา’ ลากย่อมครอบงำจิตของเขาได้ ความเลื้อมลากย่อมครอบงำจิตของเขาได้ ยศย่อมครอบงำจิตของเขาได้ ความเลื้อมยศย่อมครอบงำจิตของเขาได้ นินทาย่อมครอบงำจิตของเขาได้ สรรเสริญย่อมครอบงำจิตของเขาได้ สุขย่อมครอบงำจิตของเขาได้ ทุกข์ย่อมครอบงำจิตของเขาได้ เขาย่อมยินร้ายในความเลื้อมลาก ยินดีในยศที่เกิดขึ้น ยินร้ายในความเลื้อมยศ ยินดีในความสรรเสริญที่เกิดขึ้น ยินร้ายในนินทา ยินดีในสุขที่เกิดขึ้น ยินร้ายในทุกข์ เขาประกอบด้วยความยินดีและความยินร้ายอย่างนี้ ย่อมไม่พ้นจากธรรมดา (ความเกิด) ชรา (ความแก่) มรณะ (ความตาย) โสกะ (ความโสก) ปรีทเวะ (ความคร่ำครวญ) ทุกข์ (ความทุกข์กาย) โทมนัส (ความทุกข์ใจ) อุปายาส (ความคับแค้นใจ) เรากล่าวว่า ไม่หลุดพ้นจากทุกข์

ภิกษุทั้งหลาย นี้แลคือความแปลกกัน นี้คือความแตกต่างกัน นี้คือเหตุทำให้ต่างกัน ระหว่างอริยสาวกผู้ได้สดับกับปุถุชนผู้ยังไม่ได้สดับ

ลาก เลื่อมลาก ยศ เลื่อมยศ นินทา สรรเสริญ สุข และทุกข์ ธรรมเหล่านี้ในหมู่ มนุษย์ ล้วนไม่เที่ยงไม่มั่นคง มีความแปรผันเป็นธรรมดา^๔

แต่ท่านผู้มีปัญญาดี มีสติ รู้ธรรมเหล่านี้แล้ว ย่อมพิจารณาเห็นว่า มีความแปรผันเป็น ธรรมดา อภิวรรณธรรมจึงอำยิจิตของท่านไม่ได้

ท่านย่อมไม่ยินร้ายต่ออนิฏฐารมณ์ ความยินดีหรือยินร้าย ท่านขจัดปิดเป่า จนไม่มีอยู่ ท่านรู้ทางที่ปราศจากธุลี ไม่มีความเศร้าโศก เป็นผู้ถึงฝั่งแห่งภพ ย่อมรู้แจ้งชัดโดยชอบ” ดังนี้

๓.๒.๕ ผลกระทบที่มีต่อบุคคลด้านจริยธรรม และพรหมจรรย์

จริยธรรม^๕ หมายถึง “ธรรมคือความประพฤติ” “ธรรมคือการดำเนินชีวิต” หลักความ ประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต คำว่าจริยธรรม นี้นักปราชญ์ประเทศไทยได้บัญญัติให้ใช้สำหรับคำ ภาษาอังกฤษว่า Ethics หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม หรือ กุศลศีลธรรม จริยะ (หรือจริยธรรม) อันประเสริฐ เรียกพรหมจริยะ (พรหมจริยธรรม หรือพรหมจรรย์) แปลว่า “ความ ประพฤติอันประเสริฐ” หรือการดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ หมายถึง มรรค มืองค์ ๘ หรือศีล สมาธิ ปัญญา

เมื่อบุคคล คบหา เข้าไปในนั้ไกล ได้รับการแนะนำ หรือคำสั่งสอนจาก อัสตบุรุษ ปาปมิตร คนพาล ย่อมทำให้บุคคลเสื่อมจากจริยธรรม โดยความเป็นผู้ประพฤติชั่วด้วยกายทุจริต วชิ ทุจริต เป็นเบื้องตน เป็นปกติ

๑) บุคคลย่อมเสื่อมจากจริยธรรม เพราะความเป็นผู้ทุจริต ประพฤติทุจริต ด้วยกาย วาจา เป็นต้น อันเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมแก่ตนเองและสังคม เพราะประพฤติดีศีล ๕

๑. ปาณาติปาต ประพฤติผิดด้วยการปลงชีวิต, การฆ่าประทุษร้ายกัน

๒. อทินนทาน การถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ การลัก โกง ละเมิด กรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์

๓. กามสุมิจฺจจาจรา การประพฤติดีในกาม การล่วงละเมิดสิ่งที่มีผู้อื่นรักใคร่หวง แหวน

๔. มุสาวาท การพูดเท็จ โกงหก หลอกลวง

^๔ ม.ม. (ไทย) ๒๕/๑๗๒/๔๕๐.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๒.

๕. สุราเมรยชุษปะมาทภูจนา การดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และสิ่งเสพติดให้โทษทั้งปวง

ความเป็นผู้ทุศีลย่อมได้รับผลคือวิบากกรรมอันดำ คือชั่ว เดือดร้อน และไม่เป็นที่ประโชน ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า^{๑๖}

๒) บุคคลย่อมเสื่อมจากจริยธรรม เพราะดำเนินชีวิตผิดจากคลองธรรม มิจฉาวิชชา^{๑๗} ในที่นี้หมายถึง การค้าขายที่เป็นอภยธรรมสำหรับอุบาสก คือ อุบาสกไม่ควรประกอบ

๑. สัตตวิชชา การค้าขายอาวุธ
๒. สัตตวิชชา การค้าขายมนุษย์
๓. มังสววิชชา การค้าขายเนื้อ อรรถกถาแก้ว่า เลี้ยงสัตว์ไว้ขาย
๔. มัชชวิชชา ค้าขายของเมา
๕. วิสววิชชา ค้าขายยาพิษ

เมื่อบุคคลเลี้ยงชีพตามแนวทางมิจฉาวิชชา นี้ ชื่อว่าย่อมเสื่อมจากจริยธรรม เป็นปกติ

๓) บุคคลย่อมเสื่อมจากพรหมจรรย์ คือความประพฤติอย่างประเสริฐ คือศีล สมาธิ ปัญญา ตามนัยแห่ง อริยมรรค มีองค์แปด ด้วยการดำรงตนและประพฤติผิดจากอริยมรรค มีมิจฉาทิฎฐิเป็นต้น ดังนี้

๑. มิจฉาทิฎฐิ มีความเห็นผิดจากคลองธรรม เห็นว่าทำดีได้ชั่ว ทำชั่วได้ดี เห็นว่ามารดาบิดา ไม่มี เป็นต้น

๒. มิจฉาสังกัปปะ ดำริผิด คือดำริแส่ไปในกาม ดำริพยายาม ดำริเบียดเบียนเขา

๓. มิจฉาวจา วาจาผิด เจรจาผิด ได้แก่ วจีสทวจริต ๔

๔. มิจฉากัมมันตะ ทำการผิดได้แก่กายทวจริต ๓

๕. มิจฉาอาชีวะ เลี้ยงชีพผิดชอบ ได้แก่หาเลี้ยงชีพในทางทวจริต

๖. มิจฉาวายมะ พยายามผิดได้แก่ พยายามทำบาป ประกอบอกุศล

๗. มิจฉาสติ ระลึกรผิดได้แก่ ระลึกในอันจะชั่วให้เกิดระคะโทสะโมหะ

๘. มิจฉาสมาริ ตั้งใจผิด ได้แก่จงด่อ ปกใจแน่วแน่ในกามระคะในพยายาม

เป็นต้น

^{๑๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๘๖/๒๔๗.

^{๑๗} อัง.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๑๗๗/๒๓๓.

๓.๒.๖ ผลกระทบที่มีต่อบุคคลด้านคุณธรรม

คุณธรรม^{๘๘} หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล เมื่อบุคคลคบหาเข้าใกล้ คนพาล ย่อมได้รับผลกระทบจากการคบหานั้น ทำให้เป็นผู้เสื่อมจากคุณธรรมทั้งปวงโดยลำดับดังนี้

๑) เสื่อมจากกุศลธรรม คือกุศลกรรมบถ^{๘๙} ๑๐ ตั้งตนอยู่ด้วย อกุศลกรรมบถดังนี้

๑) กายกรรม ๓ การกระทำทางกาย

๑. การทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง
๒. การถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ โดยอาการขโมย ลักทรัพย์
๓. ความประพฤตินิโคตติในกาม

๒) วจีกรรม ๔ การกระทำทางวาจา

๑. การพูดเท็จ
๒. การพูดวาจาส่อเสียด
๓. การพูดวาจาหยาบ
๔. การพูดเพ้อเจ้อ

๓) มโนกรรม ๓ การกระทำทางใจ

๑. เฟงเล็งอยากได้ของเขา
๒. คิดร้ายผู้อื่น
๓. เห็นผิดจากคลองธรรม

๒) เสื่อมจากความเห็นที่ถูกต้อง ตั้งอยู่ในฐานะ มิจฉัตตบุคคล ดังนี้ มิจฉัตตะ^{๙๐} ๑๐ ภาวะที่ผิด ความเป็นสิ่งที่ผิด

๑. มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตามหลักกุศลกรรมบถ และความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์

๒. มิจฉาสังกัปปะ คำริผิด ได้แก่ ความคำริที่เป็นอกุศลทั้งหลาย ตรงข้ามจากสัมมาสังกัปปะ

๓. มิจฉาวาจา วาจาผิด ได้แก่ วชิทุจริตทั้ง ๔

^{๘๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๓๒.

^{๘๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๕/๒๘๔.; อ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๖๕/๒๘๕.

^{๙๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔๖๕/๓๓๗.; ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๐๔/๗๖.; อ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๐๓/๒๒๖.

๔. มิจนากัมมันตะ กระทำผิด ได้แก่ กายทุจริตทั้ง ๓
๕. มิจนอาชีวะ เลี้ยงชีพผิด ได้แก่ เลี้ยงชีวิตในทางทุจริต
๖. มิจนาวายามะ พยายามผิด ได้แก่ ความเพียรตรงข้ามกับสัมมาวายามะ
๗. มิจนาศติ ระลึกผิด ได้แก่ ความระลึกถึงเรื่องราวที่ล่วงแล้ว เช่นระลึกถึงการได้ทรัพย์ การได้ยศ เป็นต้น ในทางอกุศล อันจัดเป็นสติเทียม เป็นเหตุชักนำใจให้เกิดกิเลสมีโลภะมานะ อิศสา มัจฉริยะ เป็นต้น
๘. มิจนัสมาธิ ตั้งจิตผิด ได้แก่ ตั้งจิตเพ่งเล็ง จดจ่อปักใจแน่วแน่ในกามราคะ พยาบาท เป็นต้น หรือเจริญสมาธิแล้ว หลงเพลิดเพลिन คิดหมกมุ่น ตลอดจนนำไปใช้ผิดทาง ไม่เป็นไปเพื่อญาณทัสสนะ และความหลุดพ้น
๙. มิจนัญญาณ ฐูผิด ได้แก่ ความหลงผิดที่แสดงออกในการคิดอุบายทำความชั่ว และในการพิจารณาทบทวนว่าความชั่วนั้นๆ ตนกระทำได้อย่างดีแล้ว เป็นต้น
๑๐. มิจनावิมุตติ หลุดพ้นผิด ได้แก่ ยังไม่ถึงวิมุตติ สำคัญว่าถึงวิมุตติ หรือสำคัญผิดในสิ่งที่มีวิมุตติว่าเป็นวิมุตติ

๓) **เสื่อมจากวิชา ความรู้** เป็นอยู่ในอำนาจวิชชา มี วิชา ๘^{๒๐} เป็นต้น

๑. ไม่รู้ในทุกข์
๒. ไม่รู้ในทุกข์สมุทัย
๓. ไม่รู้ในทุกข์นิโรธ
๔. ไม่รู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา
๕. ไม่รู้ในส่วนอดีต
๖. ไม่รู้ในส่วนอนาคต
๗. ไม่รู้ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคต
๘. ไม่รู้ในธรรมทั้งหลายที่อาศัยกันจึงเกิดมีขึ้นตามหลักอิทัปปัจจยตา

๔) **เสื่อมจากโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ**

๑. สติปัฏฐาน ๔
๒. สัมมัปปธาน ๔
๓. อธิธิบาท ๔

^{๒๐} อภิ.ส. (ไทย) ๓๔/๖๕๑/๒๗๓., อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๕๒๖/๔๕๐.

๔. อินทรีย์ ๕

๕. พละ ๕

๖. โพชฌงค์ ๗

๗. มรรคมิ้องค์ ๘

๓.๓ ผลกระทบจากการคบคนพาลต่อสังคัม

ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การเป็นอยู่ร่วมกันของคนในครอบครัว สังคัม และการดำเนินชีวิต ตามหลักความเชื่อทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคัมที่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ นับถือพระพุทธศาสนา การดำรงตนตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยให้สังคัมไทยเป็นสังคัมที่มีความสงบสุขและเรียบง่ายเป็นส่วนใหญ่ แต่เราก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าในสังคัมนั้นต้องมีทั้งคนดี (กัลยาณมิตร) และคนไม่ดี (ปาปมิตร) การที่เราเป็นผู้ฉลาดในการเลือกคบ กับคนหรือเป็นอยู่ในสังคัม ที่ดี หลีกเลี่ยงการคบหา การเข้าใกล้ หรือเป็นอยู่ร่วมกับคนพาล ก็จะเป็นปัจจัยให้เราเป็นอยู่อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้การที่เราจะได้ศึกษาหรือรับทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการเสพ การคบ การเข้าใกล้ เป็นอยู่ในสังคัมของกลุ่มคนพาล ให้ได้รู้ไว้ก่อนเพื่อการป้องกัน และหลีกเลี่ยง ห่างจากคนหรือสังคัมของคนพาลย่อมจะเป็นการดีต่อชีวิต ครอบครัวและสังคัม ตลอดถึงพระพุทธศาสนา เป็นที่สุด

สังคัมที่มากด้วยคนพาล หรือ มีคนพาลเป็นผู้นำ เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ หรือว่า คนดีตกอยู่ภายใต้อำนาจของคนพาล ย่อมทำให้สังคัมมีแต่ปัญหา ความวุ่นวาย สร้างความเดือดร้อนให้กับคนในสังคัมส่วนรวม โดยความประพฤติผิดกฎหมาย ศีลธรรม ขาดความเมตตา สามัคคีธรรม เป็นต้น

๑) ทำให้บุคคลเป็นผู้เสื่อมจากคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานจิตใจและการดำรงตนในสังคัมอย่างผู้มีความพร้อมและคุณธรรมควรแก่การอยู่ร่วมกับคนในสังคัม ได้แก่ พรหมวิหารธรรม ๔^{๒๒} ประการ ดังนี้

๑. เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดี มิไม่ตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

๒. กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

^{๒๒} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๔/๒๒๕.

๓. **มูทิตา** ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีใจแจ่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมทั้งจะช่วยส่งเสริมสนับสนุน

๔. **อุเบกขา** ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามเป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคง เทียงตรงดุจดาวชั่ง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดี หรือชั่วสมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรม

ผลกระทบจากการคบการเสพและได้รับการแนะนำจากคนพาล ย่อมเป็นเหตุทำให้เป็นคนในสังคม เป็นคนขาดความเมตตา ไม่มีความสงสารเอื้อเฟื้อกันและกัน มีแต่ความริษยา และตั้งอยู่ด้วยอคติความลำเอียง ทำให้สังคมวุ่นวายและเดือดร้อน

๒) เป็นสังคมที่ขาดการสงเคราะห์ ช่วยเหลือกัน การผูกมิตร มีความจริงใจและปฏิบัติชอบตนให้เป็นประโยชน์ ร่วมสุขร่วมทุกข์ เพราะคนขาด สังกหัตถุธรรม ^{๒๓} ประการดังนี้

๑. **ทาน** ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัย ๔ ทุนหรือทรัพย์สิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. **ปิยวาจา** พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงามหรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. **อิตถจริยา** ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. **สมานัตตตา** เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

เมื่อบุคคลขาดสังกหัตถุธรรม ย่อมทำให้เป็นคนเห็นแก่ได้ ไม่มีไมตรีจิต คิดเอาแต่ประโยชน์ตน คิดเอาเปรียบผู้อื่น เห็นประโยชน์ตนเป็นสำคัญไม่คำนึงถึงความสงบสุขของส่วนรวม

๓) เป็นสังคมที่ขาดการผูกมิตรไมตรี ด้วยการทำความดีต่อกัน ร่วมกัน ของคนในครอบครัว ชุมชน สังคม อันเป็นเหตุให้ระลึกถึงกันและกัน ตามหลักสาราณียธรรม ^{๒๔} ดังนี้

^{๒๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๗.

^{๒๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๕๗.

๑. **เมตตาทายกรรม** ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. **เมตตาวจีกรรม** พูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. **เมตตาเมทนีกรรม** คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔. **สาธารณโภคิ** ได้มาแบ่งกันกินใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕. **ศีลสามัญญตา** ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖. **ทิวฐิตามัญญตา** ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน

เมื่อคนในสังคม ไม่มีเมตตาธรรม ต่อกันด้วยกาย วาจา ใจ ก็ย่อมไม่มีการสงเคราะห์ หรือแบ่งปันซึ่งกันและกัน ไม่รักษาระเบียบกฎีกาสังคม กฎหมาย เป็นผู้มีความเห็นแตกต่างกัน และยึดความเห็นตนหรือกลุ่มคนที่คิดอย่างเดียวกันเป็นใหญ่ ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่คนหมู่มากในสังคม

๓.๔ ผลกระทบจากการคบคนพาลต่อครอบครัว

เมื่อบุคคลผู้เป็นพ่อบ้านแม่เรือนหรือสมาชิกในครอบครัว เข้าไปเสพ คบหากับคนพาล ย่อมนำมาซึ่งความทุกข์ ความเดือดร้อนสู่ครอบครัวและคนในครอบครัว เป็นที่สุด ดังนี้

๑) เป็นเหตุให้เสื่อมจาก สุขของภฤหัสถ์ (กามโภคิสุข) ๔ คือ^{๒๕}

๑. **อัตติสุข** สุขเกิดจากการมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมและอุ่นใจ ว่าตนมีทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางชอบธรรม

๒. **โภคสุข** สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือความภูมิใจ เอิบอ้อมใจว่า ตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้นเลี้ยงชีวิต เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงผู้ที่ควรเลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์

^{๒๕} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๒/๕๑.

๓. อดทน สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจว่า ตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

๔. อดวิฆesus สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจว่า ตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครติเตียนไม่ได้ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

เมื่อบุคคลเข้าไปคบกับคนพาลย่อมทำให้ประสพความเสื่อมจากสุขทั้ง ๔ ประการ นำความทุกข์มาสู่ครอบครัวและคนในครอบครัวดำรงอยู่โดยฐานะ ๔ ดังนี้

๑. เป็นผู้ขาดศนด้วยทรัพย์ เพราะเหตุมีความเกียจคร้านเป็นต้น
๒. เป็นผู้ไม่รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ ที่ได้มา หรือมีอยู่
๓. เป็นผู้ประกอบด้วยโทษคือความเป็นหนี้
๔. เป็นผู้ประกอบด้วยโทษจากการประกอบกิจการงานที่มีโทษเลียงชีวิต

๒) เป็นเหตุให้เสื่อมจากฆราวาสธรรม ๔^{๒๖}

๑. สัจจะ ความจริง คือ ดำรงมั่นในสัจจะ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริ่งใจ พุดจริง ทำจริง จะทำอะไรก็เป็นทีเชื่อถือไว้วางใจได้

๒. ทมะ ฝึกตน คือ บังคับควบคุมตนเองได้ รู้จักปรับตัว และแก้ไข ปรับปรุงตน ให้ก้าวหน้าคิงามยิ่งขึ้นอยู่เสมอ

๓. ขันติ อดทน คือ มุ่งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็ง อดทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ทอดย

๔. จาคะ เสียสละ คือ มีน้ำใจ เอื้อเพื่อ ชอบช่วยเหลือเกื้อกูล บำเพ็ญประโยชน์ สละโลก ละทิจิมานะได้ ร่วมงานกับคนอื่นได้ ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัวหรือเอาแต่ใจตน

เมื่อบุคคลคบหา เสพ หรือ เข้าใกล้ อยู่ร่วมกับคนพาล ย่อมเสื่อมจากคุณธรรมของฆราวาสที่ดี เป็นผู้ประพฤติบกพร่อง นำมาซึ่งความเสื่อมสู่ครอบครัว เพราะเหตุดังนี้

๑. เป็นผู้ไม่มีสัจจะ ความจริงใจ ไม่เป็นที่เชื่อถือ
๒. เป็นคนไม่สามารถบังคับควบคุมตนเองได้ ไม่รู้จักปรับตัว และแก้ไข ปรับปรุงตนให้ก้าวหน้าคิงาม

๓. เป็นผู้ขาดขันติธรรม ไม่มีความขยันหมั่นเพียร
๔. เป็นคนเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ เอาแต่ใจตนเอง

^{๒๖} พ.ศ. (ไทย) ๒๕/๓๑๑/๓๖๑.

๓) เป็นผู้เสื่อมจากคุณธรรมเป็นเครื่องเจริญ ที่เรียกว่า อริยวัฑฒิ หรือ อารยวัฑฒิ ^{๒๗} ได้แก่ธรรมเป็นเครื่องนำมาซึ่งความเจริญงอกงามแก่คนในครอบครัว ดังนี้

๑. งอกงามด้วยศรัทธา คือ ให้เป็นผู้มีความเชื่อความมั่นใจในพระรัตนตรัยและในการที่จะทำความดี มีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ

๒. งอกงามด้วยศีล คือ ความประพฤติดีงาม สุจริต รู้จักเลี้ยงชีวิต มีวินัยและมีกิริยามารยาทอันงาม

๓. งอกงามด้วยสุตะ คือ ให้มีความรู้จากการเล่าเรียนสดับฟัง โดยแนะนำหรือชวนขยายให้ศึกษาหาความรู้ที่จะฟื้นฟูหรือปรับปรุงชีวิตจิตใจ

๔. งอกงามด้วยจาคะ คือ ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน และ พอใจทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์

๕. งอกงามด้วยปัญญา คือ ให้มีความรู้คิด เข้าใจเหตุผล รู้ดี รู้ชั่ว รู้คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มีวิจารณ์ญาณรู้จักใช้ปัญญาพิจารณาเหตุปัจจัย แก้ไขปัญหา ละจัดทำดำเนินการต่าง ๆ ให้ได้ผลดี

บุคคลดำรงตนอยู่ด้วยอสังฆธรรมที่เป็นเหตุนำไปสู่ความเสื่อม ทั้ง ๕ ประการ ดังนี้

๑. เป็นผู้ไม่ประกอบด้วยศรัทธา ในพระรัตนตรัย และการทำความดี

๒. เป็นคนทุศีล มีความประพฤติผิด ด้วย กาย วาจา

๓. เป็นผู้มิสุตะน้อย ไม่ใฝ่ศึกษาพัฒนาชีวิต

๔. เป็นคนตระหนี่ เห็นแก่ได้ เห็นแก่ตัว

๕. เป็นผู้ด้อยปัญญา คือ เป็นคนไม่รู้คิด เข้าใจเหตุผล ความเป็นจริง

ผลกระทบจากการคบคนพาล ทำให้ครอบครัว ต้องประสบความเดือดร้อน ความทุกข์ ด้วยความเสื่อมจากคุณธรรม อันเป็นเหตุนำมาซึ่งความสุขและความเจริญด้วยโภคทรัพย์ ยศ คำสรรเสริญ อันเป็นอภิวรรณที่ผู้ครองเรือนปรารถนาให้มีแก่ชีวิตและครอบครัว

๓.๕ ผลกระทบจากการคบคนพาลต่อพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาย่อมได้รับผลกระทบจากการที่พุทธศาสนิกชนคบหากับคนพาล ทั้งภายในพระพุทธศาสนา หรือภายนอกพระพุทธศาสนา เมื่อศาสนิกประพฤติตนเป็นคนพาลมีลักษณะเป็นคนพาล ย่อมยังผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา ในทุก ๆ ด้าน โดยลำดับ ดังนี้

^{๒๗} อ.ป.ญจก. (ไทย) ๒๒/๔๐/๔๗.

๑) มีความประพฤติไม่เกื้อกูล พระสงฆ์ ผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ประพฤติเสื่อม จากคุณลักษณะของอุบาสกอุบาสิกาที่ดี ตามหลักทศ ๖ คือ **เกื้อกูลพระ**^{๒๘} โดยปฏิบัติต่อพระสงฆ์ เสมือนเป็น ทิศเบื้องบน ดังนี้

๑. จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา
๒. จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา
๓. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา
๔. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ
๕. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔

๒) เป็นผู้ไม่ทำบุญ คือความดีตามหลักพระพุทธศาสนา ตามแนวทาง แห่งการทำบุญ ที่เรียกว่า **บุญกิริยาวัตถุ ๓ อย่าง หรือบุญกิริยา ๑๐ อย่าง**^{๒๙} คือ

๑. ทานมัย ทำบุญด้วยการให้ปันทรัพย์สิ่งของ
๒. สีลมัย ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติปฏิบัติชอบ
๓. ภาวนามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ ฝึกอบรมจิตใจให้เจริญด้วยสมาธิ และปัญญา
๔. อปจายนมัย ทำบุญด้วยการประพฤติสุภาพอ่อนน้อม
๕. เวยยาวัจฉมัย ทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้ ให้บริการ บำเพ็ญประโยชน์
๖. ปัตติทานมัย ทำบุญด้วยการให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการทำความดี
๗. ปัตตานุโมทนามัย ทำบุญด้วยการพลอยยินดีในการทำความดีของผู้อื่น
๘. ฆัมมัสสวนมัย ทำบุญด้วยการฟังธรรม ศึกษาความรู้ที่ปราศจากโทษ
๙. ฆัมมเทศนามัย ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์
๑๐. ทิฏฐุชุกัมม ทำบุญด้วยการทำความเข้าใจให้ถูกต้อง รู้จักมองสิ่งทั้งหลายตาม เป็นจริงให้เป็นสัมมาทิฏฐิ

๓) เป็นผู้ประพฤติเสื่อมจากคุณธรรม คือ **อุบาสกธรรม ๗**^{๓๐} ประการ คือ

๑. ไม่ขาดการเยี่ยมเยือนพบปะภิกษุ
๒. ไม่ละเลยการฟังธรรม
๓. ศึกษาในอริสัจ คือ ฝึกอบรมตนให้ก้าวหน้าในการปฏิบัติรักษาศีลขั้นสูง

^{๒๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๐๘/๒๐๖.

^{๒๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๓๓๐.

^{๓๐} อัง.สตตค. (ไทย) ๒๓/๒๗/๒๖.

๔. พรั่งพร้อมด้วยความเลื่อมใส ในพระภิกษุทั้งหลาย ทั้งที่เป็น เถระ นวกะ และ ปานกลาง
๕. พึงธรรมโดยมิใช่จะตั้งใจคอยจ้องจับผิดหาช่องที่จะติเตียน
๖. ไม่แสวงหาทักษิณียบุคคลภายนอกหลักคำสอนนี้ คือ ไม่แสวงหารบุนนอกหลักพระพุทธศาสนา
๗. กระทำความสนับสนุนในพระศาสนานี้เป็นที่ตั้ง คือ เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจการพระศาสนา

๔) เป็นผู้ขาดคุณธรรมที่ทำให้เป็น อุบาสก อุบาสิกาที่ดี ตามหลัก **อุบาสกธรรม ๕**^{๑๑๐} ประการ ดังนี้

๑. มีศรัทธา เชื่อมีเหตุผล มั่นใจคุณพระรัตนตรัย
๒. มีศีล อย่างน้อยดำรงตนได้ในศีล ๕
๓. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล มุ่งหวังผลจากการกระทำ มิใช่จาก โชคลาง หรือสิ่งที่ตื่นกันว่าขลังศักดิ์สิทธิ์
๔. ไม่แสวงหาทักษิณียบุคคลนอกหลักคำสอนนี้
๕. เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจการพระพุทธศาสนา

๕) เป็นผู้เสื่อมจากความเจริญก้าวหน้า ตามหลักธรรมเป็นเครื่องวัดความเจริญในพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า **อารยวัติ ๕**^{๑๑๑} ประการ

๑. ศรัทธา เชื่อถูกหลักพระศาสนา ไม่มมงายไขว้เขว
๒. ศีล ประพฤติและเลี้ยงชีพสุจริต เป็นแบบอย่างได้
๓. สุตตะ รู้เข้าใจหลักพระศาสนาพอแก่การปฏิบัติและแนะนำผู้อื่น
๔. จาคะ เพื่อแผ่เสียสละ พร้อมที่จะช่วยเหลือผู้ซึ่งพึงช่วยได้
๕. ปัญญา รู้เท่าทัน โลกและชีวิต ทำจิตใจให้เป็นอิสระได้

ด้วยมูลเหตุอันเป็นผลกระทบที่มีต่อพระพุทธศาสนาเพราะอุบาสกอุบาสิกา หรือแม้แต่พุทธบริษัทอื่นใด ประพฤติย่อหย่อนในกุศลธรรมทั้งปวงด้วยเหตุมาจากการคบคนพาล ก็ย่อมจะเป็นปัจจัยให้เกิดผลพระทบทต่อพระพุทธศาสนาโดยตรงทั้งต่อศาสนบุคคล ศาสนธรรม หรือแม้แต่ศาสนวัตถุ ในที่สุดคือความเสื่อมแห่งอายุพระพุทธศาสนาเป็นที่สุด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่พุทธศาสนิกชนต้องหลีกเลี่ยงจากการคบคนพาล ทั้งภายในและภายนอกพระพุทธศาสนา เพื่อความ

^{๑๑๐} อภ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๙๕/๒๓๐.

^{๑๑๑} อภ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๖๓-๖๔/๕๑-๕๒.

มันคงสภาพแห่งพระพุทธรักษาสืบต่อไป เพราะคนพาลเมื่อใครคบเข้า ก็เป็นนคนคบ มีแต่จะ
นำมาซึ่งความเสื่อมเสียทั้งชื่อเสียง ทั้งทรัพย์สมบัติ สุดท้ายผลกระทบที่ตามมาอันสำคัญก็คือจะทำ
ให้ชีวิตดับสูญ มีแต่เสื่อมฝ่ายเดียว

บทที่ ๔

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการคบคนพาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย ลักษณะ และประเภทของคนพาลในพระสูตรตันตปิฎก เพื่อศึกษาคนพาลในพระสูตรตันตปิฎก และเพื่อศึกษาผลกระทบจากการคบคนพาล จากผลการศึกษาที่ได้ศึกษามาแล้วนั้น พอสรุปผลการวิจัย พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ ดังนี้

๔.๑ สรุปผลการวิจัย

คนพาล หมายถึง คนที่คิดชั่ว พูดชั่ว ทำชั่ว เป็นปกติ กล่าวคือ บุคคลผู้เป็นอยู่สักแต่ว่ามีลมหายใจเข้าออกไม่เป็นอยู่ด้วยปัญญา เป็นคนโง่ไม่รู้จักคิดชั่ว บาปบุญ คุณโทษ ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ เป็นผู้ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นในสังคมได้ แม้ในภพนี้และในภพหน้า

ลักษณะคนพาลโดยทั่วไป จะพึงทราบด้วยอำนาจทุจจริตทั้ง ๓ ประการ คือ กายทุจจริต วจิตุจจริต และมโนทุจจริต เพราะคนพาลเมื่อคิดข่มคิดแต่เรื่องที่ชั่วด้วยอำนาจอภิฆณาพยาบาทและมิชฌาทิภูติ แม้เมื่อพูดก็พูดแต่คำพูดชั่วมีวจิตุจจริตเป็นต้น แม้เมื่อทำก็ทำแต่กรรมที่ชั่วมีกายทุจจริตเป็นต้น เพราะฉะนั้น ทุจจริตทั้งหลายมีความคิดชั่วเป็นต้นจึงเรียกว่าพาลลักษณะ คนพาลในโลกนี้ย่อมเป็นผู้คิดแต่เรื่องที่ชั่ว พูดแต่คำพูดชั่ว และทำแต่กรรมที่ชั่ว พึงสังเกตได้ว่า ถ้าบุคคลใดมีปกติชอบคิดชั่ว พูดชั่ว และทำชั่วอยู่อย่างสม่ำเสมอ บุคคลนั้นได้ชื่อว่า เป็นผู้มึนลักษณะแห่งความเป็นคนพาล ดังที่พระสิริมังคลาจารย์ กล่าวถึงลักษณะคนพาลไว้ว่า สัตว์เหล่าใดเหล่าหนึ่งผู้ประกอบด้วยอกุศลกรรมบถ ๑๐ มีปณาดิบาท เป็นต้น ชื่อว่าคนพาล กล่าวคือ มีปกติประพฤติชั่วทางกาย วาจา และใจ คนพาลย่อมมีลักษณะปรากฏด้วยความประพฤติชั่วทางกาย วาจาและใจ ด้วยอำนาจแห่งอกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ เป็นที่ตั้ง

คนพาลในพระสูตรตันตปิฎก ซึ่งนำมาศึกษาพอเป็นตัวอย่างประกอบด้วย คนพาลเพราะปัจจัยภายใน และคนพาลเพราะปัจจัยภายนอก ตัวอย่างคนพาลเพราะปัจจัยภายใน ได้แก่ พระเทวทัต นางจิญจมาณวิกา เป็นต้น คนพาลเพราะปัจจัยภายนอก คือ การเข้าไปคบหาอยู่ร่วมกับคนชั่ว เพราะการคบคนเช่นใดย่อมเป็นเหมือนคนเช่นนั้น ในตัวอย่างนี้ คือพระองคุลิมาลและพระเจ้าอชาตศัตรู เป็นต้น จากการศึกษาถึงตัวอย่างของคนพาลในพระสูตรตันตปิฎก กล่าวได้ว่า คนพาลเหล่านั้น เป็นผู้มีความเห็นผิดประพฤติทุจริตด้วยกายวาจาใจเป็นปกติด้วยอำนาจของอวิชชาและ

อัสถรรพทั้งปวงมีอกุศลมูล คือ โลกะ โทสะ โมหะ เป็นสมมุติฐาน มีการคิดพูดทำที่นำไปสู่ความเป็นคนพาลโดยแท้

ผลกระทบจากการคบคนพาล ย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลผู้คบหาโดยความเป็นส่วนตัว ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ และพระพุทธศาสนาทั้งด้านนามธรรมและรูปธรรม อันเป็นเหตุให้บุคคลเสื่อมจากความดี กุศลธรรมลาภสักการะสุขและสுகติดตลอดถึงพระนิพพาน ผลกระทบที่เกิดจากคนพาลนั้นมีเหตุปัจจัยหลายประการ คือ (๑) ผลกระทบจากการคบคนพาลที่มีต่อบุคคลด้านสถานภาพและหน้าที่ ได้แก่ผลกระทบที่มีต่อสถานภาพความเป็นบิดามารดาที่ดี ผลกระทบต่อสถานภาพความเป็นลูกที่ดี ผลกระทบต่อสถานภาพความเป็นครูอาจารย์ ผลกระทบต่อสถานภาพความเป็นเพื่อน (๒) ผลกระทบที่มีต่อหน้าที่การงาน (๓) ผลกระทบที่มีต่อการเลี้ยงชีพ (๔) ผลกระทบที่มีต่อความสุข (๕) ผลกระทบที่มีต่อบุคคลและพรหมจรรย์ (๖) ผลกระทบที่มีต่อบุคคลด้านคุณธรรม (๗) ผลกระทบจากการคบคนพาลที่มีต่อสถาบันทางสังคม (๘) ผลกระทบจากการคบคนพาลที่มีต่อครอบครัว (๙) ผลกระทบจากการคบคนพาลที่มีต่อพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาถึงผลกระทบจากการคบคนพาลดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นถึง ความเสื่อมที่บุคคลจะพึงได้รับโดยส่วนเดียวเนื่องจากการคบหาสมาคมกับคนพาลเป็นเหตุและส่งผลให้ได้รับความเสียหายโดยส่วนเดียว อันกระทบต่อสถานภาพของบุคคลในหลาย ๆ ด้านดังกล่าวมา

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบจากการคบคนพาลในพระสูตรต้นตปิฎก พบข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยและเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๔.๒.๑ ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

๑) คนพาลมีลักษณะที่คิดชั่ว พูดชั่ว และทำชั่วเป็นปกติ คนพาลเปรียบเหมือนปลาเน่า และบุคคลผู้คบคนพาลก็เปรียบเหมือนใบไม้ที่ห่อปลาเน่า ดังนั้น คนพาลท่านเรียกว่าคนชั่ว เพราะคิด พูด ทำแต่สิ่งชั่ว และได้เรียนรู้ถึงลักษณะของคนพาลได้เป็นอย่างดี

๒) คนพาลมีจิตใจโหดร้ายทารุณ ไม่ฟังความคิดเห็นของใคร ชอบเอาแต่ใจตัวเอง มีความเห็นแก่ตัว คบไม่ได้ และไม่ควรรคบหาสมาคมด้วยอย่างยิ่ง

๓) การที่ได้ศึกษาเรียนรู้ถึงผลกระทบจากการคบคนพาลแล้ว ทำให้ได้ทราบถึงวิธีการหลีกเลี่ยงคนพาล ถึงแม้จะอยู่ในกลุ่มคนพาลแต่ก็รู้วิธีการปลีกตัวออกจากกลุ่มคนพาลได้

๔.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรศึกษาวิเคราะห์คนพาลในพระพุทธศาสนา ในเชิงเปรียบเทียบ
- ๒) ควรมีการศึกษาลักษณะของคนพาลและบัณฑิตในเชิงเปรียบเทียบ
- ๓) ควรมีการศึกษาคุณธรรมของบัณฑิตในเชิงวิเคราะห์เพื่อให้ถึงลักษณะที่

แตกต่างระหว่างคนพาลกับบัณฑิต

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. กรุงเทพมหานคร : เฉลิม
ชาญการพิมพ์, ๒๕๒๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

คณะกรรมการแผนกตำรา. พระธรรมปิฎกธรรมาธิบดี ภาค ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๔๘.

_____ . พระธรรมปิฎกธรรมาธิบดี ภาค ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๔๘.

นาวาตรีอ่อน บุญพันธุ์. ที่พึ่งของคน. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ม.ป.ป..

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๘.

_____ . พุทธธรรม ฉบับปรับปรุง, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์,
๒๕๓๘.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์,
๒๕๓๘.

_____ . พุทธธรรม ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์,
๒๕๔๓.

_____ . พัฒนาปัญญา. กรุงเทพมหานคร : ชรรมสภา, ๒๕๔๓.

พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ. มงคลชีวิต ฉบับ “ทางก้าวหน้า”. กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์,
๒๕๔๖.

พระมหาสมปอง มุทิโต. คัมภีร์อภิธานวรรณนา. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ธรรมสภา, ๒๕๔๒.

พระสิริมังคลาจารย์. มงคลดุษฎีปณิยา ปจโม ภาค. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____ . มงคลดุษฎีปณิยา แปล เล่มที่ ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ฐมฺมชโร). มงคลยอตชีวิต เล่ม ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๗.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

พระมหาทองพูน เสือเขียว. “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหารุ่ง แรกชำนาญ. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์สถานภาพ คุณสมบัติ และบทบาท ของพระ
โศดบันในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

วิไลรัตน์ พุกษาภิรมย์. “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมิน ภายนอกตามความคิดเห็นของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพฯ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาอำนาจ จันทร์เปล่ง. “การศึกษาเรื่องการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

สมศรี ปทุมสูตร. งานวิจัยเรื่องจรณะ ๑๕ ทางเอกแห่งการบรรลุธรรมอย่างพระพุทธเจ้ามีผลจริง
พิสูจน์ได้แม้ในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
, ๒๕๒๕.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** พระครูสิทธิเจติยานุกูล ฉายา สิทธิปัญโญ นามสกุล สอนปັນ
- ชาติภูมิ :** เกิดเมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๗
- อุปสมบท :** หมู่ที่ ๖ บ้านสันป่าคำ ตำบลคอยเต่า อำเภอคอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ พัทธสีมาวัดพระธาตุคอยสุเทพ
ราชวรวิหาร ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- การศึกษา :** -พุทธศักราช ๒๕๒๕ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนชุมชน
บ้านคอยเต่า ตำบลคอยเต่า อำเภอคอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
-พุทธศักราช ๒๕๓๒ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนคอยเต่า
วิทยาคม ตำบลท่าเตื่อ อำเภอคอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
-พุทธศักราช ๒๕๓๖ สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก จากสำนักเรียนวัด
หลวงคอยเต่า อำเภอคอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่
-พุทธศักราช ๒๕๔๒ สอบไล่ได้เปรียญธรรม ห้า ประโยค จากสำนัก
เรียนวัดพระธาตุคอยสุเทพราชวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่
-พุทธศักราช ๒๕๔๖ จบการศึกษาปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขา
ภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
เชียงใหม่
-พุทธศักราช ๒๕๔๘ ศึกษาต่อปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ รุ่นที่ ๘ / ๒๕๔๘
- ประวัติการทำงาน:** -พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม วัดพระธาตุคอย
สุเทพราชวรวิหาร ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
-พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นพระปริยัตินิเทศก์ ประจำอำเภอคอยเต่า
จังหวัดเชียงใหม่
- ที่อยู่ปัจจุบัน :** -ปัจจุบัน (๒๕๕๔) เป็นเลขานุการรองเจ้าคณะภาค ๗
วัดพระธาตุคอยสุเทพราชวรวิหาร ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๐๐